

M L A D I K A

LETNIK VII. DRUŽINSKI LIST S PODOBAMI 1926. ŠT. 6.

Kruh.

Povest Slovenske Krajine. — Spisal Matija Malešič.

Enajsto poglavje.

Ivan.

1.

»Lepotna detelja!« premišlja Veron, ko brusí koso. »V roki čutiš, koliko odrežeš z zamahom in koliko je vržeš v red. Saj na samem bogatem Dolinjskem ne raste taka detelja.«

»Prijetno delo, košnja!« misli Andraž, ki prvič suče koso po bohotni detelji.

»Slak ti je spak!« jezi Horvata plevel.

»Da me vidi Ritoper, zadovoljen bi bil z menoj!« želi Geza in sklene, da ne neha s košnjo, dokler ne pride Ritoper in ne vidi njegove vneme. Pa če se zakasni z obedom.

Ivanu se zatika kosa. Brusí jo večkrat ko drugi, pri brušenju mu uhaja pogled po široki, razvoženi poti tam proti daljnim akacijam in jagnedom. Popilo je solnce roso, pekoče sije v obraze, ustavlja se detelja, ne reže kosa, kakor bi morala. Brusí jo Ivan, brusí, brusí in gleda po poti. Pot je dolga, dolga in prazna in se gubi v ravnini.

»Hití! Sicer ti odrežem petel!« se baha Geza, ki reže za njim.

Ivan mu niti ne zameri. Njegove misli niso pri košnji.

»Danes opoldne se menda nasitimo s pokošeno deteljo. Živina je rada deteljo!« reče Horvat.

»Že še skuham! Košnja mi ugaja! Kosi, Ivan!« Geza maha s koso ko za stavo.

»Kdo bi mislil, da ljudem visokega rodu sploh ugaja kako delo?! Zlasti delo, ki bi jim ga sploh ne bilo treba delati! Svoje kaprice imajo ljudje visokega rodu!«

Geza presliši zbadljivko. Tam na potu, daleč tam pri akacijah in jagnedih se premikajo žive točke.

»Hití, Ivan!« Hitreje ko prej maha Geza s koso. Kosci za njim ga priganjajo.

»Žulje dobiš! Kako boš sukal kuhavnico?«

Ivan brusí koso, skoro na vsakih pet zamahljajev jo obriše s pokošeno deteljo in jo brusí, brusí in gleda po potu.

Po potu od akacij in jagnedov prihajajo ljudje.

»Brez šale, Ivan! Pete ti odrežem!«

Ivanu síli kri v glavo. Kosa se ustavlja, ko da ni bila še danes nabrušena in že leto dni sklepana.

»Saj so to naša dekleta!« vzklikne Veron, ki je odrezal red in pri brušenju kose pogledal po poti.

»Prihajajo, prihajajo!« se razveseli Andraž in sredi zamaha zaustavi koso. »Ivan, ali jih ne vidiš?«

Ivan skriva svoj obraz, ko da ga je sram pokazati, kaj govore njegove oči.

»To bo novic in pripovedovanjal!« pravi Geza. »Ali naj kosim pred teboj?« vpraša Ivana, ki brusí, brusí koso, in vstopi za Andražem v red.

Ivan ne reče ne da ne ne. In Geza zareže s koso v deteljo in požene red za Andražem.

Ivana nihče ne opazuje. Preneha brusiti koso, postavi roko na čelo in napne oči. »Tista je, prva na desni!« ga spreleti. Vrgel bi koso v deteljo in ji stekel naproti.

Andraž je radoveden in se ozre. Ivan naglo požene nov red.

»Ta red odrežemo in še enega nazaj proti potu, pa pridejo!« meni Andraž ves nestrpen.

Ivanu uhaja pogled na pot, roke mahajo ko iz navade s koso, trava med deteljo se krivi in mendra, kosa ji ne pride do živega. Zamahne kosa pregloboko v deteljo, da začuti Ivan v rokah, da je zajel prepolno in ne bodo zmagale roke. Izvleče koso in jo požene znova v deteljo in gleda, koliko bo zajel in odrezal. In zamahne v prazno s koso. Vesel je, da je pustil Gezo predse in da Geza ne vidi, kako razposajena in hudomušna je njegova kosa. Pred kosci, ki so za njim, ga ni toliko sram; tuji so in ne vedo in ne slutijo, kam hite njegove misli.

»O ta kosa! Saj je ko obsedena!« misli Ivan in pogleduje na pot. »Tista na desni je, tista poleg sosedove Anuške in Ritoperja!« Po hoji in postavi jo pozna. O, kak samogoltnož je Ritoper! Koraca ob ženskah, ki nosijo težke cule, roke ima v žepih; da bi pomogel Ilonki, ki nosi dve veliki culi, se ne zmisli! Samopašnost nenasitna, skopost poosebljena, pijavka! In Časar! Oblastno koraka! Da bi pomogel slabotni ženski, se orožniški visokosti ne spodobi!«

Ilonka, Ilonka! Ali je resnica, ali je le prelepa sanja, da prihajaš? Kaj si res tista, ki nosiš dve culi

in si z vsakim korakom bliže? Kaj si res pogledava v nekaj trenutkih iz oči v oči? Kaj je res tako blizu trenutek, ves ta dolgi, dolgi čas zaželeni, težko, težko pričakovani, v sanjah že jezero in jezerokrat doživljeni, prelepo, prenežno doživljeni? Čakaj, zlata moja! Zakaj si Ivana mučila do zdvojenosti in obupa? Zakaj nisi pisala?

V zrak zamahne kosa.

Ne, ne, Ilonka! Vse je pozabljeno. Niti ene žal besedice! Niti enega očitajočega pogleda! Da si le tu, da si le tu!

Pregloboko zareže kosa v deteljo.

O ti kosa, kaj noriš od veselja?

Ilonka, Ilonka! Kaj ti ne trepeče srce od samega veselja nad težko pričakovanim svidenjem? Kaj ne vidiš koscev na tej prostrani njivi? Kaj ne veš, da je Ivan med njimi? Kaj ne opaziš, kaj ti vsaj ne slutiti srce Ivana, ki nosi v svojem srcu prelepo skrivnost, zapisano samo v tvoje in njegovo srce?

Ilonka, Ilonka! Vse tesno mi je pri srcu od sreče. Kakor bi se bal hipa, ko ti sežem v roko in pogledam v oči, mi je. Tako prelepa in prejasna je bila v sanjah in bridkosti in zdvojenosti misel na ta trenutek.

Ilonka, ali ne vidiš Ivana?

Geza ima otepanja, da rine svoj red za Andražem in mu Ivanova kosa ne doseže pet.

Veren je že dognal svoj red do pota, briše si z rokavom pot s čela, maha s klobukom prihajajočim v pozdrav in ne ve, ali bi načel nov red, ali bi počakal, da pridejo, ali bi stopil na pot in prihajajočim naproti.

Andraža moti prihod domačih, ki mu gotovo prinašajo pozdrave ljubljene matere.

Gezi je Ivan tako tesno za petami, da bi ga vsa njegova vnema, da se izkaže pred Ritoperjem, nikdar ne prignala do tako hitre košnje. Pot mu curkoma lije z obraza, niti brusiti kose nima kedaj. Te trenutke, vpricho Ritoperja, ne sme odnehati.

Veren se odloči. Vrže koso na dokošen red in stopi na pot in prihajajočim naproti.

Ivan ne vzdrži. Sredi zamaha ustavi koso in jo ubere po detelji proti potu.

»Oho!« Ritoperjev obraz je jezen in mračen. »Kedaj je še kdo videl kosca, ki je tako mendral lepo deteljo?«

Ivan se ne zmeni za njegove besede.

»Hočeš, da odtegnemo od dogovorjene plače škodo?«

Kaj mar Ivanu plača in škoda!

»Ilonka, Ilonka!« Ves zasopel izgovarja ljubljeno ime. Ko da mu je tesno v grlu, ko da prihaja glas iz dna srca in ga je sram pred ljudmi.

Vsa plaha je Ilonka. Z roke v roko preklada culi in poveša pogled.

Ilonka, ali ne vidiš, kaj govore Ivanove oči? Ali ne slutiš, kaj poje Ivanovo srce? Ali ni niti lepega pogleda zaslužilo njegovo hrepenenje in trpljenje?

»Ilonka!« Lep in močan stoji pred njo in pesem v njegovih očeh je lepša ko pesem škrančka, ki se dviga z zelene strni.

Vsa kri plane Ilonki v lica. Ko da se ji vrti v glavi poveša pogled in se v zadregi umika za Anuškin hrbet. Ivan ji moli desnico, pa mu je ne stisne.

»Božje solnce, Ilonka! Kaj . . . kaj naj to pomeni?« se trga bolešno iz Ivanovega grla.

»Mati in Lizika ti pošiljate . . .« šepče Ilonka in mu položi pred noge culo, ki je večja ko njena. Pogleda ne dvigne k Ivanovim očem.

»Niti roke mi ne podaš?«

Vsi opazijo čudno Ilonkino vedenje. Veren ji nudi roko, Andraž se je že z vsemi pozdravil in čaka prilike, da jo pozdravi.

»Zdrav!« iztisne komaj slišno Ilonka, mu ponudi desnico in siloma dvigne pogled.

»Ilonka . . .« Krčevito ji stisne Ivan desnico in skuša prodreti s pogledi v njeno srce. Samo za hipca ga poboža njen pogled. Toliko žalosti in toliko bridkosti je v njenih očeh, da Ivana pretrese. »Za božjo voljo, Ilonka, kaj . . . kaj se je zgodilo? Povej!«

Krčevito vztrepeta Ilonka in izvije svojo desnico iz objema Ivanovih rok. Oči zablščijo v grenkih, prelepah solzah. Pozabi pozdraviti Verena, Andraža, Gezo, Horvata. Pograbi svojo culo in steče po poti za Česarjem, ko da išče pri njem zavetja.

Ko od strele zadet stoji Ivan. Pred očmi se mu vse zamegli. To je torej tisti trenutek, o katerem je sanjal ves ta dolgi, dolgi čas?

Joče Ilonka in teče, teče, da ubeži pred njim.

Ohlapno vise roke ob telesu, sklonjena je glava, grenkoba sili v grlo, vse temno mrgoli pred očmi.

»Kdo je kosil ta red?« vprašuje Ritoper.

»Geza!« pojasnjuje Horvat. »Vtika se z neverjetno vnemo v dela, ki jih ne razume in ki mu jih ni treba delati!«

»Jaz . . . jaz?« Ves rdeč je Geza in v zadregi. »O, ni res! Nisem ga jaz kosil. Ivan ga je! To pot sva zamenjala.«

»Saj sem si mislil.« Zloben smehljalj obkroži Ritoperjeva usta. »Ali tako kosiš tudi na očetovih njivah tam okoli Pucine?«

Ko da ne vprašuje njega, se ne gane Ivan.

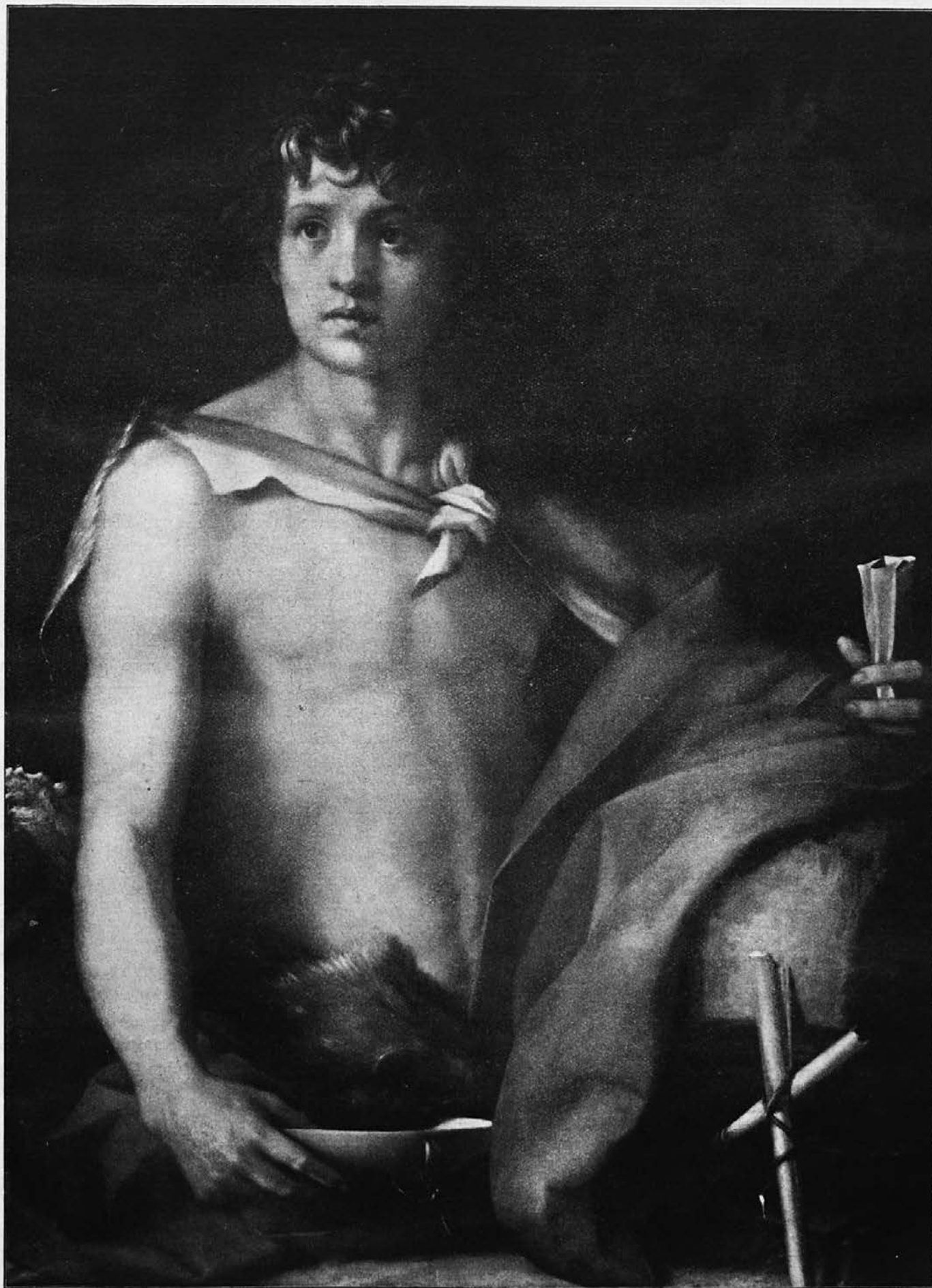
»Ne verjamem! Pognal bi ga z grunta v kljub njegovim dolarjem.«

Ivan stoji in ga ne čuje.

»Ta red bomo še enkrat kosili, hočem reči, popravili bomo, kolikor se sploh more popraviti po takem koscu.«

Vsi ostrmijo in se ozrejo na Ivana. Kaj more biti večja sramota koscu? Na Ivanovem obrazu ni videti, da bi razumel, kaj zahteva Ritoper od njega.

»He, gospod Sukič mlajši!« Še vedno igra zloben posmeh na Ritoperjevem obrazu. »Ali danes ne bomo več vzeli kose v roke?«

Andrea del Sarto.

Sv. Janez Krstnik.

. (Palazzo Pitti, Firenze.)

Ivan ga raztreseno pogleda.

»Ob očetovih dolarjih lahko postavaš, ob Ritoperjevem kruhu je treba delati!«

Silen srd zagori v Ivanovih očeh. »Kaj Vam mar očetovi dolarji?«

»Pravzaprav nič! Moj kruh mi pa menda sme biti mar? Ali dovoliš?«

»Vaš kruh...« bruhne sovražno in zaničevalno Ivan, pograbi culo in gre po poti proti marofu.

»To se pravi...« Zloben posmeh izgine z Ritoperjevega obraza. »Bomo podpisano pogodbo prelomili in najeli iz očetovih dolarjev enakovrednega delavca namesto sebe?«

Ivan gre mimo Ritoperja, pljune predenj in ga s plamtečim sovraštvom pogleda.

»Kakor veš in znaš! Kdor ima bogatega očeta, si lahko privoščiči, drugi si ne morejo. Ilonka na primer...«

»Ne izgovarjajte tega imena Vi... Vi, ki ste jo premotili, da se Vam je zapisala.«

»Ostane pa le! Ne bo ji dolgočasno! Dosti jih je, ki jim lepa dekleta ugajajo!«

Ko da bi ga pribil k tlom, obstane Ivan, in ko da se je šele sedaj zavedel, kaj dela. Ozre se na Verena, pogleda po Andražu, po Gezi, po Horvatu, po drugih koscih, ki radovedno opazujejo Ritoperja in njega.

»Pogodbe ne prelomi, ker nima kdo zanje plačati stroškov. Ostane, na to prisežem!«

Silen boj bije Ivan. Z rok mu zdrsi cula, v vročici mu bega pogled po koscih, bega mu za Ilonko.

»Mislim, da sta sprta z Ilonko. Čemu bi ostajal tu, če oče lahko plača stroške za prelomljeno pogodbo? Ritoperjev kruh pravzaprav ni za takih bogatinov sinove...«

»O...« se iztrga Ivanu grgraje iz grla. Naglo stopi proti Ritoperju.

Veren in Andraž in Geza priskočijo in ga zadržijo.

»Čemu me zbadate?«

»Čemu se mi upiraš, ki ješ moj kruh? Saj lahko greš, jokal ne bom za teboj.«

V vročici blodijo Ivanovi pogledi po koscih, sprašujejo Andraža, sprašujejo Gezo, prosijo Verena.

»Če pa ostaneš, mi boš pokoren in mi ne boš ugovarjal v ničemer!«

Ivan išče s pogledi pomoči in izhoda, pa ga ne najde.

»Ali popraviš red, ki bi se ga sramoval dvanajstletni kosec in vsaka ženska?«

Rdečica zalije Ivanova lica, vse rdeče so njegove oči. Išče, išče s pogledom pomoči in izhoda.

Ilonka spe proti marofu, polne oči bisernih solz ima, telo ji drgeta v joku...

O svet, ti lepi, solnčni, beli svet, ali vidiš, ali čutiš, ali slutiš? Veren, Andraž, Geza, Horvat, kosci, ali razumete, ali razumete?

Strese se Ivan in povesi pogled. Skrušenih, opotekajočih se korakov korači po culo, jo položi na pokošeni red in stopa po svojo koso. Ali si to ti, Ivan? Ponosni, neuklonljivi, trmasti Sukičev Ivan?!

Zloben smehlaj igra na Ritoperjevem obrazu.

2.

Pogovor ne teče. Ko da jih nekaj stiska za grlo. Ivan gleda mrko in mračno. Andraž se boji pogledati Ivana, ker misli, da bi se mu s tem zameril, in ker se mu smili. Verenu je nerodno. Geza bi rad napeljal pogovor na Ritoperjevo Lino, pa se mu ne posreči. Ženske so molčeče. Ilonka ima objokane oči in se umika vsakemu pogledu. Anuška bi govorila, pa jo moti Ivanova mračnost in Ilonkina potrtnost. Horvat vtika prste v usta vselej, kadar mu zahrestlja med zobmi voden krompir, ga vzame iz ust in položi v vrsto. Celo vrsto vodenih, napol zgrizenih krompirjev je že postavil predse. Žlice škrtajo po skledi. S tekom je menda samo Geza, ali se vsaj sili k teku.

Ivan odloži žlico in nemirno pogleda Ilonko. Ilonko vznemirja njegov nemir.

Odlagajo žlice in vstajajo. Ivan obvlada nemir, skloni se k Ilonki in ji zašepeče na uho: »Ne vzdržim več! Govoriti hočem s teboj!«

Ilonka prebledi, glava ji klone na prsi, nemirno se igra z žlico in ne reče nobene besede.

Ivanov namen opazijo vsi, tudi Ilonkino bledico in njen nemir opazijo. Obzirno odhajajo od jedi. Geza z ropotom pobere skledo in žlice in zmeče v skledo napol zgrizeno vrsto vodenih krompirjev. Ilonka mu pozabi dati žlico, s katero se igra.

»Sama sva, Ilonka!«

Vsa se trese Ilonka, blede je ko platno, hitreje in hitreje udarja z žlico po mizi, glave ne dvigne.

»Govori, zakaj mi trgaš srce? Kaj sem zagrešil? Kdo je kriv, da si taka? Kaj je krivo?«

Ilonka molči.

»Glej, tako sem se veselil tvojega prihoda! Blaznel sem skoraj, ker mi nisi odgovorila na moja pisma! Nekaj je, nekaj mora biti, kar ji teži srce, sem mislil. Ko pride, se pogovoriva, sem mislil. In ko se pogovoriva, bo vse razjasnjeno in svetlo in solnčno bo v najinih srcih. Povej, govori, ne muči me, Ilonka!« Prime jo za roko, ki tolče z žlico po mizi, z desnico jo objame okoli vratu in skuša dvigniti njen obraz, da bi mu pogledala v oči.

S silo se Ilonka oprosti njegovih rok in vstane. »Pusti to!... In pusti me!... To je vse, kar ti povem!« Komaj slišno govori in mu ne pogleda v oči.

»Ilonka!« Znova jo prime za roko. »Ali veš, kam me ženeš?«

»Domov!... Vrne se domov!« S silo se otrese stiska njegove roke. »Ne sili vame!... Strezni se in se vrni domov! Znaj, da je to zadnji pogovor, ki ga imava sama med seboj!«

»Ilonka!« Tako proseč in ponižen in plah in bolesten je Ivanov glas, da Ilonko zmede.

»Vedi... vedi, da pojdem na drugi marof, če se mi še kedaj skušaj približati in govoriti z menoj.«

»Ilonka, kaj govoriš?«

»Če ne verjameš, boš pa videl!«

»In če mi zmešaš pamet?«

Ilonka mu hoče pogledati v oči in odgovoriti. Pa se ji ne posreči ni eno ni drugo.

»Samo to še povej!« Ivan skoči za njo in jo ujame na pragu. »Ali si me kedaj... ali si me vsaj tedaj, tisti večer pred odhodom... malo rada imela?«

Ilonka se mu iztrga iz rok in smukne v shrambo.

»O jaz... jaz...« Ivan zastoče in se udari z roko po čelu. Za kratke hipe se zbere, divja odločnost zagori v njegovih očeh. Pritisne na kljuko in odpre vrata.

V kotu na slami, tam, kjer je dosedaj spal sam, leži Ilonka. Pridušen jok stresa njeno telo.

Saussurejev spomenik v Chamonixu in pogled na Mont Blanc.

»Povej mi vsaj to, kdo je tega kriv? Ali jaz? Ali moj oče? Ali tvoja mati? Ali... ali... si se zaobljubila komu drugemu...?«

Ko da jo je pičil modras, se zgane Ilonka, dvigne glavo in pogleda očitajoče Ivana. Toda njegove žalosti in potrnosti ne more prenesti; naglo povesi pogled, se poigra s predpasnikom in ga dviga k obrazu. »Rekla sem, da zbežim s tega marofa, če me še enkrat nagovoriš...« Naglo se obrne in hiti v obokano shrambo z zamreženim okencem, ki so jo moški na Ivanovo prigovarjanje izpraznili za ženske.

Ivanu se temni pred očmi, tesno mu je pri srcu, v grlu ga tišči. Neodločen stoji pri vratih. »Čemu... le čemu vse to...?« se mu izvije skozi stisnjeno grlo. Glas njegov je ko bridko ihtenje.

Naglo se Ilonka dvigne na ležišču. »Pa grem!... Pa grem!« Vse skozi jok prodira odločnost. In začne spravljati svoje stvari v culo.

Ivan se opoteče iz shrambe in trdo zapre vrata za seboj. Ko senca brez volje in pameti zatava po marofu. Ali si to ti, Ivan? Ponosni, neuklonljivi, trmasti Sukičev Ivan?!...

3.

Posušeno deteljo nakladajo in vozijo z njiv na marof. Voz za vozom škriplje po suhi poti. Pa ne pokajo z biči vozniki. Pa ne pojejo grabljačice, pa se ne šalijo fantje. Ko mora leži na vseh; Časarjeva navzočnost ni nikomur ljuba.

Ivan sprejema visoko na vozu navilaje detelje, ki mu jih meče Horvat.

»Saj naložimo voz za stolp babilonski!« godrnja Horvat, ki komaj še z vilami dosega vrh voza.

»Še to naokoli pograbimo in vržemo na ta voz!« odloča Časar.

Ilonka grabi k vozu, na katerem stoji Andraž, kateremu meče navilaje Veren.

Konj zarezgeta na suhem potu. Jezdec privihra naravnost med delavce, obkroži voz, na katerem stoji Ivan, in se ogleduje po grabljačicah. Spodbode konja in prhne k vozu, na katerem stoji Andraž. Ko da ga je v hipu pribilo k tlom, ustavi konja pred Ilonko, skoči s sedla, vrže Časarju vajeti in nagovori Ilonko.

»Kaj spiš?« se jezi Horvat na Ivana. Debelo plast detelje je nabodel na vile in jo sunkoma in z naporom sunil kvišku, podržal, da jo zgrabi Ivan, in potegnil vile navzdol. Vsa plast se mu je zvalila na glavo. Detelja mu sili v nedrije in za vrat, oči so naprašene.

Ivan pozabi, da stoji na vozu in bi moral zgrabiti plast detelje. Nepremično stoji in gleda, gleda, gleda. Časar se klanja prišlecu; ponižno je sprejel vajete in porinil konju detelje. Prišlec govori in govori v Ilonko. Ilonka grabi, naglo grabi in se skuša oddaljiti od njega. Pa ji sledi na vsak korak in govori, govori, govori vanjo. In se smeje, svojim lastnim besedam se bučno smeje. Ilonka ima ruto potegnjeno globoko na čelo. Ivan ne vidi njenega obraza in ne čuje, ali se tudi smeje. Kdo je ta človek? Kje ga je že videl? Kaj hoče od Ilonke?

»Strela božja, kam pa zijaš?« Horvat si menca oči in iztepa travo in deteljo in prašino iz nedrij in izza vrata.

Ivan ga ne čuje. Glej, tisti prišlec se sumljivo nagne k Ilonki, ji vzame grablje iz rok in sam grabi. In govori, govori Ilonki in se smeje, bučno smeje.

»Pa počivajmo!« odloči Horvat. »Ali bi bil neumen, da bi metal deteljo v prazen zrak in si jo zviška trosil na glavo in za vrat. Za igrače sem prestar!« In Horvat mirno sede na plast detelje ob vozu. V istem hipu se odkrhne cel desni zadnji vogel naložene detelje, se vsuje nanj in ga zasuje. Na glavi in ramenih istočasno občuti Horvat, da se je z deteljo zavalilo nanj nekaj težkega. In še preden se dobro zave in premisli, kaj bi bilo tisto težko, se Ivan skobaca z njegove glave in ramen.

Tisti človek je vrnil Ilonki grablje in posegel z desnico proti njenemu obrazu. Ko blisk naglo je bil Ivan s plastjo detelje na Horvatovi glavi in ramah.

Ivan teče proti Ilonki.

Horvat se izkobaca s kletvijo iz detelje.

Časar opazi in skoči pred Ivana. »Kaj si naredil, glej!« In kaže na odkrhnjeni vogel na naloženem vozu.

Ko da ga ne čuje, hoče Ivan mimo njega. Časar ga prime za ramo, ga po orožniško strese in zadrži. »Kdor hoče jesti Ritoperjev kruh, nam takih ne bo počenjal!«

Ivan se krivi pod pestjo, ki ga drži ko klešče. Ne more se je otresti. »Pustite me!« sika in zre na gospoda, ki je drugič posegel z roko proti Ilonkinemu obrazu.

»He, fante! Posebno naročilo mi je povedal zate Ritoper! Če nam boš take uganjal, te odslovimo.«

»Pustite me!« Ivan se skuša siloma otresti Časarjeve roke. Vidi, da se Ilonka umika, vidi, da sili gospod za njo.

»Odslovimo te! Razumeš?«

»Pustite me zlepa!« Ivan zaškrtla z zobmi in stiska pesti.

»Dobro! Pospravi svoje stvari in do večera zapusti marof!« Časar spusti Ivana in se napoti proti Horvatu.

Ilonka treskne gospoda po roki, da Ivan čuje udarec. Gospod se bučno smeje in ne sili več v Ilonko.

»Kako?« se strezni Ivan in stopi za Časarjem, ki naroča Horvatu, naj zleze na voz. »Čemu sem pa jaz tukaj?«

»Kaj nisi razumel, da sem ti odpovedal? Po pogodbi si dolžan delati vestno in marljivo po naših navodilih! Pogodbe se ne držiš! Nerodnost za nerodnostjo, škodo za škodo nam počenjaš! Ritoper mi je izrečno naročil, da je tvojih sitnarij sit!«

»Da bi šel proč?« Ivan se ozre proti Ilonki. Tisti gospod ji nekaj vneto pripoveduje. »Da bi šel proč? In še danes?«

»Slišal si!«

»In če ne grem?«

»Na marofu ne boš spal ne eno noč več!«

»Gospod Časar!« Ivan zavpije, da se vsi ozro nanj, še tisti gospod, ki govori v Ilonko.

»Pojdi rajši na marof, pospravi svoje stvari in odpotuj takoj! Noči so temne! Ponoči ne prideš do železnice.«

»Nikamor ne grem!«

»Bomo videli!«

Horvat leze na voz, Časar nabada na vile plast detelje, da jo vrže na voz za Horvatom.

»Pustite to! S Horvatom že naloživa voz in... in tudi ta vogel popraviva!«

»Kaj se brigaš za voz in vogel! Pri nas nimaš več dela in opravka.«

»Saj... saj ne bom več! Delal bom, kakor hočete in kar hočete in kakor zaukažete...«

Časar molči.

»Samo naj ostanem! O, ne morem proč! Ne grem proč!«

Ali si izrekel te besede res ti, Ivan? Ponosni, neuklonljivi, trmasti Sukičev Ivan?

Časar molči.

Ivan mu iztrga vile iz rok. V oči mu ne pogleda.

4.

Za jagnedom skrit stoji Ivan in opazuje Ilonko, s katero govori Veren tam za hlevom. Večerni mrak lega na marof, v obraz Ilonke ne vidi, misli si pa, da je nemirna. Srce mu burno utriplje.

Ni je zvezde na nebu, ki je ne dosežem! Do tebe moram, moram, Ilonka! Čemu mi mučiš srce, čemu pretakaš solze? Ali mi ne verjameš, da sem močan in dosežem vse, kar želiš, kar želim? Ali ne uvidiš, da me tvoj molk umori?

Ilonka, Ilonka! — — —

Govori Veren Ilonki, govori, govori. O, dober je Veren, pameten, uvideven in razumen!

Posluša Ilonka s sklonjeno glavo. Pritrjuje Verenu, odkimuje z glavo, šepče tihe besede.

Koča na Grands Mulets (3050 m).

O to srce! Saj ni moglo več prenašati Ilonkinih izogibanj, povešanj njenih oči, nemirnih noči brez spanja. Moralo je govoriti in izpovedati dobremu Verenu vse, vse in ga prositi, naj ji pove.

Saj ne pobegneš na drugi marof, Ilonka, če pove Veren, kar vpije srce, ki se je razbolelo do obupa!

Seznaj, Ilonka, vse, vse! In rzsodi, ali zaslužiš toliko bridkosti, toliko muk, toliko poniževanja — celó od Časarja!

Povej, Ilonka, vsaj Verenu, zakaj si taka! — Razprši ta črni oblak, ki naju duši! Samo govori, govori, govori, Ilonka! Ni ga prepada, ki ga ne premostim!

In zopet govori Veren, govori, govori, govori. O Veren, starejšina boš na svatbi!

Trdna tema ovija marof. Pojema pogovor pod kozelcem, ugasne luč v hlevu, utrujeni delavci žele miru in počitka. Veren še govori Ilonki. Ivan ju ne more v temi natanko razločiti, le po beli Ilonkini ruti vidi, da sta še vedno tam za hlevom in da še vedno govorita.

Nada vstaja v srcu. Na nebu ni zvezd. Pa zasijejo, verjemi, Ilonka, da zasijejo!

V temi ne more Ivan razločiti niti bele Ilonkine rute več. Zgrabi ga, da bi se priplazil za hlev, ujel Ilonkino tiho besedo, ki bi mu bila prijazna, planil

k njej, jo prijel za roko in vkljub temi pogledal v razveseljene, žareče oči. Pa si ne upa. Velika nada polje po srcu, ker se toliko časa razgovarjata in ker molčeči Veren govori, toliko govori; plaha bojazen straši nado: predolg je razgovor, ne posreči se Verenu.

Trenutki so dolgi, dolgi. Da ne drgeta v srcu velika nada, bi ne vzdržal Ivan za jagnjedom; tudi bi ne vzdržal, ko bi se ne bal, da Ilonka zbeži na sosednji marof.

O, koliko bližja pot je iz gradu na sosednji marof! Upravitelju, tistemu postaranemu, plešastemu upravitelju bi Ivan polomil kosti.

Plahi koraki hite mimo Ivana proti tisti tesni shrambi. V temi se tik ob Ivanu zabeli bela ruta.

Ivanu je mehko in tesno pri srcu.

Ko zaškripljejo vrata v shrambo in utihnejo plahi koraki, Ivan ne vzdrži več. Skokoma plane za hlev in napenja oči, da vidi Verena. »Stric Veren!« Boječ in pritajen je Ivanov glas.

»Tu sem!« Veren stoji na mestu, kjer je stal, ko je govoril z Ilonko. Ivan mu ne more videti v obraz. Pri srcu ga zazebe.

»Kako je?«

Molk.

»Veren, za božjo voljo Vas prosim, govorite!« Ivan se skoro pritisne k Verenu in skuša v temi razbrati, kaj govore poteze na njegovem obrazu, kaj govore njegove oči. »Ali ste ji povedali?«

»Sem!«

»Kaj je rekla?«

Veren se obotavlja, ko da išče primernih besed. Ivan ves trepeče. Ivan slutí, da mu ne pove tistega, česar je žejno njegovo srce. Zebe, zebe ga pri srcu.

»Ali niste ... ali niste ničesar dosegli?«

»Sem in nisem!«

»Ste? Zakaj je taka? Kdo jo je nahujskal? Kaj sem jaz kaj zagrešil?«

»Tega mi pravzaprav ni povedala.«

»Kaj ste dosegli? Ali bo odslej govorila z menoj?«

Ali ne pobegne na sosednji marof, če jo nagovorim?«

»Pobegne, čisto gotovo pobegne!«

Molk.

»Poslušaj, Ivan! Trezno in pametno premisli!«

»Rekli ste, da ste nekaj dosegli in niste dosegli. Povejte mi, kaj ste dosegli?«

»Do spoznanja sem prišel, da ima Ilonka vsaj v nečem prav.«

»To je?«

»Vrni se domov!«

»To je rekla?«

»Da!«

»Kaj je še rekla?«

»Ali ji izpolniš željo in se vrneš?«

Molk.

»Ivan, vrni se domov! Nikdar bi ne prisodil dekletu Ilonkinih let toliko treznega preudarka.«

»Želi, da se vrnem domov?«

»Iz vsega srca želi!«

»In kaj še želi?«

»Vse ti povem, obljubi mi le, da se vrneš domov.«

»Obljubljam! V jeseni se že tako vrnemo vsi, če me prej ne vtaknejo v ječo, ker polomim upravitelju kosti.«

»Zaletel si, Ivan, in trmast si. Zaletel si se, ko si se zapisal Ritoperju. Kruha imaš doma, ni ti sile ko nam ...«

»Tudi to Vam je povedala?«

»Ivan, ali mi verjameš, da te imam rad in ti želim samo dobro?«

Ivan ne odgovori.

»Poslušaj me mirno vsaj toliko časa, da ti razložim, da je Ilonkina želja pametna in prava. Ali ne opažaš, kako te draži Ritoper in ponižuje Česar?«

»Kaj Vam je Ilonka še povedala?«

»Ako me nočeš poslušati, grem spat! Jutri o tem ne bom govoril, prositi me tudi ni treba še kedaj, da govorim zate in prenašam pošte, ki so za ženske.«

Molk.

»Ponižujeta te s posebno naslado, ker si Sukičev, radi očeta te ponižujeta in ker sta prepričana, da si radi Ilonke tako trdno privezan na delo in na marof, da te tudi največje ponižanje ne požene z marofa. Še Ilonka trpi radi teh poniževanj.«

»Ali ste ji povedali, zakaj vse to prenašam? Poniževanje, zbadanje, trpljenje ...«

»Vse sem ji povedal! In baš tega noče, da bi te kdo poniževal, zbadal, trpinčil in bi si domišljal, da moraš radi nje trpeti vse to. Noče, da bi kdo trpel radi nje, najmanj ti! Sebi in njej greniš življenje, če si tu. Vrni se domov, kjer te težko čakajo.«

»Tega ni povedala, ali se jezi name in sem sam kriv njene jeze, ali so jo doma naščuvali ...?«

»Obljubi mi, da se vrneš jutri, pojutrišnjem domov, pa ti povem marsikaj!«

»Kar povejte mi!«

»Obljubi!«

Molk.

»Obljubi!«

»Ne morem! Saj ne morem! Če bi ne bil prišel sem in bi ne bilo teh dni pričakovanja, ki so bila leta ...«

»Ilonka te lepo prosi, vrni se!«

»In izpolnim naj ji željo! Meni ne izpolni niti te male željice, da bi povedala, zakaj je taka — jaz, jaz naj seveda kar povežem culo in grem! Grem naj in jo pustim tu brez varstva ...«

»Ne boj se! Ali nisem obljubil njeni materi, da jo bom čuval?«

»Kaj Vaše varstvo! Ali ne vidite, kako lazi okoli nje upravitelj? Ali ste samo enkrat trenili z očmi, ko jo je vščipnil v lice, ko jo je pobožal?«

»Ilonka je sama dovolj pametna!«

»Tresete se pred upraviteljem, pred Ritoperjem, pred Časarjem, Ritoper in Časar se treseta pred upraviteljem...«

»Ako greš domov, Ivan, obljubljam, da je upravitelj ne bo več pobožal.«

»Ne grem in ne grem! Iznebila bi se me rada, da bi upravitelj nemoteno hodil semkaj, lazil za njo...«

»Ali te ni sram, da ji delaš tako krivico?«

»Meni Ilonka ne dela krivice?« Ivan se spozabi in govori glasno in trpko.

Mirno, tiho in počasi vpraša Veren: »Ali je zastonj vsaka beseda, ki bi te spravila na pravo pot, ki pelje domov?«

»Vsaka! Ne grem in ne grem! Ne boste pometali s Sukičevim Ivanom! Še Vi, Veren, na katerega sem največ zidal, še Vi me zapuščate!« Ivan skoro vpije.

»Ivan!«

»Zarotili ste se zoper mene! Vsi, vsi! Ves svet...«

»Ne vpil!«

»Kako bi ne vpil, kako bi ne kričal, če pa... če pa ste zoper mene vsi, vsi in nimam človeka, ki bi me razumel. In če me žge tu notri!« Ivan se zgrabi za prsi.

»Ne vrneš se domov?«

»Ne, ne, ne!« Ivan kriči.

»Lahko noč!« Veren se obrne in odhaja.

»Veren!« Ivan pohiti za njim in ga zgrabi za rokav. »Ali mi ne poveste, o čem sta govorila in kaj je še rekla?«

»Če ne obljubiš, da se vrneš, ne povem!«

»O...« Ivan spusti Verenov rokav in se nasloni na hlevni zid.

Verenu se zdi, da se ko v krču strese telo ponosnega, neuklonjivega, trmastega Sukičevega Ivana. Ali je jok, ali je jeza, ali je obup, v temi Veren ne more razločiti.

(Dalje prihodnjic.)

Bolnik.

Pomlad vesela, kaj me žalostiš?
Bogati blišč pred mano razprostiraš,
za vabo zmučenim očem odpiráš
nekdanji omamljivi paradiz.

O zlato solnce! In metuljčki v njem
po cvetju razigrani krilijo —
nevabljeni spomini vame silijo,
da še enkrat jim na stežaj odprem...

Ah, moje rožice so ovenele
in nimajo opojne več strdi,
da z njo metuljčke svoje bi sprejele
kot so sprejemale jih prejšnje dni. —

V dan vriskajoči se oglašá zvon —
nekdo se je na oni svet preselil:
Naj bi Gospod še mene razveselil
in rešil me življenja trdih spon! ...

Leopold Turšič.

Belokranjska mati.

Ob krosnih novih sedi,
na belih nitkah sloni
in misli:

»Po sobi je nosil dete v naročju,
pesmi junaške mu je prepeval,
pesmi o polju, o gori.

Iztesal je zibelko sinku,
dve srci je vanjo izdolbel,
svoje in moje, je pravil.«

Na oknu je utrgala rožo
in nesla jo sinku v zibelko.
Pognala je zopet čolniček med nitke
in tiho jokala ...

Oton Berkopec.

V noč...

Nebo in zemlja
sta v Tebi...

A mi?

V noč vijemo roke,
po zemlji kot črvi
se plazimo k Tebi...

V noč vijemo roke...

Polde Marinšek.

Mont Blanc.

Janko Mlakar.

Dvakrat brez uspeha.

Bilo je v avgustu 1907, ko sem prvokrat videl Mont Blanc,* in sicer tam v Engadinu s Piz Morteratscha. Nihče mi ga ni pokazal, a takoj sem vedel, da je to on, kralj evropskih gora; kajti visoko in mogočno je dvigal nad vse druge ledene vrhove ogromno ledeno teme. Že takrat sem zahrepenel po njem, a preteklo je precej let, preden sem stopil nanj.

Trikrat sem poskusil, a vselej me je odbil. Iz laškega Courmayeura sem odšel v jasnem jutru z najslajšo nado v srcu, da se mi izpolni goreča želja, pa sem videl namesto modrega Combalskega jezera kalno lužo, ušel toči v borno Cabane (koča) du Dome (3112 m) in drugo jutro splezal nazaj v dolino po zmrzlih stenah. Mont Blanc pa se mi je rogal dobro zavarovan v megli, snegu in viharju. Ker sem mislil, da mi bo prijaznejši, če ga primem od francoske strani, sem se napolil še isti dan čez prelaze v Chamonix (Šamoní). Tu je bilo pa še slabše. Lilo je, lilo in lilo. Ker pa le ni nehalo liti, sem se ozrl še enkrat za slovo v tista temna zagrinjala, za ka-

terimi je skrival svoj ledeni obraz »ponos vseh Savojevcev«, in odšel domov z grenko žalostjo v srcu in veliko praznoto v žepu.

Leta 1913 sem zopet poskusil. Da bi imel koga, s katerim bi delil »smolo«, sem hodil to pot v družbi dveh »sotrpinov v gorah«. Težki nahrbtniki in obilni znoj, ki smo ga pretakali tam po strmih pobočju Lachat, nam niso prav nič kalili veselja ob pogledu na Mont Blanc, ki se je kopal v morju solnca ter nas vabil... Zahrbtni hinavec! Takoj naslednje jutro smo se že gugali v megli in dežju, žalostni, jezni in pobiti

nazaj v dolino. Toda nismo se dali ostrašiti. Takoj tretje popoldne nato smo se zopet solnčili sredi ledene pustinje pod kočo Grands Mulets (Velike mule, 3051 m), žal, drugi dan — nas je že podil silen sneženi vihar preko globokih razpok Bossonskega ledenika, dokler nas ni sprejela krepka ploha, kateri smo slednjič ušli v Chalet* Fonciere. Četrty poskus mi je preprečila svetovna vojska. Lani, 1925, sem pa slednjič vendarle uspel.

Naši planinci pod vrhom M. Blanca.
J. Mlakar — F. Gabrovšek — F. Presetnik — V. Zor — vodnik.

Nekaj zgodovine.

Preden začnem popisovati, kako se mi je godilo na tem »zmagovitem« pohodu, naj na kratko omenim, kaj govori zgodovina o najvišjem vrhu v Evropi!

Skozi tisočletja se nihče ni zmenil za Mont Blanc in šele v sedemnajstem stoletju ga najdemo prvokrat na zemljevidu. Samo maloštevilni popotniki, ki so zašli v skrito dolino reke Arve, so ga gledali s strahom in občudovanjem, lotiti se ga pa nihče ni upal. Toda tudi njegova ura je prišla.

Znameniti prirodoslovec Horace Benedict de Saussure je leta 1786 razpisal visoko nagrado tistemu, ki bi našel pot na Mont Blanc. Te se

je polakomnil štiriindvajsetletni Jakob Balmat, rojen takorekoč na robu Pelerineskega ledenika v vznožju ostre »Aiguille** du Midi«. Hodil je krog gore kakor lovski psi krog medveda in gledal, kje bi ji mogel blizu. Že pri tretjem poskusu se mu je posrečilo izslediti pravo smer. Štiri tisoč metrov visoko ga je zalotila tema in moral je celo noč prezebatí na robu groznega prepada pod Rdečimi pečinami (Rochers Rouges). Ko je pa drugo jutro solnce posijalo na prostrane ledenike, je takoj spoznal, da se preko teh pečin pride na vrh.

* Mont Blanc izgovori: Mon Blan; mi navadno izgovarjamo nepravilno: Mont Blank; pomeni: Bela gora.

* Chalet se imenuje majhna gostilna v gorah.

** Šivanka; tako imenujejo Francozi ostre vrhove.

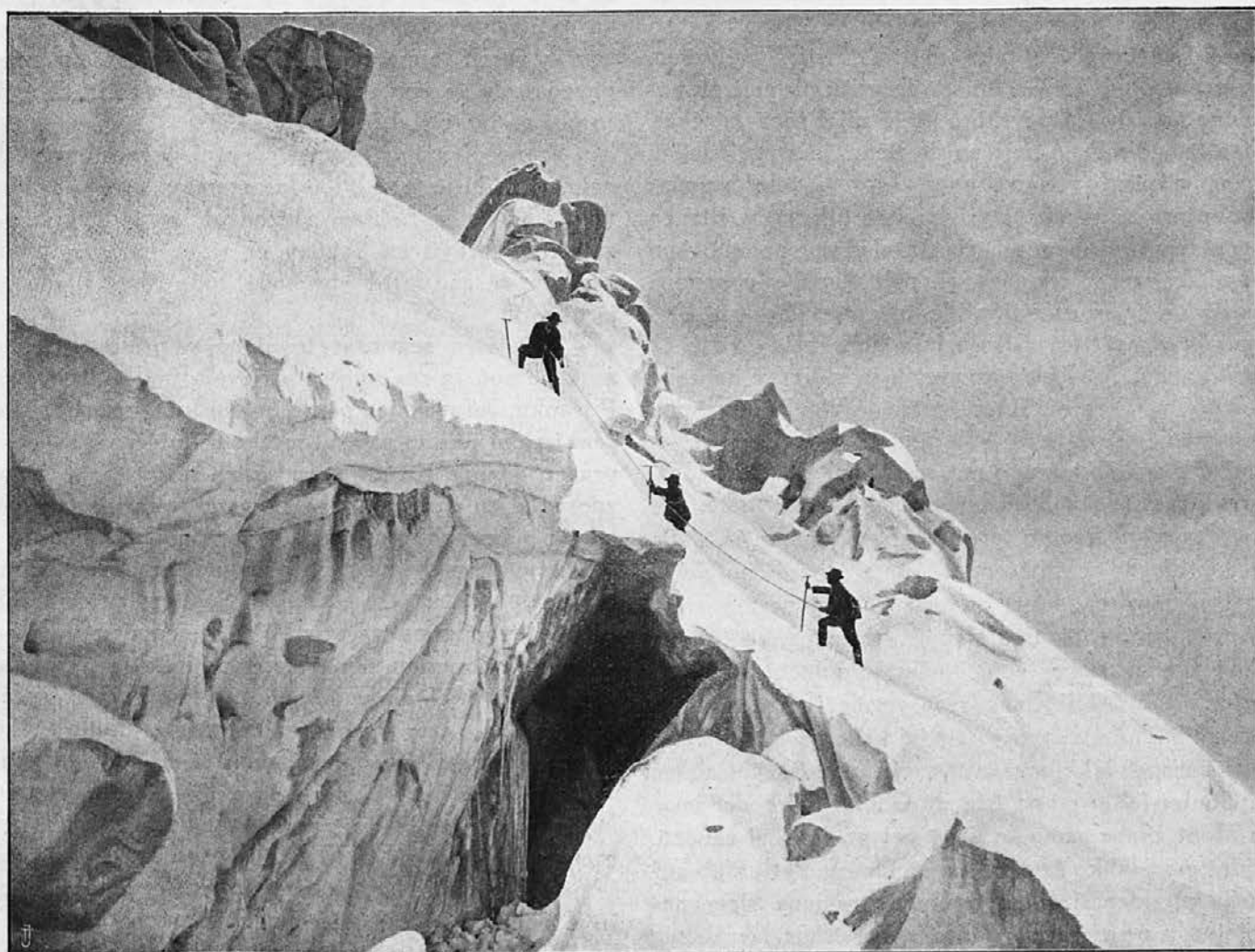
Toda za to pot se je čutil preslabega; napor in mraz sta mu vzela potrebne moči. Zato se je obrnil in hitel v dolino. Ko je prišel domov, se je zafil v seno in spal neprenehoma štiriindvajset ur. Tako pokrepčan si je poiskal tovariša, pridružil se mu je dr. Paccard, in oba sta odšla 7. avgusta 1796 neopažena proti ledeniku Bossons. Edina oseba v Chamonixu, ki je vedela za njun naklep, je bila neka prodajavka na trgu.

Srečno in brez večjih ovir prispeta pod Rochers Rouges. Zanesljiv sneženi most jima omogoči prestop

dalnogled sem videl, da je bila vsa vas zbrana na trgu. Prodajavka je svojo stvar dobro opravila.«

Balmat je šel potem po dr. Paccarda in ga s silo privlekel na vrh.

Naslednje leto je peljal Balmat tudi Saussurija gor, ki je vzel s seboj še sedemnajst nosačev in slugo. Hvaležni Šamonijci so obema postavili na trgu, odkoder se Mont Blanc najlepše vidi, krasen spomenik, Balmat je pa dobil celo častni priimek: Le Mont Blanc.

Na vrvi po sneženem mostu čez razpoko.

preko široke obrobne zevi, nato pa splezata po skalah navzgor in slednjic po ledenem plazu na glavni greben. Tu zapuste dr. Paccarda moči, da se je kar sesedel v sneg. Balmat je pa šel pogumno naprej in je bil kmalu na vrhu. Svoje prve občutke je opisal takole:

»Izprva sem se s strahom ozrl okrog, kajti bal sem se, da ne bi zagledal še kak višji vrh. Zavedal sem se, da bi ne mogel nič več naprej, in zdelo se mi je, da stoje noge samo še s pomočjo hlač, v katerih so tičale. Toda bil sem res na cilju. Stal sem tam, kamor še ni stopila človeška noga. Ozrl sem se dol v Chamonix in zamahnil s klobukom. Skozi

Ljubeznive bravke bodo morda radovedne, katera ženska je bila prva na Mont Blancu. Prva je prišla na vrh Mont Blanca neka dekla iz Chamonixa s priimkom »La Paradisa«, za njo pa gospodična d'Angeville iz la Bresse. Med potjo je tako pešala, da je rekla vodniku: »Če umrjem, preden pridem na vrh, mi prisežite, da spravite moje truplo gor in ga tam pokopljete.«

V teku let se je število turistov v Chamonixu vedno bolj množilo in vodniki so dobro služili. Najbolj jo je zadel seveda neki Jean Charlet iz Argentieree, ki je vodil bogato Angležinjo Miss Straton in se nato z njo poročil.

Izprva so imeli monblanške turiste zelo v časti in so jih po srečno uspeli turi pozdravljali s streljanjem iz možnarjev. Dandanes ni več te navade: Mont Blanc je postal »lahek«. In res je v lepem vremenu kakor jagnje, ki se pa včasih naenkrat spremeni v tigra. To nam priča precejšnje število žrtev, katerih večina počiva v njegovih špranjah. Prva nesreča se je zgodila 20. avgusta 1820. Na pobočju pečin Roches Rouges se je utrgal plaz in odnesel ruskega državnega svetnika dr. Hamela s tremi vodniki v razpoko. Šele čez 45 let jih je prinesel potok izpod ledenika Bussons na dan. Največja nesreča se je zgodila l. 1870, pri kateri je našlo smrt osem vodnikov in trije turisti. V najlepšem vremenu so odšli z Gr. Mulets in prišli ob poltrem popoldne na vrh. Na povratku jih je zajel sneženi vihar. Eden izmed njih, Američan dr. Bean, je s poslednjimi močmi zapisal v slovo svoji soprogi tele besede: »7. septembra zvečer. Dva dni smo bili na M. Blancu v groznem sneženem viharju. Izgubili smo pot in tičimo v jami, ki smo si jo v sneg izkopal. Nimamo nobenega upanja več. Morda ti pride ta zapisnik v roke... Umrjem v živi veri v Boga in v ljubezni do Tebe... Pozdravljena... Trdno upam, da se vidiva v nebesih. Vedno Tvoj.« Šele 17. septembra je mogla iti rešilna ekspedicija, seveda ne na pomoč, ampak iskat — trupla. Našla jih je samo pet, med temi tudi dr. Beana, ostalih šest je pogoltnil ledenik v svoje razpoke.

Vzroki nesreč so torej plazovi, razpoke in slabo vreme. Plazov se lahko ogneš, da si izbereš pot, ki je pred njimi varna, zoper padec v špranjo se zavaruješ z vrvjo, kar se pa tiče slabega vremena, se loti pa Mont Blanca samo tedaj, kadar je solnčno in barometer visoko stoji. Seveda se vreme tudi nenadoma spremeni, dasi tlakomer v dolini kaže na lepo. A tudi to nevarnost lahko zmanjšaš, če prenočiš v Cabane du Gouter (3817 m) na Aig. du Gouter, od koder imaš na Mont Blanc samo še krog pet ur. Ako si zgoden, prideš prav lahko že zgodaj popoldne na Petit Plateau* (3660 m), kjer ti je sprememba vremena sicer neprijetna, a ne več nevarna.

Kljub temu Mont Blanc ni za vsakega, kajti tura je naporna in dolga. Po navadni poti imaš do prenočišča na Gr. Mulets 7 ur, od tod do vrha pa še 9 ur, v slabem snegu celo do 15 ur. Treba je imeti torej trdne noge, dobra pljuča in zdravo srce. Pa tudi vse to ti nič ne pomaga, če ne preneseš tenkega zraka v teh višavah in se te loti takoimenovana gorska bolezen. Slednjič ima še besedo finančni minister, kajti romanje na Mont Blanc ni samo naporno, ampak tudi drago, zelo drago. Ker ne moreš sam gor, moraš vzeti vodnika, kateremu plačaš 250 frankov. Ta si pa najame — seveda na tvoje stroške — nosača za 160 fr. Prenočnina v koči, hrana, provijant in napitnina stane tudi kakih 400 fr. Sedaj pa seštej...

* Mali Prag.

V tretje gre rado.

Ker se stroški nekoliko zmanjšajo, ako imaš tovariša, ki ti prispeva za vodnika in nosača, zato sem se tudi jaz ozrl po prijatelju, ki bi prevzel nekaj bremen na svoje rame. Imel sem srečo, kajti oglasili so se kar trije, ki so dobili skomine po Mont Blancu: Vinko in dva Franceta.

Vinka sem bil zelo vesel, ker ga poznam kot dobrega planinca. France I., dolga, suha, trdna kraška grča, mi je bil tudi takoj všeč, ker sem slišal o njem, da bere francoske knjige brez besednjaka. Upal sem, da ga namreč porabim v Chamonixu za tolmača, pa sem se varal. Že med vožnjo skozi Italijo mi je zaupno povedal, da še nikdar ni govoril francoski in da tudi to pot ne bo. Ostal je mož-beseda.

France II., četrti v naši družbi, je nosil najtežji nahrbtnik, ki je tehtal 100 kilogramov, seveda z njim vred. Ko je v Bohinju služboval, se je nekoč po zajtrku odpravil na Triglav in se še isti dan vrnil: Bal sem se ga, da bo »prehud«, toda Mont Blanc ga je ukrotil.

Tovarišem sem nasvetoval, naj se pridno utrjujejo za tako pot. In res smo se utrjevali; oni po Triglavu, Prisanku, Jalovcu, jaz pa po bohinjskih gozdovih, kjer sem tri dni pridno nabiral jurčke in prišel vsak večer prazen domov. Ko mi je pa sestra rekla, da je v gozdovih le en »jurček«, a še ta samo takrat, kadar jaz v njih gobe nabiram, sem bil popolnoma utrjen.

Drugi ponedeljek v juliju minulega leta smo se vsi štirje odpeljali na vse zgodaj iz Ljubljane proti deželi oranž, citron in makaronov. Kdor se spominja, kakšno vreme je bilo v poletnih mesecih petindvajsetega leta, mi bo rad verjel, da smo imeli med vso vožnjo »spremenljivo«. Ko smo se vozili mimo morja, je bilo toliko solnca, svetlega in toplega, da smo se mu skrivali; v Bresciji nas je pa že sprejela ploha. Šele malo pred Milanom smo se izvili iz mokre megle in prišli zopet na jasno. Ponoči me je še dvakrat zbudil dež; ko smo se pa ob zori pripeljali skozi Simplonski predor v Brig, se je smehljalo nad nami zopet sinje nebo.

V prijaznem švicarskem mestu Martignyu se presedemo v električno in odpeljemo proti Chamonixu. To je najlepša vožnja v Švici. Človek res ne ve, ali bi gledal na levo ali na desno. Kadarkoli se pripeljemo iz kakega predora, vselej se nam odpre nov svet. Ko se je pa pokazal pred nami Mont Blanc v vsej svoji ledeni krasoti, so moji tovariši kar ostrmeli. Bilo je pač zanje isto doživetje kakor zame, ko sem ga leta trinajstega zagledal z istega mesta, malo pred postajo Argentiére.

V Chamonixu so nas sprejeli — z godbo. Praznovali so obletnico velike francoske revolucije. Toda navdušenja ni bilo mnogo: slaba godba, nekaj desetoric telovadcev, nabroj otročajev — to je bilo vse.

V hotelu »De la Poste« smo odložili prtljago, potem pa šli po »vasi« pogledat. Pred velikimi hoteli in

na glavni cesti je tu vse polno življenja, promet je kakor na Kärntnerici na Dunaju. Avtomobili vseh vrst, od dvosedežnega pritlikavčka do štiriindvajset-sedežnega velikana, si s tuljenjem delajo pot med pestro množico. Ženstvo, mlado in staro, v bogatih oblekah in belih plezalicah* se sprehaja po ozkih hodnikih; večinoma je oboroženo z močnimi okovanimi palicami ali celo z majhnimi cepini. Moški svet ne zaostaja glede gosposčine prav nič za njimi in tudi glede — orožja ne. Tu in tam prikoraka nekaj planincev v spremstvu vodnikov in nosačev. Natrpani nahrbtniki kažejo, da gredo na gore, ohlapni pa, da se vračajo. Po ozki ulici prijezdi na mulah cela družba gospe in gospodov. Zajtrkovali so 2525 m visoko gori na Berventu in si sladili jed s krasnim razgledom na monblanške ledene pustinje. Na treh prostorih, od koder se lepo vidi na M. Blanc, stoje velikanski daljnovid. Množica se gnete krog njih, da vidi karavano,** ki se trudi po mehkem snegu proti Gr. Plateau-u.

Ko v cerkvenem zvoniku odbije poldne, se jamejo glasiti zvonovi po hotelih in vse hiti h kosilu. Za četrt ure so prodajalne zaprte, ulice izpraznjene, restavracije in obednice pa polne...

To je nekdanji zapuščen in od sveta odrezani Campus munitus (taborišče) in sedanji Chamonix, kamor prihaja vsako leto do 150.000 tujcev.

Privlačna sila že samo na sebi krasne šamoniške doline je pač M. Blanc. Ogromna večina si ga seveda ogleda od vznožja ali pa z bližnjih, lahko pristopnih vrhov; le malo je takih, ki gredo nanj, in še manj onih, ki dospo na vrh. Vzrok mnogoštevilnih neuspešnih pohodov je seveda večinoma vreme.

Preden smo mi prišli v Chamonix, je bilo štiri dni zaporedoma lepo, četudi ne brez oblakov. Mi smo pa prinesli od doma dež. Že zgodaj popoldne je zavistna megla zastrla vso ledeno krasoto in jelo je pomalem rositi. To nas je spravilo v tako slabo voljo, da smo se zarili, ne sicer v seno kakor Balmat, pač pa v mehke postelje po petindvajset frankov. Moji tovariši so ta počitek o belem dnevu opravičevali s tem, da morajo prihiteti, kar so ponoči zamudili, jaz sem se pa hotel s spanjem založiti; kajti dobro sem vedel, da ga gori v koči na Aig. du Gouter ne bo veliko. Dva sta se namreč že med vožnjo izkazala kot dobra godca, jaz sem pa po mnenju prijatelja Lojza, svojega dolgoletnega spremljevalca v gorah, že za vse utrjen, samo za to ne, da bi spal, ako drugi smrče.

Ko smo se zbudili, je bilo že zopet vedro. Šli smo v vodniško pisarno. Stoinpetdeset šamoniških vodnikov in nosačev ima namreč svojo organizacijo. Načeluje ji »Le Guide-Chef«. Ta določa vodnike in nosače za vsako turo posebej. Mi smo hoteli vzeti nosača, ker je treba v Cabane du Gouter, kjer smo

nameravali prenočiti, prinesiti vse potrebno s seboj, celo kurivo. Koča ima namreč prostora komaj za sedem ljudi in je brez najmanjše udobnosti. Kopica preperelega sena, nekaj raztrganih odej in majhna pečica, to je vsa oprava.

»Le Guide-Chef« nam je pa razložil, da ne dobimo nosača brez vodnika, in tako smo morali najeti oba.

Zvečer sta prišla v hotel, da smo se dogovorili. Nosač, Pot Roger, mi je bil všeč, vodnik, Leon Couttet, pa mi ni bil nič kaj po godu. Začel je takoj s tem, da je za štiri turiste en vodnik veliko premalo. Jaz sem mu nato s pomočjo hotelskega ravnatelja dopovedal, da ga odvezujemo od vsake odgovornosti in da se bomo mi na svojo lastno vrv navezali, on naj se pa naveže z nosačem, ako ne zaupa nam. S tem se je mož slednjič zadovoljil.

Plezanje čez ledeno razpoko po lestvi.

Po večerji smo šli gledat umetelni ogenj, ki so ga zažigali v slavo Francije. Žareči slapovi so spreminjali noč v dan in rakete so ozko dolino kar posipale z zvezdami. A nam so bile veliko bolj všeč lučce, ki jih je Bog prižigal na nebu drugo za drugo.

Do najvišje kočice na Mont Blancu.

Naslednje jutro se odpeljemo z električno proti St. Gervaisu. Nebo je bilo brez oblaka in Mont Blanc ves v solncu. Za postajo Les Houches se poslovimo od njega in izginemo v ozko sotesko. Po enourni lepi vožnji izstopimo v Le-Fayet-St. Gervaisu. Tu je začetek monblanške železnice. Zgrajena je že do ledenika Bionassay (2500 m). Od tu pojde proga najprej na Aig. du Gouter in od tam dalje ves čas pod zemljo do vrha. Tam bo pa podjetne hribolazce spravljal na svetlo lift. Romanje se bo s tem seveda zelo olajšalo in tudi pocenilo.

* Platneni čevlji s pletenimi podplati, kakor se rabijo pri plezanju po skalah.

** Tako imenujejo tu skupino hribolazcev na turi.

Počakali smo še vlak iz Annessya, nato smo se pa odpeljali proti žveplenim toplicam St. Gervais. Tu odpno dve tretjini vlaka in lukamatija se začne samo z dvema vozovoma in z globokimi vzdihmi vzpenjati po strmem tiru. Posebnih postaj ni. Vlak se ustavi povsod, kjer je kak prav lep razgled. Sprevodnik zakriči: »Bellevue« in izletniki se usujejo iz voza kakor čebele iz panja. Toda komaj je zadnji zunaj, že jih zopet napodi nazaj. Samo na Col* de Voza stoji vlak nazaj grede toliko časa, da »utrjeni hribolazci« kosijo. Jed in pijača sta sicer precej draga, zato je pa razgled popolnoma zastoj, in ta je krasen, kadar je jasno. Vsa dolina noter do Argentierea leži pod teboj razgrnjena kakor lepa zelena preproga. Ob njej stoje grozeče »Šivanke« (Les Aiguilles) v svojih ledenih oklepah od Aig. Verte (4127 m) noter do Aig. du Bionassay (4066 m). Visoko nad njimi pa kipi proti nebu M. Blanc v nedosegljivi lepoti. Žal, da ga mi nismo videli, bil je zavrt v meglo.

Ko je sluga restavracije Col de Voza napisal naročene obede, smo se odpeljali naprej čez M. Lachat (2100 m) in se ustavili šele nad bionassayskim lednikom, kjer se za sedaj proga konča. Tu smo se natoovorili in odpravili proti Tete Rousse. Med potjo smo imeli lep razgled na zeleno pobočje M. Lachata, na katerem sem takoj zapazil »Pavillon de Bellevue« (1781 m), zame hotel slabega spomina. Kajti na ponesrečeni turi v letu trinajstem sem tam plačal, ne da bi bil jedel.

Imeli smo takrat vodnika, ki je za silo lomil nemščino. Namesto iz Les Houchesa naravnost na Tete Rousse nas je vodil po nepotrebnih ovinkih mimo »Bellevuea«. Da bi nas bil peljal mimo! Toda zapeljal nas je noter. Kaj smo hoteli. Ubogali smo, kajti vodnik je za svojo karavano odgovoren.

Najprej smo dobili nekaj tekočega, kar je natakarica zoper vsa pravila kuhinjske umetnosti imenovala »potage«, kar bi se reklo po naše juha. Nato je prinesla močnato jed, ki ji je rekla omlete. Za enega jih je bilo obilno, za tri premalo. Sklenili smo torej, da naj bodo za enega, in s prijateljem Lojzom sva jih prepustila tovarišu, ki je bil najmlajši in še ni imel utrjenega želodca. Ta jih je takoj pospravil, midva sva pa čakala. Naposled sva le pričakala, da je natakarica prinesla na krožniku, pa ne omlet, pač pa račun ter pospravila z mize vse tako temeljito, da nam niti zobotrebcev ni pustila.

Ker je vodnik ukazal, smo se oprtali in šli. Račun, ki smo si ga složno na tri dele razdelili, je bil pa tak, da je Lojze pri odhodu vprašal, ali je treba tudi kaj plačati, da se sme iz gostilne. Ker je slovensko govoril, seveda ni dobil odgovora.

Ti spomini res niso bili prijetni; spomnili so me pa, da sem lačen. Zato mi je bilo prav všeč, da smo

* Sedlo (prelaz, škrbina).

prišli v »Hotel Tete Rousse« (3167 m) baš ob času kosila.

Ko smo sedeli v ozki mrzli obednici, je začel France II. zabavljati, češ, da je najpreprostejša kočna našega S.P.D. lepša in udobnejša kakor ta hotel. Imel je čisto prav; kajti borna pritlična stavba ima spodaj razen tesne obednice samo še par spalnic, v podstrešju pa prostor za vodnike. Hotel sem ga pa malo podražiti in zato sem mu ugovarjal:

»Vidiš,« sem dejal, »stavba res ni veličastna, zebe nas tudi, dasi smo v vročem juliju, toda tega je kriv veter, ki brije skozi špranje; zato je pa obed popolnoma hotelski in račun bo celo grandhotelski.«

»Poglej rajši skozi okno,« se oglasi France I., »in gotovo te bo minilo delati vodene dovtype.«

In res me je minilo. Kar odrevenel sem; kajti, kar se je zunaj izpod neba usipalo, je bil sneg, prav prvi sneg.

Prav tako, kakor leta trinajste, mi je nehote ušlo iz ust: »Tudi to pot ne pridem gor.«

»Če si bil sploh kdaj že tu,« me zbode France II. »Veš, ti si na glasu, da v tvojem nahrbtniku, ki ga stresaš po domovini, ni zgolj pristna roba...«

»Jaz da lažem v svojih potopisih?« ga ustavim ogorčen.

»Nikar se ne razburjaj,« me je začel Vinko miriti. »Jaz ti vse verjamem. Sicer se pa prepričajmo. Poglejmo kar v spominsko knjigo! Kdaj, praviš, da si bil tu?«

»V avgustu leta 1913 po Kristusovem rojstvu.«

»Dobro, vas imam že vse tri. Petega ste prišli, šestega pa odšli. Čudno pa ni, da se ti M. Blanc vselej skrije, kadar mu prideš preblizu. Za slovo si mu namreč zapisal: »Mi gremo, odkoder smo prišli. Ti, Mont Blanc nas pa piši v uhol!«

»Še enkrat naj me, če tudi to pot ne pridem gor,« mu odvrnem nejevoljno in grem ven na vreme gledat.

Bilo je pa res obupno. Vse zatlačeno in snežilo je kakor pri nas včasih o božiču. Ob štirih smo nameravali odriniti naprej proti koči du Gouter; toda v takem vremenu je bilo to izključeno.

Poleg naše sta bili v hotelu še dve karavani, neki Čeh in neki lord. Oba sta imela po dva vodnika. Ko sva prišla s Francetom II. četrtič pred hotel gledat na vreme, nama je Čeh povedal, da so vodniki sklenili ostati v Tete Rousse, in ob lepem vremenu drugo jutro že ob treh odriniti proti Aig. du Gouter.

Seveda smo se morali temu sklepu vdati. To smo pa tem laže storili, ker sta se dež in sneg vse popoldne menjavala.

Proti večeru se je pa začelo nepričakovano jasnit. Najprej se je pokazal Chamonix, nato M. Brevant in slednjič so jeli vrhovi na vseh koncih in krajih stopati iz megle. Veter se je očitno obrnil in sever je nastopil svojo zmagoslavno pot.

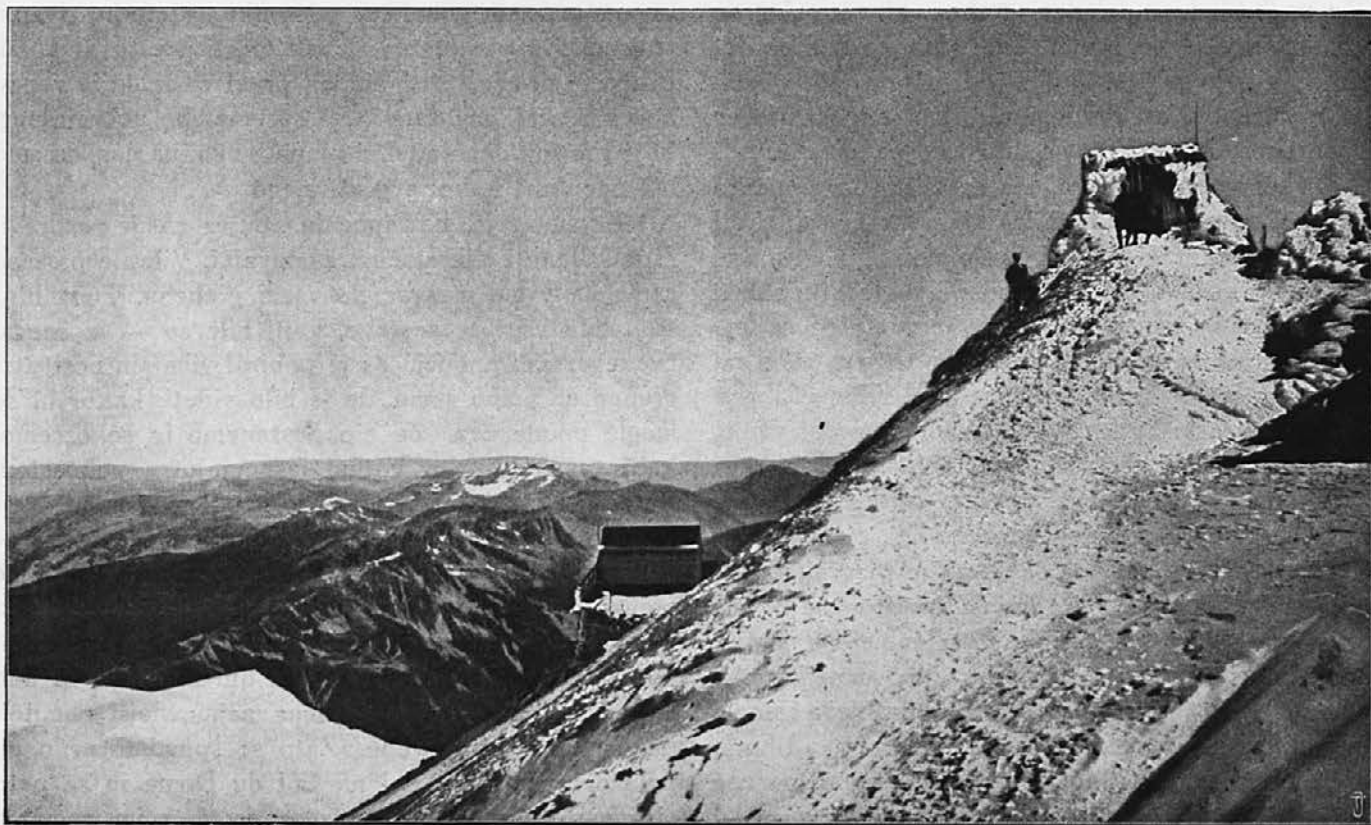
Jaz sem sedel na ploščati skali pred vrati in mu po svojih skromnih močeh z vso vnemo pomagal poganjati megle čez mejo v Italijo. Tu pride mlad fant, doma iz laškega Courmayeura, iz hotela, povoha v zrak in pravi: »Če ta veter ostane, bo lepo.«

Takoj nesem to veselo vest tovarišem, ki so preganjali žalostno popoldne s poleganjem. V par minutah smo bili že vsi pred hotelom, turisti, vodniki in nosači.

»Da, severozahodnik je,« pravi važno Čehov vodnik, velik, bradat mož. »Sedaj pa, gospoda, večerjat in spat! Jutri bo treba ob dveh vstati.«

ki je vdolben v severozahodno steno Aig. du Gouter in sega noter do razpokanega Glaciera* de Bionassay. Na koncu ledenika smo se lotili najprej precej razdrapanih skalovitih reber. Ko smo prišli že precej visoko, smo zavili pravokotno na desno v žleb.

Tu notri se je že pripetilo nekaj nezgod zaradi kamenja, ki se tuintam vali po njem. Stopali smo previdno po zmrzlem snegu in vlekli na ušesa, če bo nad nami kaj zaropotalo. Toda k sreči je ostalo vse mirno. Bilo je pač še zgodaj in kamenje vse primrzlo. Kako bi se bili ognili, če bi bil Aiguille kaj doli poslal, res ne vem. Zakaj stopati smo morali v vsekane sto-

Zavetišče in opazovališče (observatorij Vallot-ov) na M. Blancu.

Ob osmih smo bili že vsi razen lorda v jaslih. Ta je počasi in obilno »diniral«; kakor da sedi doli v Chamonixu v hotelu Savoy Palace. Imel je ležišče v isti sobi, kjer sva spala midva s Francetom I. Ravnal je pa tako tiho in obzirno, da sva ga komaj čutila, ko je prišel spat.

Naslednje jutro sem se zbudil pred drugo uro. Napeto sem poslušal, kdaj bo kaj zaropotalo nad menoj, kjer so prenočevali vodniki. Kmalu sem zaslišal na stopnicah par težkih čevljev.

»Aha, vodniki so že obuti, bo!« sem si mislil in v par minutah sem bil že pred hotelom. Prišel sem baš prav, da sem videl, kako je zadnja megla odjadrala tja čez Aig. du Bionassay na Laško.

Nič več nismo trčili časa in čez pičlo uro smo že korakali po položnem griškem ledeniku naravnost proti širokemu, s snegom in ledom potlaklanemu žlebu,

pinje, in kdor bi bil poskočil v stran in se podričnil, bi se bil pripeljal naravnost doli na ledenik, ki spravlja v svoje nenasitne razpoke vse, kar prileti po žlebu: plazove, hribolazce in kamenje. Poleg tega je bilo pa še tako temno, da smo komaj razločili stopinje. Zato smo bili prav zadovoljni, ko smo prišli zopet na trdna skalna tla.

Pri izstopu iz žleba se je naš vodnik s popravljanjem izsekanih stopinj tako zamudil, da sta nam češka in angleška karavana daleč naprej ušli. Sploh je začel mož nekam pešati. Ščasoma smo ga vsi prehiteli in kmalu je bil zadnji. Pri neki precej strmi skali mu je moral nosač celo pomagati. Porabil sem to priliko in odšel naprej, kajti šlo mi je res prepopolževo. Upal sem s tem vso karavano spraviti do hitrejše hoje.

* Ledenik.

Plezanje ni bilo nikjer težko, le tuintam nekoliko neprijetno, ker so bile skale na nekaterih mestih deloma zametene, deloma z ledom prevlečene. Splošno je pa tu ves okoliš tako občutljiv, da kar naenkrat oživi, ako nisi previden. Žive skale ni skoraj nikjer videti, zdi se ti, kakor da je vse naloženo drugo vrh drugega. V viharju in snegu je pač tod zelo nevarno in spoznal sem, zakaj je neka karavana 36 ur gori v koči zmrzovala, preden je mogla zopet nazaj v Tete Rousse.

Čim više sem prišel, tem bolj se je danilo. Tista lepa nežna vijolična barva, ki naznanja zoro, je vedno bolj in bolj ginila z ledenikov, in prvi solnčni žarki so že pozlatili krasni ledeni greben, ki veže Aig. de Bionassay in Aig. de Tricot. Tudi globoko doli po dolinah se je jelo počasi daniti. Tu in tam sem postal in se razgledoval, pa radovednost, kaj se mi odpre na Aig. du Gouter, me je vselej hitro pognala naprej.

Ko sem prišel na vrh, sta se češka in angleška karavana natvezli na vrvi in odpravili naprej proti Dome du Gouter. Ura je bila že polšestih. Najprej sem se ozrl, kje je koča, in takoj sem zagledal v bližini moletiti nekaj iz snega, kar se mi je zdelo še najbolj podobno pokrovu velikega zaboja. Ker sem videl na njem vrata, sem spoznal, da imam pred seboj »Cabane du Gouter«, last C. A. F.* Rad bi bil pogledal vanjo, toda bila je skoraj do strehe zametena. Zato sem rajši zasadi cepin v sneg, sedel nanj in začel ogledovati. Bilo je pa tudi ogledovanja vredno, kar sem videl.

Zdelo se mi je, kakor da se mi je razgrnila pred očmi severnotečajna pokrajina. Kamorkoli se ozreš, povsod sam led in sneg. Visoke navpične stene, široke razpoke, razsežna polja, ostri vrhovi, mogočne kupole, vse belo, ledeno in bleščeče v žarkih jutranjega solnca. Nad tem krasnim svetom je pa plavala globoka tihota, toda ne tista smrtna tišina, ki te straši in muči, marveč tisti blaženi mir, v katerem se ti širi srce v mirni, a nepopisni radosti. Vesel sem bil, da sem bil sam, kajti vsaka glasno izgovorjena beseda bi zmotila ta nebeški pokoj.

Ostali del karavane je prišel za menoj krog šeste ure. Vzrok zamude je bil vodnik. Nosač je pokazal na trebuh, seveda na svoj, češ, da vodniku nekaj v želodcu ni prav. Couttet je moral med potjo dobiti dobro mnenje o nas. Zato smo se vsi navezali na našo nad petdeset metrov dolgo vrv, vodnikovo sem si pa jaz privezal na nahrbtnik, da sem možu olajšal breme. Storil sem pa to iz gole sebičnosti, da bi nas ne zadrževal. Nato smo jo pa mahnili naravnost proti bleščeči se kupoli Dome du Gouter (4303 m), našemu neposrednjemu cilju.

Bilo je še vedno jasno, brez meglice. Nekaj časa hodimo skoraj po ravnem. Kmalu se pa obrnemo na levo, obidemo v pravem kotu velikansko razpoko in

jamemo stopati strmo navzgor. Hud severozahodnik, prosluli monblanški veter se nam je začel napovedovati v posameznih krepkih sunkih.

»Ali si še na tleh?« se obrne name, ki sem bil zadnji, France II.

»Kako to misliš?«

»Bojim se zate, da te veter ne odnese. Dobro, da si na vrvi.«

No, dovtipi so mu kmalu zmrznili. Pri vsaki stopinji se je naredila globoka luknja pod njegovimi sto kilami, medtem ko se je za menoj komaj sledilo. Ob polglasnem godrnjanju in globokem vzdihovanju je vlačil stopam podobne noge iz snega in zabavljal vetru, ki mu je kljub sukničju, telovniku, sveterju, dvema srajcama in par prstov debeli masti prešteval kosti. Bil pa to ni več veter, ampak pravi vihar, ki je vedno bolj naraščal. Tuintam je za spremembo pobral sneg, ki je prejšnji dan padel in planil z njim na nas, da smo bili naenkrat kakor v gosti megli.

Ko smo prišli na Dome du Gouter, nas je pozdravil Mont Blanc z vihrajočimi zastavami. Vihrale pa niso samo na vrhu, marveč po vsem grebenu. Toda niso nam bile vseč te zastave, kajti bile so — iz snega. Na severnem pobočju ga je pobiral vihar in nosil čez greben na južno stran, da je bilo videti, kakor bi se megle podile čez. Za hip postanemo in se ozremo, kajti razgled je bil v tem jasnem jutru veličasten. Velik del Italije in Francije je ležal pred nami. Najlepši je bil seveda pogled na bližnje ledene »šivanke« Bionassay, Grise, Trelatete in druge vrhove. Bil je že popolnoma dan in dnevna svetloba jih je prevlekla z bleščečim sijajem, da so bili kakor z zlatim prahom posuti. Ves drugačen užitek bi bili imeli, če bi bilo mirno in toplo, tako je bil pa najmočnejši občutek ta, da nas strašno zebe. Zato se spustimo urno po položnem ledeniku dol na Col du Dome in se nato obrnemo zopet strmo navzgor proti črnim pečinam Rochers des Bosses du Dromedaire,* na katerih čepi Cabane Vallot in malo pod njo Observatorium Vallot (4362 m).

Francetova bolezen, boj z derezami in vodnikom.

Tu je stopil France II. k meni:

»Veš, jaz vas nočem muditi. Odvežem se in prikrevsam počasi za vami. Glava me boli, srce mi silno bije in vsak hip mi poide sapa.«

Takoj sem spoznal, kaj mu je. Napadla ga je gorska bolezen. V takih višavah je namreč zrak že precej redek, in kakor sem že omenil, vsak ne prenese tega. Loti se ga velika utrujenost, srce mu hitro bije, sedaj ima premalo sape, sedaj zopet preveč, vrti se mu v glavi in kri mu sili skozi nos. Najboljše sredstvo zoper to bolezen je, da tak, ki ji je podvržen, ostane niže doli.

* Club Alpin Français.

* Pečine dromedarjevih grb.

Jaz nisem hotel, da bi bil dobri tovariš žrtev svoje nesebičnosti, zato sem mu pokazal kočo in ga potolažil, da bomo že kmalu gori. Toda iz tega »kmalu« je nastala cela ura, kajti strmina je vedno bolj naraščala in postala tik pod kočo skoraj neprijetna. Bilo je poldesetih, ko smo se odvezali in stopili skozi nizka vrata v zavetišče.

Inženjer J. Vallot si je bil zgradil na teh skalah observatorij. Ker so mu pa monblanški romarji večkrat vanjo vlomili, jim je postavil na lastne stroške malo više »cabano« s tiho prošnjo, naj mu observatorij v miru puste. Koča je jako tesna in ima komaj za deset ljudi prostora. Seveda ležati ne morejo vsi, ker je zavetišče namenjeno bolj za dan kakor za noč. Razen dveh ležišč in nekaj raztrganih odej je v njej obilo ledu, snega in nesnage, ki se k sreči nikdar ne otaja. Da ne manjka ostankov jedil ter praznih in napol polnih konservnih škatel, se pri taki vedno odprti koči brez gospodarja samo ob sebi razume. Vodniki ne pospravljajo, turisti pa tudi ne. Tako pusti vsak kočo, kakor jo najde, namreč nepospravljeno. Sicer pa tudi ni kaj pospraviti. Drv ni, da bi jih požgali, posode pa tudi ne, da bi jo umazali in nepomito puščali. France II. je takoj legel in France I. ga je skrbno zadela z odejami, kar je bilo otajanih. Večina jih je bilo namreč zmrzlih, da so bile kakor pločevina. Ko sem mu ugotovil gorsko bolezen, je vzdihnil:

»Bo že najbrže kaj takega, saj je tudi vodnik nekaj govoril o ‚altitude‘, pa ga nisem razumel. Malo počijem, potem pa gremo naprej.«

Žal, da ni bilo tako. Ko je vstal, se je kar opotekel in moral je zopet leči.

»Pojdite kar sami,« je rekel vdano, »mene pa tu pustite! Ako ležim, se čisto dobro počutim, zlasti ker sem se s čajem pogrel. Bati se zame ni treba. Uidem vam ne, ukradel me pa tudi nihče ne bo.«

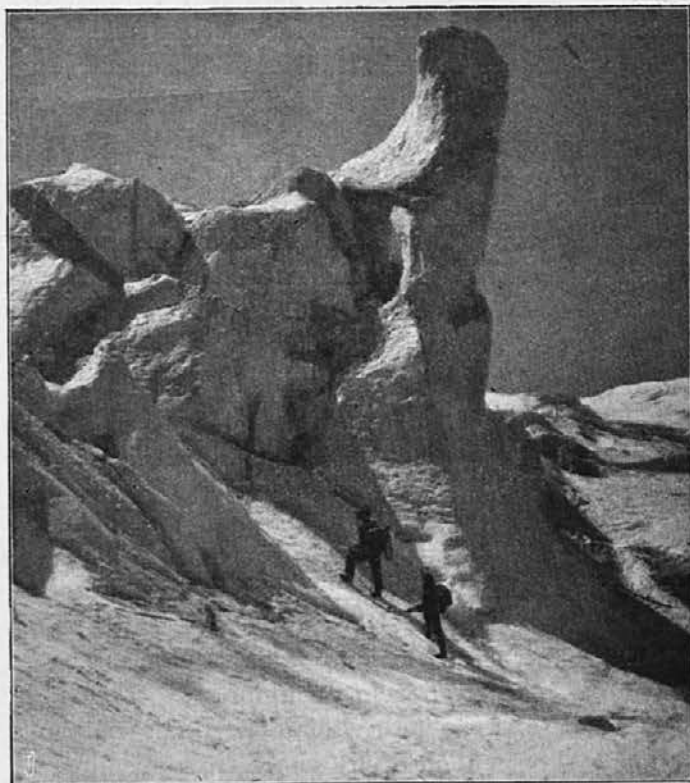
Tu stopi vodnik v kočo in me pelje ven. Z velikim veseljem mi pokaže češko in angleško karavano. Bili sta že pod prvo »grbo«; tu sta se pa obrnili in vračali v kočo. Deloma z njegovega obraza, deloma pa iz nekaterih besedi, ki sem jih razumel, sem spoznal, da mi hoče dopovedati, da zaradi prevelikega viharja ne bo nič z Mont Blancom. Reš, da so po vsem grebenu noter do vrha vihrale zastave, toda nad nami se je razpenjalo jasno nebo, na njem se nam je smehljalo solnce in do vrha smo imeli samo še 450 metrov! Vsi trije smo bili enih misli, da gremo gor, četudi po vseh štirih.

Bila nam je sicer v največji sili še ena pot odprta. Kadar namreč po dromedarjevih grbah pleše vihar, je pot skozi Corridor* veliko varnejša. Toda za ta velikanski ovinek ni bilo več časa. Treba je bilo torej zajahati dvoigrbaste kamelo ali pa se vrniti. Odgovoril sem torej vodniku s tem, da sem sedel na skalo in si

* Tako se imenuje ledeni žleb med M. Maudit in Rochers Rouges.

začel navezovati dereze. Ko je vodnik videl, da nas ne pregovori, nam je rekel, da za sedaj še ne potrebujemo derez. Na vsem potu je samo tu obveljala njegova, in še ta je Vinku snedla Mont Blanc.

Navezali smo se na vrh. Nosač, ki je bil sedaj za vodnika, je bil prvi, jaz pa zadnji. Nismo bili še daleč oziroma visoko, ko srečamo češko karavano. Naš dobri Couttet se ustavi in se jame z vodnikom pogovarjati, kakor bi bilo to mesto najpripravnejši prostor za prijazen pomenek. Ko se je nagovoril, se obrne k meni in začne goniti svoj »empossible« (nemogoče). Ves jezen, da smo zapravljali čas in telesno toploto, pokažem na Mont Blanc: »Nous allons!« (Gremo!) In šli smo naprej.

Ledeni stolp (sirak) štrli iz ledenega morja.

Takoj nato nam pride Anglež nasproti. Zopet se začne pogovor med vodniki v drugi in celo pomnoženi izdaji. Toda tudi vihar je hotel imeti svojo besedo. Ne prej in ne pozneje ni tako razsajalo in tulilo; bila sta namreč že dva vetrova. Eden je pridivjal z Grand Plateaua, planil na greben in ga hotel kar odtrgati. Drugi je prihrumel z italijanskega Glaciera de Miage in se vrgel na Francoza, da je sneg kar plesal. Likof seveda smo plačali mi. Naslonili smo se na v sneg zapichene cepine in nastavljali viharju tisti del telesa, ki v takih slučajih največ prenese. Toda kaj, ko je pa od vseh strani pihalo. Jaz vsaj sem si takrat želel biti vetrnica, da bi imel vedno pravo plat obrnjeno proti vetru. Vodniki so se pa menili in menili. Couttet je imel gotovo skrivno upanje, da nam na ta način najhitreje zmrzne pogum in nas minejo vse želje po Mont

Blancu. In res ni veliko manjkalo, pa bi bil uspel. Tako me je namreč zeblo v noge in roke, da se mi je vsiljevala misel, ali bi ne bilo pametneje v koči kuhati in piti čaj, kakor pa na ozkem grebenu se boriti z viharjem.

Konferenca vodnikov se je slednjč vendarle končala in lord je prišel do mene. Sedaj sem se pa začel jaz pogovarjati. Hotel sem namreč zvedeti od njega, ali res ni mogoče na vrh. Da bi mi rajši resnico povedal, sem ga nagovoril z edinim angleškim stavkom, ki sem ga bil rešil iz »angleških ur«:

»How do you do?« (Kako se imate?)

Da nisem na ta prijazni, a zelo neumestni odgovor dobil zaušnice, nisva kriva ne Anglež ne jaz, ampak vihar, ki ga je pretulil. Ker je lord že v Tete Rousse spoznal, da nisem v francoščini posebno podkovan, me je vprašal, če govorim italijansko. Sedaj sva se pa hitro pogovorila. Na moje vprašanje, če je nemogoče priti na Mont Blanc, mi je odgovoril:

»Nemogoče ni, toda jaz ne tvegam.«

In karavana je odšla.

Sedaj je bil že zopet Couttet nad menoj s svojim »empossible«. Jaz sem pa pokazal najprej na dromedarja, kjer sta se vihar in sneg vrtela v tesnem obzoru, in rekel »nous allons«, nato pa dol na »cabane« in dejal »vous allez« (idite).

Toda vodnik je le bil toliko moža, da me ni ubogal. Skomizgnil je z rameni, češ, da ni odgovoren, če se kaj pripeti, in nam rekel, naj si pritrdimo dereze.

Prostor je bil za tako delo seveda kakor nalašč! Stali smo na ledeniku, strmem kot cerkvena streha, vsi trdi od mraza, poleg tega je pa neslo sneg, kakor bi se vsi vetrovi sveta zanj trgali. Potem si pa le navezuj dereze, ki ti celo na klopi pred kočo rade nagajajo. Vselej, kadar se mi je posrečilo potegniti konopec skozi en obroček, sem hitro potisnil prste pod pazduho, da sem si jih pogrel; kajti tam sem imel primeroma še najbolj toplo.

Tu je pristopil Vínko in me prosil, naj mu pomagam. Takoj sem videl, da z njegovimi derezami ne bo nič. Imel je namreč namesto konopcev jermene; ti so v mrazu in mokroti tako zmrznili, da so bili trdi ko rog. Pregovarjal sem ga, naj bi šel brez derez, pa ni hotel, in odšel je za angleško karavano. Ako bi se bili podkovali pred kočo, bi bil lahko vzel konopce Franceta II. in šel z nami; tako se je pa vračal z jezo v srcu in v tej jezi pojedel suhe češplje, ki so bile namenjene za vrh Mont Blanca.

Odšli smo torej sami štirje naprej. Vihar je še dalje razsajal, toda jaz sem upal, da ga bo poldansko solnce ublažilo. In nisem se varal. Bosses de Dromedaire smo res prelezli med vihrajočimi sneženimi zastavami, a čim više smo prišli, tem manj jih je bilo. Ko je pa Mont Blanc svojo zastavo skrtil, je bil kmalu ves greben čist in v žarečih solnčnih žarkih se je svetil

kakor bi bil srebrn. Na nekaterih mestih je jako ozek in strm. Tuintam je tudi pogledoval skozi sneg čisti led. Nosač je pridno in neumorno sekal stopinje, mi smo se pa pri vsakem koraku zasidrili s cepini v sneg. Bila je to sicer počasna, a varna pot; nagel nepreviden korak bi te vrgel do tisoč metrov globoko ali na levo na Grand Plateau ali pa na desno na Glacier du Dome in odtod naravnost v večnost, ako bi te previdnejši tovariši ne ustavili na tej zračni vožnji.

Blizu pečin La Tournette so dereze začele zopet dobro prijemat in od tod dalje je šlo hitreje. Naenkrat se je začel greben širiti in takoj nato je prešel v široko kupolo. Stali smo na vrhu. Ura je bila dvajset minut čez poldne. Od koče smo potrebovali točno dve uri in dvajset minut.

Na vrhu.

Prvi vtisk, ki sem ga dobil, je bil ta, da stojim na najvišji gori. Vse je bilo globoko pod nami. Krasni, nad 4000 metrov visoki vrhovi, na katere sem se med potjo s spoštovanjem oziral, so se kar pogreznili. Kako so se nam zdele iz doline imenitne Les Aiguilles: Charmoz, Greppon, Midi in druge šivanke! Z našega vzvišenega mesta so se nam pa zdele podobne nasekanemu grebenu kakega predgorja, dasi imajo vse precej čez 3000 metrov. Sploh ne prihaja tu, kar se tiče višine, nobena druga gora do veljave, tako jih nadkriljuje Mont Blanc. Zato je ob jasnem vremenu in čistem zraku razgled neomejen in nepopisljiv. Najspretnejše pero more podati le medle slike resničnosti. V nepreglednih vrstah, kakor vojaki na bojnem polju, stoje v bleščeče ledene oklepe vkovani vrhovi tesno drug poleg drugega. Njihovi prvaki se v posameznih skupinah prav lahko razločajo: Jungfrau in Finsteraarhorn v Bernskih Alpah, ogromna ledena grmada M. Rose in vitka piramida Matterhorna nad ozko dolino Visp, globoko spodaj na jugu Gran Paradiso, M. Viso, Pelvoux in prekrasna Meie. Kamor se ozreš, povsod so črne navpične stene, žlebovi, polni snega in ledu, vmes pa širna ledena polja, na katerih zevajo široke, svežim brazdam podobne razpoke; pogledi so polni krasote, a tudi divjosti in groze. Samo na večerni strani prehajajo ledeni grebeni takoj onstran doline Montjoie v kopne hribe, ki se nižajo vedno bolj in bolj, dokler se ne poizgube v zelenih grčih, kjer zbira reka Seine svoje vire.

Mi smo bili z razgledom lahko zadovoljni, kajti pogled na vse te gore je bil prekrasen; po dolinah so se pa vlačile megle, seveda tako globoko pod nami, da se nam je zdelo, kakor bi se po tleh plazile. Ubogi ljudje tam doli so imeli že oblačno, mi pa tako jasno, toliko solnca in vetra; da, tega še največ, kajti brilo je še vedno krepko.

Pred nekaj leti si se lahko zatekel pred viharjem v Janssenov observatorij, ki je stal tu kot najvišja stavba v Evropi. Postavili so ga bili l. 1909, ker je bil

prejšnji, l. 1893 zgrajeni, izginil brez sledu. Stal je na šestih lesenih, globoko v sneg in led zabitih kolih. A tudi tega je Mont Blanc pogoltnil. Seveda so se mu Francozi naveličali plačevati tako drage obede, kajti zadnji je stal 400.000 frankov, in zato je vrh sedaj prazen.

Goste megle so se dvigale z laškega ledenika Miage, silile po Glacieru du Dome navzgor, kakor bi čakale ugodne prilike, da planejo na Mont Blanc. Začel sem siliti na odhod, dasi bi bil rad še gori ostal, kamor sem toliko let hodil. Toda skrbelo me je, da se ne bi vreme nenadoma izprevrгло. Če bi prišli visoko v gori v sneženi vihar! Najboljši vodniki se izgube, kaj šele naš ubogi Couttet in mi, ki nam je bil svet znan samo z zemljevida! Treba se je bilo torej spešiti, da bi prišli vsaj na Petit Plateau, preden bi priredili vetrovi in sneg nov ples.

Dol je šlo hitreje, dasi smo se na mestih, kjer so bile vsekane stopinje, precej mudili, in to zopet zaradi vodnika.

Previdno in počasi sem lezel, stop za stopom, po strmem, še vedno trdo zamrzlem grebenu navzdol, ko mi je naenkrat zmanjkalo vrvi. Pogledal sem nazaj in videl Coutteja sedeti.

»Nože se mu tako tresejo, da si ne upa iti pokonci,« se je oglasil France I., ki je bil navezan med njim in nosačem.

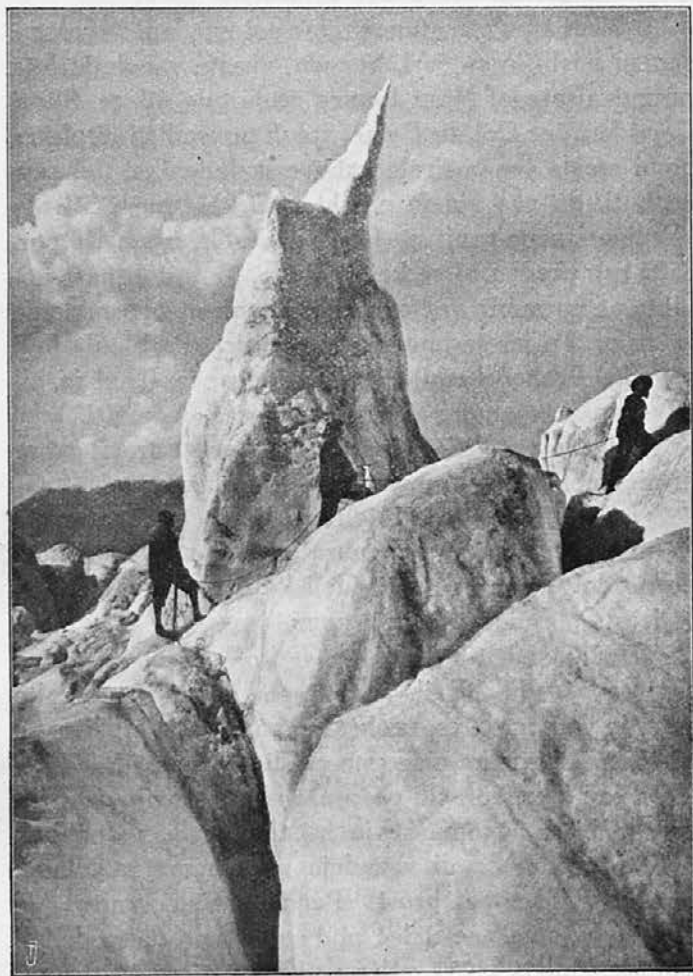
Bili smo na takem mestu, da bi nas pripravil vsak, ki bi zdrsnil, v veliko nevarnost, ako bi bili nepripravljene. Drugega nam pač ni kazalo, kakor da se je vedno premikal samo eden, medtem ko smo stali drugi zasidrani s cepini v sneg. Šlo je sicer počasi, a varno. Vesel sem bil, ko smo imeli ta greben za seboj, kajti potem je šlo hitreje, samo tovarišu sem zabičil, da naj pazi — na vodnika.

V kočo smo prišli krog dveh. Vinko nam je v zameno za snedene češplje postregel s toplim čajem, France II. je spet zdrav in čvrst letal s fotografsko škatlo krog koč. Tudi meni je postalo neprijetno med tesnimi in vlažnimi stenami. Zato sem se rajši spravil na solnce med skale, kjer sem našel toplo zavetje.

Mont Blanc je bil še vedno čist in po ledenikih je bilo razlito morje svetlobe. Vse naokrog je bilo tiho in mirno. Le tuintam je zagrmel leden plaz, ki se je bil utrgal s strmege, visečega ledenika in planil v globočino, kjer se je razsul v tisoče koscev. Nekaj časa je bobnelo in vršalo, potem so se pa gore zopet pogreznile v prejšnjo tihoto. Pozabil sem na vse, celo na tovariše. Ves srečen sem zrl v ta prekrasni svet in si ga vtiskal v spomin, da bi si v samotnih urah mogel obnavljati njegovo sliko. Naenkrat me vzdrami France I.:

»Ti, Janko, vodnik hoče ostati v Grands Mulets, češ, da je že prepozno in ne moremo priti danes v Chamonix.«

Ta vest me je spravila takoj kvišku. Zakaj doli v hotelu so nas čakale naročene udobne sobe in naslednji dan smo nameravali po kosilu odriniti v Pariz. Potem pa ta »hotel« Gr. Mulets, ki je še slabši kot Tete Rousse! Lesena baraka s trdimi posteljami, mrzlo obednico, porcijami kot vzorci brez vrednosti in slabo pijačo, račun pa kakor v Palace-hotelu v Interlaken! Enkrat sem se ujel v to past, nastavljeno tam na črnih pečinah nad ledenškimi razpokami, pa sem sklenil, da se nikdar več ne bom. Odkupnina je bila preveč draga. Zato sem rekel odločno: »Nous allons a Chamonix«;

Po ledu mimo ledenih stolpov (sirakov).

in pri tem je tudi ostalo. Sprejel sem pa rad nosačev nasvet, naj gremo do postaje Les Bossons, kjer še ujamemo zadnji vlak. Vodnik se je navidezno vdal, a imel je tiho nadejo, da nas bo utrujenost pogнала v Grands Mulets.

Ali je bil vodnik morda še bolan, da je tako tja silil? Ne, bil je že čisto zdrav, kajti vihar mu je vso bolečino potegnil iz želodca. Toda naša tura je bila izven vodniškega »pravilnika«. Ta se namreč glasi: prvi dan Tete Rousse, drugi dan Mont Blanc in Grands Mulets, tretji dan Chamonix. In tega se vodniki krčevito drže. Dobri Couttet seveda ni bil navajen, da bi mu v varstvo izročeni turisti določevali turo.

Križem kražem čez ledene razpoke.

Ob četrť na štiri popoldne smo se navezali na vrv in odrinili — pred odhodom nas je France II. fotografiral — hitro dol na Col du Dome. Tu zavijemo pravokotno na desno in se spustimo strmo na Gr. Plateau. Sneženi most nam pomaga čez široko razpoko, nato gremo nekaj časa skoraj po ravnem, a kmalu se ledenik nagne in šlo je zopet navzdol proti Petit Plateau-u. Češka in angleška karavana sta bili izhodili v mehkem snegu celo cesto, kar je bilo zame, ki sem hodil prvi, zelo koristno. Kajti na ta način tudi v megli nisem mogel zgrešiti prave smeri.

»Sicer nam pa ostane vreme gotovo danes zvesto,« sem si mislil in se ozrl. Seveda, zvesto v poletju leta petindvajsetega! Mont Blanca že ni bilo nikjer. Skozi Corridor, čez Col du Dome, sploh povsod so hitele za nami megle ter požirale vrhove in ledenike. Jel sem se bati, da nas ujame nevihta. Da bi vsaj prišli do »Pečine srečne vrnitve« (Recher de l'heureux Retour, 3505 m), preden bi se kaj skuhalo. Tam doli nam nevihta ne more biti več nevarna. Naenkrat zagrmi nekje za nami. To me je pognalo kar v dir. »Parbleu!« (bili smo na Francoskem!) zarobanti France I., ki je bil navezan za meno; »ali me ne moreš opomniti, kdaj se misliš splašiti? Sicer pa to ni bil pravi grom, saj se ni nič zabliskalo. Najbrže se je kje plaz utrgal.«

Imel je prav, toda hiteli smo kljub temu, a megla je hitela še bolj. Kar naenkrat nas je zajela in sedaj nismo dolgo nič drugega videli kakor belo zagrinjalo, ki je stalo vedno tik pred nami.

Hodili smo tiho in hitro kakor sence, samo jaz sem se včasih oglasil, kadar sem opozoril na kako špranjo, ki sem jo pa večkrat zapazil šele, ko sem bil že tik nad njo. Čim nižje smo prišli, tem več jih je bilo. Široke smo prekoračili po sneženih mostovih, ozke pa preskočili. Polagoma se je začela megla vedno bolj redčiti, dokler se ni nazadnje popolnoma razblinila. Pogled je bil zopet prost. »Pečina srečne vrnitve« je bila že za nami, ne daleč pod seboj smo pa zagledali Les Gr. Mulets (3057 m) in pod njimi širno in strahovito razpokano Ionction (Združenje), kjer se združujeta ledenika Bossons in Taconnaz.

Ko smo prišli pod skalo, na kateri čepi »Hotel velikih mul«, sem zavil naravnost na Ionction. Kmalu nas je pa ustavila široka razpoka. Couttet je takoj porabil to priliko, da bi nas zvalil v hotel.

»Vodnik pravi,« se oglasi France I., »da imamo čez ledenik še štiri ure.«

»Še treh ne,« sem mu odvrnil; »saj smo od Cabane Vallot do sem rabili tudi samo dve uri namesto treh, katere nam je bil napovedal. Sploh sem tod hodil že gor in dol in vem, da ni tako daleč.«

»Pravi, da nas bo dež. Tamle nad Chamonixom že lije.«

»Zato pa nad Breventom zopet solnce sili skozi oblake.«

Med tem pogovorom sem našel dober most in šli smo čez. Nato se pa spustimo strmo navzdol in kmalu smo med samimi siraki* in špranjami. Odslej je pa šlo zelo počasi. Naša karavana se je zvijala kakor kača in previdno iskala zanesljivih prehodov v tem iz snega in ledu zgrajenem labirintu. Vrh tega se je pa še naenkrat stemnilo in začelo deževati. Stvar je postajala vedno bolj neprijetna in bilo mi je pri srcu skoraj tako kakor tistemu Prusu, ki je sredi strme stene, na kateri se je bil zaskočil, vzdihnil: »Herrjott, wär' ick in Berlin!« Začel sem se tudi bati, da bi tovariši ne potegnili z vodnikom. Vinko je namreč že čisto brez vsake potrebe opomnil, da bomo mokri, na kar se je France II. izjavil, da on ne bi prav nič imel zoper kako oštarijo. Toda na srečo je kmalu nehalo deževati.

Sedaj je mislil Couttet, da je skrajni čas za vrnitev pod gostoljubno streho na Gr. Mulets, in je izstrelil svojo poslednjo granato.

Ustavili smo se pred velikansko razpoko, ki nam je navidezno popolnoma zaprla pot. Gladka, na robu dobro ped široka ledena stena jo je delila na dva dela in jo še danes deli, če se ni sesula. Videl sem, da je tod prehod mogoč, toda zdel se mi ni posebno pripraven; zato sem gledal, ali bi se kje našlo kaj boljšega. Tu stopi Couttet k meni in mi začne govoriti, da nas bo noč zajela še na Ionction (kar bi bilo seveda zelo neprijetno) in pokaže nazaj na Grands Mulets, nad katerimi je stala megla kakor velikanski zid. Namesto odgovora mu pokažem ledeno steno, češ, ali se more čez.

»Oui, monsieur!« (Da, gospod!) mi pritrđi in pomežikne nosaču. To je pomenilo toliko, kakor: sedaj naj pokaže, če ima kaj poguma; naj gre prvi čez.

No, poguma sem imel dosti, ker sem bil na — vrvi. V najhujšem primeru bi bil padel za dolžino vrvi, kakih osem metrov globoko, in tam obvisel. Pet mož je pa vendar imelo toliko moči, da bi me bili ven izvlekli! France I. je zabil cepin v sneg, ovil vrv krog njega ter jo počasi izpuščal; jaz sem pa hodil previdno po robu, kakor hodi nekoliko vinjen človek, ki na ozki deski meri stopinjo treznosti. Ko sem prišel na varno, je France I. nastopil to zračno pot in je preizkušnjo v vrtoglavosti dobro prestal. Tretji je bil vodnik. Sedaj sem pa jaz nosaču pomežiknil. Mož se je namreč odločil za najbolj varno hojo in prejezdil med globokimi vzdihmi ves most. Ker ga je med ježo na obeh straneh lepo posnel, ni kazalo Vinku drugega, kakor da je tudi on zajahal tega ledenega konja. France II., ki je kot otrok padel v vaško lužo, ima mokre hlače v slabem spominu, zato si je rajši s cepinom naredil pot. Vsi smo ga občudovali, kako je na komaj za pod-

* Les Séracs — serake — imenujejo Francozi ledene grmade, stolpe, kuclje. Beseda je pa švicarska in pomeni k o s s i r a (ali ni le slovanska?), nadalje sesirjen led, strjene gomile ledu. Kaj lahko bi jim slovenski rekli: siraki.

plat širokem robu sekal in širil stopinje, mirno in hladnokrvno, kakor da hodi po širokem hodniku. Ko je prišel tudi nosač čez, smo odrinili naprej. Vodnik se je sedaj vdal v svojo usodo; prisiljen od turistov je prelomil svoj pravilnik, menda prvič v svojem življenju. Maščeval se je pa nad menoj parkrat med potjo, a najbrž nehote. Držal je namreč Franceta I. tako na kratko, da nama je v najbolj nevarnih trenutkih zmanjkovalo vrvi. Zato sem enkrat prekratko skočil čez špranjo, da sem se komaj še ujel z rokami za njen rob; drugičkrat sem pa bingljajal sredi ledene stene, kakor plesavec na vrvi in zastoj skušal doseči dober prijem nad seboj, ker mi je zmanjkalo za ped vrvi. France I. je na oni strani razpoke klical la corde (vrv), jaz pa na tej. Ti klici so se med potjo še večkrat ponavljali. Couttet se je pa skliceval na svoj pravilnik, ki mu predpisuje, da mora imeti vedno napeto vrv.

Vinku se je ta pot med razpokami in siraki, ki so tuintam tako viseli, kakor bi premišljevali, na katero plat bi se zvrnili, sprva zdela jako zanimiva. Ko smo pa že dve uri taval med temi ledenimi razvalinami, je izjavil, da je pravzaprav vsaka zanimivost vendarle nezanimiva, če je le preveč. Sicer smo bili pa vsi zadovoljni, ko smo krog sedme ure stopili na kopno in se odvezali. Skrb za vrv smo prepustili vodniku in

nosaču, sami smo pa zlezli po mokrem strmim pobočju na Montagne de la Cote (2500 m) in odhiteli po lepi stezi proti 600 metrov niže stoječemu Chalet des Pyramides (1900 m). Med potjo smo imeli krasen razgled na ledenik Bossons in na Taconnaz, med katerima se dviguje podolgovati greben Montagne de la Cot, ki smo po njem hodili. V precej dobri gostilni »Pri piramidah« smo si privoščili tri četrti ure dolg »dolce far niente«, nato smo pa ob pol devetih odšli v Les Bossons, kamor smo prispeli ob tričetrt na deset. Za vso pot z vrha M. Blanca smo rabili, seveda brez počivanja, sedem ur. Prišli bi bili lahko brez težave še hitreje, toda šest oseb na eni vrvi je precej nerodna karavana.

Drugo jutro je bilo zopet krasno vreme in Mont Blanc se je — vsaj meni — zdel veliko lepši kakor poprej, ko še nisem bil na njem. Kmalu po zajtrku sta prišla po nas vodnik in nosač ter nas peljala v vodniški urad, kjer sva s Francetom I. dobila diplomi, za dokaz, da sva bila res na M. Blancu.

Dopoldne smo še malo šarili po Chamonixu ter razkazovali svoje od mraza in žarkov opečene obraze, otekle nosove in nabrekle ustnice, same odpustke, ki smo jih dobili na ledenikih, po kosilu smo se pa odpeljali proti Parizu — spet v najhujšem dežju. Bilo je pač spremenljivo to vreme v letu petindvajsetem.

Pregled slovenske umetnosti.

Viktor Steska.

Langusova doba.

Razni slikarji.

A u e r s p e r g M a r i j a, grofinja, rodom Attems, je bila poročena v Gradcu 10. aprila 1810 in se je poročila 10. julija 1839 z Antonom Aleksandrom grofom Auerspergom, znanim pesnikom Anastazijem Grünom. Po poroki je bivala po navadi poletni na Šrajbarskem gradu (Turm am Hart) pri Krškem, pozimi pa v Gradcu in na Dunaju.⁹⁸ Od mladosti je rada slikala zlasti cvetlice in dosegla veliko spretnost. Ljubljanski muzej hrani več njenih slik, n. pr.: 1. Cvetlice, slikane na les. AM 1846. 2. Cvetlice, slikane na platno; brez znaka. 3. Cvetlice. AM 1846. 4. Cvetlice in sadje, slikano na les. AM fecit 1848. 5. Cvetlice v dveh vazah na lesu. AM 1848.

B a r t l I v a n, slikar, je bil rojen na Trbižu 1765 in je umrl menda v Trstu 21. novembra 1830.⁹⁹

B a t i g (Batič) J o s i p je bil sin slovenskih roditeljev v Gorici in je bil rojen 23. marca 1820. Oče France je bil kovač, mati Marija se je prej pisala

Brumat. V tretjem razredu osnovne šole je bil med součenci najboljši risar. V 14. letu je opazoval slikarje, ki so popravljali freske Julija Quaglia v goriški stolnici. Spenjal se je za njimi in posnel izpod svoda nad orglami sliko kralja Davida in sv. Cecilije. Te dve sliki je podaril svojemu součencu Vinku Catinelliju. Ko ju je ta pokazal svojemu očetu, je oče takoj spoznal dečkovo sposobnost, ga poklical k sebi in mu naročil, naj nariše Ciceronovo glavo po sadrovem modelu. V malo trenutkih je bilo delo dovršeno. Catinelli ga je priporočil Josipu Tomincu, ki ga je vzel s seboj v Trst. Batič je tu hitro napredoval. Z raznimi podporami podprt je potem odšel na akademijo v Benetke. L. 1836 je prejel za svojo sliko pohvalo. L. 1845 ga je vzel poljski knez Roman Sangusko s seboj na svoje posestvo Slavuto na Volinjskem. Tu je slikal ondoto cerkev in poučeval v slikanju knezovo hčerko. L. 1850 se je povrnil v Benetke, kjer je l. 1852 umrl.¹⁰⁰

B r o d n i k M a t e j je bil rojen na Kranjskem l. 1814, živel pa je več let v Zagrebu, kjer je 31. marca

⁹⁸ Castle, Anastasius Grüns Werke, I., XLIX.

⁹⁹ Kukuljevič, Slovník u. j., 19.

¹⁰⁰ Kukuljevič, o. c.

1845 umrl. Slikal je cerkvene in svetne slike na mokri omet in z oljem. Znane so njegove podobe: 1. Jezus izroča sv. Petru ključe nebeškega kraljestva. 2. Karmelska Mati božja v bibrirski cerkvi. 3. Zadnja večerja po Leonardu da Vinci v Zagrebu. 4. Vhod bana Hallerja. 5. Oltarna slika v Remetih.¹⁰¹ Leta 1840 je slikal svod kapelice sv. Tomaža apostola v Novi vesi v Zagrebu. To kapelico pa so l. 1893 porušili.¹⁰²

Cetinović (Czetinovich) Ludovik je prišel sredi l. 1839 z Dunaja v Ljubljano z namenom, da si tu kaj zasluži za pot v Italijo.¹⁰³ Takoj je imel dovolj naročil. Delal je portrete, cerkvene slike in žanre. Rojen je bil bržkone na Hrvaškem okoli 1820. V Ljubljani je ostal še l. 1840. Kmalu se je prikupil kot portretnik. V začetku so mu očitali, da slika premalo uglajeno,¹⁰⁴ nam pa se dozdevajo ohranjeni portreti zelo uglajeni. Pri portretih je imel navado, da je naslikal za ozadje kako obraslo skalo, na levi pa je v gornjem kotu napravil prost razgled v naravo. — Za Šmarje pod Ljubljano je naslikal leta 1840 oltarno sliko: Sv. Štefana kamenjajo. Slikar je dal možem, ki sv. Štefana kamenjajo, hrvatske obraze z dolgimi brki. Portretov je več ohranjenih: Narodna galerija v Ljubljani ima dva: 1. Tiskar Franc Ksaver Eger (1819—1860) sedi pred skalo s knjigo v levici. L. Czetinovich 1839 9/30. 2. Gospa Rozalija Eger (1788—1871). Starejša gospa v črni obleki sedi pred skalo. L. Czetinovich. — Gospa Krisper v Ljubljani hrani portret Marije grofice Paumgarten (67×54 cm). Stara dama v modri obleki z belo čipkasto avbo sedi vidna do pasu pred skalo. L. Czetinovich 16. I. 40. — Dvorni svetnik Laschan na Čušpergu hrani portret ljubljanskega župana Antona viteza pl. Laschana († 1897) kot mladeniča (37×30 cm).¹⁰⁵

Čeferin Luka je bil rojen l. 1805 v Leskovici pod Blegašem. Po nasvetu domačega župnika Janeza Dežmana je odšel z desetim letom k podobarju in slikarju Janezu Groharju v Sorico, kjer se je šest let učil. Zadnje leto je že izdelal božji grob za Leskovo. Iz Sorice je šel v Idrijo, kjer je ostal do l. 1839, to je do svojega 34. leta. Tedaj pa je odrinil na dunajsko akademijo. Tu se je učil od svečnice 1839 do 1840 slikarstva pri Enderju in Kupelwieserju. Prejel je lepo spričevalo za risanje in podobarstvo. Za leseno anatomsko podobo je dobil spričevalo »spretnega tehnika v lesorezbi«. Pohvalno pismo ga je doletelo tudi na razstavi v Ljubljani leta 1844. Leta 1840 se je za stalno naselil v Idriji, kjer je 16. decembra 1859 tudi umrl. Delal je neutrudno marljivo. Napravil je 40 križevih potov, 23 oltarjev, nad 70 oltarnih slik; pet oltarjev je slikal na mokri omet. Njegovi izdelki so

razširjeni po Kranjskem, zlasti po Notranjskem, po Goriškem in po Istri. Na Planinski gori imajo njegovo sliko: Pribežališče grešnikov, v Postojni, v Šent Vidu pri Vipavi, v Mostah pri Komendi (1861) križev pot v Šturiji stropne slike, v Postojni banderce za šolarje (1851).¹⁰⁶

Čelešnik (Celesnig). V cerkvi v Bizaviku se nahajata sliki Jezusovega in Marijinega Srca brez posebne vrednosti. Boljši je njegov portret dr. Gulića, zdravnika v Stični, slikan v temperi na papir. Podpis: Celesnig, pinx. 1853.¹⁰⁷

Globočnik Frančišek se je porodil v Trziču l. 1825. Oče mu je bil okrožni zdravnik. Že v mladosti je imel sin veliko veselje do slikarstva. Iz navdušenja za umetnost je odšel brez vednosti staršev na Dunaj. Tu se je učil enajst let. Ko je dovršil akademijo, je šel v Rabo na Ogrskem, kjer je ostal deset let. Slikal je cerkvene slike. Za romarsko cerkev Malo Marijino Celje je izvršil sedem oltarnih slik (sv. Ladislava, sv. Sholastiko, sv. Mihaela, Rojstvo Jezusovo, Križanje Kristusovo itd.). Slikal je cerkev v Füssu (sv. Benedikt v nebeški slavi), v Farkanyu pri Rabi (Slovesni prenos svetinj sv. Štefana v Budi), v Basci (Brezmadežna), v Rabi (sv. Štefan, Kristus s križem), v Gorenjem Galu (sv. Trojica, štirje evangelisti, sv. Peter in Pavel in prezbiterij na mokri omet). Naslikal je tudi več portretov, slik za zastave (l. 1849 za vojake; za Katoliško družbo v Ljubljani). Baval se je tudi z modernim miniaturnim slikanjem na slonovino, z akvarelom slikarstvom ter je sodeloval tudi pri nekaterih nemških ilustriranih listih. Leta 1865 je dobil službo profesorja za risanje na ljubljanski realki, kjer je deloval do l. 1889, ko je obolel. Umri je 24. februarja 1891. Za Ribnico je naslikal veliko oltarno sliko sv. Štefana papeža. Leta 1883 je poklonil cesarju ob šeststoletnici akvarelno sliko »Razgled na Ljubljano in okolico z Golovca«.¹⁰⁸

Hudovernik iz Radovljice je bival dalj časa v Rimu.¹⁰⁹ Za Radovljico je naslikal: Sv. Peter prejema ključe nebeškega kraljestva. Apostoli krog sv. Petra so bili naslikani kot golobradi mladeniči. Ocenjevavec v Carnioliji¹¹⁰ je to grajal.

Irllich Anton se je l. 1826 podpisal na slabi sliki pri Sv. Vidu nad Cerknico. Slika je sedaj v muzeju Društva za krščansko umetnost.

Kajžar Janez, po domače Plešov, je bil rojen 3. oktobra 1823 v Podkorenu št. 13,¹¹¹ umrl pa je 1. marca 1884. Bil je podobar in slikar. Ker mu je umetnost premalo nosila, je bil obenem branjevec.

¹⁰⁶ Novice, 1859, str. 75, 412. — 1851, 141. — Zg. Danica, 1856, 3. — Slovenski biografski leksikon, 91.

¹⁰⁷ Katalog razstave portretne slikarstva na Slovenskem 1925, str. 42, števil. 196.

¹⁰⁸ Dom in svet, 1892, 144. — Zg. Danica, 1870, 310.

¹⁰⁹ Radics, Letopis M. Sl., 1880, 55.

¹¹⁰ Carniola, II. (1840), 412.

¹¹¹ Rojstna matica v Kranjski gori.

¹⁰¹ Kukuljević, Slovník u. j. — Lj. Zvon, 1896, 558.

¹⁰² J. Barle, Župa sv. Ivana K. v Novoj vesi, 28.

¹⁰³ Carniola, 1839, 108.

¹⁰⁴ Carniola, 1839, 180.

¹⁰⁵ Katalog zgod. razstave slovenskega slikarstva.

En sin mu je umrl l. 1876, drugi v 17. letu leta 1888. V Planici pri Ratečah hrani cerkovnik posnetek Layerjeve slike v glavnem oltarju iste cerkve. Veider Janez, kaplan na Vrhniki, ima sliko sv. Mateja in J. Barle, župnik pri Sv. Jakobu v Ljubljani, sliko sv. Janeza Evangelista. Leta 1871 je naslikal podobi za šolsko zastavo.¹¹²

Kavka Mihael, rojen v Ihanu 28. septembra 1809, je umrl istotam na št. 13 22. januarja 1873.¹¹³ Baron Erberg na Dolu ga je podpiral in mu izposloval sprejem na dunajsko akademijo.¹¹⁴ Dokler je bil pod vodstvom svojih učiteljev, je še napredoval; ko pa se je osamosvojil, izkazuje le nazadovanje radi premajhne splošne izobrazbe. Nekaj njegovih studij hrani muzej v Ljubljani.¹¹⁵ Baron Erberg je imel tri njegove slike: 1. Jezusa drže angeli nad grobom, 1840. 2. Madono. 3. Kopijo znane Carità romana. V Krašnji se nahaja njegova slika sv. Kozma in Damijana, na Brdu pet slik Kristusovega trpljenja, na Dolu križev pot, 1855 in banderska slika sv. Marjete, 1857;¹¹⁶ na Homcu je slikal prejšnje znamenje, kjer je sedaj kapela Jezusovega Srca od leta 1900 dalje. V Mengšu hranijo v župnišču več Kavkovih slik. Starejše slike je zelo slabo obnavljal in je na ta način pokvaril več lepih slik, n. pr. v Mengšu Mencingerjeve. V starosti se je čimdalje bolj zanemarjal.

Kuvašek (Kuwasseg) Josip, pokrajinski slikar, rojen v Trstu 25. novembra 1799, je umrl v Gradcu 19. marca 1859. Zaradi francoske vojne je izgubil njegov oče, ki je bil trgovec, svoje imetje in se je z rodbino preselil v Gradec konec leta 1809. Sin Josip se je učil risati in slikati najprej na graški deželni akademiji, pozneje pa na Dunaju. Najbolj ga je veselilo pokrajinsko slikarstvo. Naročnikom je slikal pokrajine po 4—8 gld. Od l. 1829 dalje je izdal več knjig umetniške vsebine. Bil je plodovit umetnik.¹¹⁷

Kuvašek Karol, menda sin Josipov, je živel l. 1846 v Parizu in naslikal za pariško razstavo dva morskata in en prizor iz Amerike, pozneje je živel v Leobnu.¹¹⁸

Kuvašek (Kuwasseg) Leopold, mlajši brat prejšnjega, je bil rojen v Trstu 18. oktobra 1804 in je umrl v Gradcu 6. marca 1862. Bil je inženjerski uradnik pri stavbnem ravnateljstvu, naposled stavbni nadzornik. Slikal je pokrajine in cvetlice.¹¹⁹

¹¹² Zg. Danica, 1871, 196.

¹¹³ Rojstna in smrtna matica v Ihanu.

¹¹⁴ Kukuljević, Slovník u. j., 154.

¹¹⁵ Landesmuseum im Herzogtum Krain, 1836/7, 20.

¹¹⁶ Novice, 1857, 250.

¹¹⁷ Kukuljević, Slovník u. j., 212. — Wastler, Künstler-Lexikon, 80.

¹¹⁸ Kukuljević, Slovník u. j., 213.

¹¹⁹ Wastler, o. c., 32.

Miškovič Jurij (Mischkowitz), slikar v Ljubljani, je umrl 20. novembra 1868. Zgodnja Danica¹²⁰ je o njem pisala: »mož poln krščanskega duha in molitve«. V Marijanišču hranijo njegovo sliko sv. Frančiška Ksaverijana (G. Miksovitz!) pinxit Anno 1831). Slika spričuje, da je bil slikar malenkosten. Čipke na roketu n. pr. so podrobno izvršene, v celoti pa slika ne ugaja. Leta 1846 je po večletnem trudu razstavil jaslice z Betlehemom v ozadju. Podobo je iz voska izdelal Pavlica, plastik v Gradcu.¹²¹ Leta 1853 je oskrbel sliko velikega oltarja za kapucine v Celju za 200 gld.¹²² Okoli leta 1855 je posnel Miškovič po Langusovem nasvetu Layerjev križev pot na Homcu (sedaj v Šmarci) za cerkev sv. Petra v Ljubljani, ker prejšnji Dorfmeisterov ni bil pravilen; bil je namreč tako imenovani janzenistovski.¹²³

Modrijan Janez (Madrián)¹²⁴ je bil rojen v Rovtah pri Logatcu dne 13. septembra l. 1830. Učil se je pri slikarju Tomincu v Trstu, potem v Benetkah, kjer je dovršil več lepih slik. V cvetu mladostnih let je zblaznel. V Rovtah imajo njegov križev pot iz leta 1858¹²⁵ in sliki Jezusovega in Marijinega Srca. Modrijanovi sorodniki še žive, pa se ga nič ne spominjajo.¹²⁶

Nager Frančišek je bil rojen 14. nov. 1790 v Ptujju, umrl pa je 14. junija 1866 v Gradcu. Na dunajski akademiji je bil 9 let, potem je odšel v Draždane, Berlin in Rim. Leta 1823 se je povrnil na Dunaj. Od l. 1831 do 1836 je živel v Leobenu, potem v Gradcu. Slikal je portrete in oltarne slike, zlasti za južno Štajersko.¹²⁷

Oblak Joahim, risarski učitelj na ljubljanski realki. Rojen v Ljubljani l. 1817 je poučeval risanje od l. 1852 do 1865, ko je 15. marca umrl.¹²⁸

Perkó Anton je bil rojen v graščini Burgstall na Spodnjem Štajerskem 3. julija 1833. Bil je mornariški častnik in v slikarstvu skoro samouk. Le malo časa sta ga poučevala Selleny in Francoz Durand-Brager. Slikal je skoro izključno mornariške slike. Leta 1866 je izdal 12 slik o boju pri Visu; leta 1875 se je udeležil cesarske vožnje po Dalmaciji in je slikal pokrajinske slike. Pozneje je bil uradnik pri tajništvu prestolonaslednice Štefanije.¹²⁹ (Dalje prihodnjič.)

¹²⁰ L. 1868, 378.

¹²¹ Illyr. Blatt, 1846, 7.

¹²² Dom in svet, 1895, 724.

¹²³ Župnijska kronika pri Sv. Petru v Ljubljani.

¹²⁴ Kukuljević, Slovník u. j., 232.

¹²⁵ Zg. Danica, 1858, 181.

¹²⁶ Poročilo župnega urada v Rovtah.

¹²⁷ Wastler, Steir. Künstler-Lexikon, 107.

¹²⁸ Dr. Binder, Geschichte der k. k. Staatsoberrealschule in Laibach, 169.

¹²⁹ Wastler, Steir. Künstler-Lexikon, 117.

Za Cezarja.

Angleški spisala baronica Orczy. — Z dovoljenjem pisateljice prevel Jos. Poljanec.

Šesto poglavje.

»Jaz sem Alfa in Omega, prvi in poslednji, začetek in konec.« Raz 22, 13.

Za tem sta zavladala tišina in mir.

Slišalo se je samo ječanje Nole, ki se je v strastnem izbruhu tuge vrgla na marino truplo.

Dea Flavija je obstala na mestu tiha in mirna. Njen mladi obraz je bil komaj manj bel nego gube njene tunike in njene nedoumne oči so bile uprte na slovesno gručo pred njenimi nogami, na plakajočo deklenco in mrtvo mater.

Bila je skoraj omamljena, kakor človek, ki ne razume, kaj se je zgodilo, in čudne, zbegane gube so se ji prikazale na belem čelu.

Povzdignila je oči proti prefektu in njegov pogled, čudno zaničevalen in srdit, je bil uprt vanjo. Zdrznila se je, ko je milo Nolino ječanje odmevalo ob marmornatem zidovju od enega konca foruma do drugega.

Množica brezdelnih gledavcev se je jela počasi razhajati. Odpravljali so se v skupinah po dva in tri. V sandale obute noge so jim mehko drsele po kamenitih ploščah in plašči iz tenke volnine so vihrali za njimi.

Mladi patriciji so odhajali prvi. Prizor ni bil več zanimiv. Od Dea Flavije ni bilo pričakovati, da bi jim naklonila še en smehljaj. Menili so, da je najbolje, če se razidejo po svojih razkošnih domovih. Bili so nekam prevzeti od veličastva smrti, ki je obdajalo mrtvo osvobojenko in mlado živo sužnjo. Upali so, da pozabijo v poldanskem spanju in poradovanju pri večerji mučne dogodke, ki so jim neprijetno razburili plitva srca.

Dea Flavija se ni zmenila zanje, ko so ji šepetali besede slovesa na uho. Dvomljivo je, je li sploh videla koga izmed njih in ali ji je bilo kaj do tega, če so odhajali ali ostali.

Na prefektovo povelje je bila dražbena prodaja nenadno prekinjena. Liktorji so signali sužnje, da jih odvedejo v njih bivališča na obronkih Aventina, kjer so morali ostati do drugega dne. Pisarji in dražbeniki so hitro zlezli z govorniškega odra, kjer je vročina neznošno pritiskala. Samo spremstvo Dea Flavije je še zaostajalo. Stali so ob sijajno opremljeni nosilnici in molče čakali nadaljnjih ukazov svoje gospodinje. Za Deo Flavijo pa sta dva etiopska sužnja držala palmov list in ji ščitila z njimi glavo pred pripeka-jočim solncem, ki ju je tako neusmiljeno žgalo po golih plečih.

»Dovoli mi, da te spremim do tvoje nosilnice, Augusta!« je zamrmral boječ glas.

Bil je mladi Hortenzij Marcij. Približal se je odru ter plaho in proseče obstal poleg Dea Flavije. Kodrasta glava je bila nezavarovana zoper pripeko in hrbet sklonjen v suženjskem spoštovanju. Toda mlada ženska ga ni slišala, kakor je bilo videti, in šele potem, ko je dvakrat ponovil prošnjo, se je obrnila vsa stresena proti njemu.

»Nisem te hotel zapustiti, Dea,« je rekel, »dokler nisi bila na varnem med svojimi sužnji in klijenti.«

Tedaj šele je izpregovorila. A njen glas je zvenel prazno, kakor glas človeka, ki govori v sanjah.

»Hvala ti, Hortenzij!« je rekla. »Moji sužnji so tukaj in jaz bi najrajši bila sama.«

Sirovo bi bilo, da bi bil silil dalje vanjo. Pokorno je nagnil glavo in odšel do svoje nosilnice. Naročil pa je svojim sužnjem, naj ga ne odneso s foruma, ampak naj postavijo nosilnico pod lopo, potem pa naj se razpostavijo okrog nje tako, da je ne bi bilo mogoče videti, dočim bi sam lahko opazoval Deo Flavijo.

Ona je medtem stala kakor mrtva poleg Menekretinega trupla, z obraza se ji je brala bolj zmedenost nego groza. Menekretino prekletstvo se je bilo iznenada strašno izpolnilo in Dea Flavija je ugibala, ali so bogovi na ta vroči dan poznega poletja spali in pozabili, da bi ščitili svojo ljubljeno zoper udarce usode. Osvobojenka je vzbudila v srcu hčere Cezarjev praznoveren strah! In ne zavedajoč se svoje brezbožnosti je Menekreta na koncu triumfirala. Njena smrt, vzvišena, veličastna v svoji nenadnosti, je vtisnila pečat njeni kletvi.

In Dea Flavija se je čudila, da je ostala mrtva ženska tako pokojna, njene oči tako nepremične, ko je morala sedaj vendar stati pred sodbo Jupitra, ako ga je strahovito bogoskrunstvo sploh genilo.

Molče jo je motril Taurus Antinor, ko je stala tamkaj, ne da bi se zavedala njegovega pogleda.

Odkar se je bil pred letom dni vrnil iz Sirije, je mnogo slišal o njej. Pogostokrat je videl njeno pozlačeno, rožasto opremljeno nosilnico, ki se je premikala po Via Sacra ali Via Appia sredi številnega spremstva. Nikdar pa je ni bil videl iz tolike bližine, niti je ni slišal govoriti.

Bila je še otrok in še vedno pod varstvom oblastnega očeta, ko je on, naveličan mehkužnega vpliva propadajočega Rima, dobil od cesarja Tiberija dovoljenje, da gre v Sirijo za cesarskega namestnika. Cesar je bil prav vesel, da je šel. Taurus Antinor s priimkom Anglikanus je bil namreč bolj priljubljen pri vojski in preprostem ljudstvu, nego je moglo biti ljubo slehernemu samodržcu.

Odšel je v Sirijo in ostal tam šest let. Nezaupljivost enega cesarja ga je bila poslala tjakaj in ne-

zaupljivost drugega ga je pozvala nazaj v Rim. Sirija je bila preveč vzljubila svojega cesarskega namestnika in Gajus Julius Cezar Kaligula ni mogel trpeti tekmovanja v zvestobi, ki so jo bili njegovi podložniki dolžni samo njemu — tudi oni, ki so bivali po najbolj oddaljenih pokrajinah cesarstva.

Toda po povratku v Rim si je mogočna osebnost Taura Antinorja kmalu pridobila veljavo pri silnem, blaznem samodržcu. Kaligula — dasi je moral v resnici sovražiti Anglikana, in to še bolj, nego je sovražil vse ljudi — je nejevoljno občudoval njegovo samosvestnost in njegov neustrašni jezik. Sredi lažnivih sikofantov in prilizovavcev se je Cezar počutil v navzočnosti tega neznanca nekam varnega. Nekateri so trdili, da je bil Taurus Antinor v očeh Kaligule nekak oseben malik, ki je odvrčal srd bogov od njegove cesarske glave. A bodisi kakor že hoče, nobenega dvoma ni, da se je trinog trudil na vso moč, da bi obdržal Taura v svoji bližini. Obsipal ga je z onimi častmi in naslovi, ki mu jih je bil takoj pripravljen vzeti, ako bi bil kdaj ravnal zoper njegovo voljo. Drugoč, ko je bil mnenja, da zahteva njegovo dostojanstvo, naj gre na vojaški pohod, je prisilil Antinorja, da je prevzel prefekturo rimskega mesta, da ga s tem trajno obdrži v Rimu.

Anglikanus je sprejel to oblast, ki je bila v Cezarjevi odsotnosti malone najvišja. Priseči mu je celo moral, da ostane na svojem mestu do konca nameravanega vojaškega pohoda. Vendar je bilo videti, da časti in dostojanstva, ki so se zanje drugi borili in na vso moč poganjali, Tauru Antinorju v resnici niso bile nič kaj po volji.

Trmoglav je bil že po naravi, ko se je pa vrnil iz Sirije, je postal še bolj molčeč, še bolj samosvoj kot je bil prej. Mnogi so dejali, da je čmerikav, ter mu podtikali izdajalske ali skrivne častihlepne namene; drugi pa so trdili, da je ali zelo nadut ali pa celo neumen. Gotovo je, da se je ogibal družbe svoje vrste in mladih gizdalinov v njih krožkih in po kopelih.

Tako se je zgodilo, da je bil prefekt ta dan prvič v bližini Dee Flavije; priznane kraljice tiste družbe, v katero se je branil zahajati. In ko je nejevoljno priznal sam pri sebi, da je bila še lepša, nego so mu pripovedovali, se je spomnil vseh povesti, ki jih je slišal o njenem brezčutnem ponosu, mrzli dostojanstvenosti in nadutem preziranju, s katerim je zavračala vsako poklanjanje in strla srca onih, ki jih je njena lepota vrgla pred njo na kolena.

Vendar se mu je v tem trenutku zdela bolj strahopetna nego strašna; bila je samotna kot vitka lilija, ki cvete sama na zapuščenem vrtu. Nejevoljen je bil nanjo zaradi tega, kar je bila prizadejala Menekreti, in zaradi njene otroške muhavosti in nasprotovanja njegovi volji. Hkratu pa je on, ki je tako malokdaj čutil usmiljenje do njih, ki jih je doletela pravična kazen, pomiloval to mlado dekle, kajti kazen je bila za

Deo Flavijo stroga in brez vsakega razmerja z njeno krivdo.

Zaradi tega se ji je približal skoraj spoštljivo, se prisilil, da se mu je sicer osorni glas omehčal, in je rekel: »Pozna je že ura, Dea Flavija. Jaz sam moram sedaj zapustiti forum in rad bi te videl na varnem med tvojimi ženskami.«

Obrnila je svoje modre oči vanj. Njegov glas jo je zbudil iz premišljevanja in jo navdal z ono ponosno dostojanstvenostjo, s katero se je rada obdajala kot z nevidnim obzidjem. Zapaziti je morala sočutje v njegovih očeh, ker ga ni skušal prikrievati; vendar jo je, kakor je vse kazalo, to sočutje jezilo, ker je prihajalo od moža, ki je bil po njenih mislih prvotni vzrok te nezgode. Nekaj hipov je zrla vanj, kakor da bi si skušala poklicati v spomin, da je sploh na svetu. Nikdar ni vsiljiv suženj naletel na tako popolno preziranje, kakršno je v tem trenutku doletelo prefekta iz oči Dee Flavije.

»Vrnem se v svojo palačo ob uri, ki mi bo najbolj všeč, prefekt,« je rekla mrzlo, »in ko bo Nola bolj pomirjena in pripravljena, da pojde z menoj.«

»Ne!« je odvrnil osorno kot po navadi. »Sužnja Nola sedaj ne pomeni zate nič. Zanj poskrbimo, kakor določa država.«

»Sužnja je moja,« je odgovorila na kratko. »Ona mora z menoj.«

Pri teh besedah se je vzravnala v vsej svoji velikosti, po njegovih mislih bolj nego kdaj podobna vitki liliji. Zlata krona na njeni glavi se je zalesketala na poldanskem solncu in gube bele tunike so ji zagibale v ravnih črtah z ramen do tal.

Njemu se je čudno zdelo, da je tako mlada mladenka prepuščena sama sebi, da kljubuje trdotam življenja. Njeno preziranje, njena svojeglavnost se mu je zdela genljiva, ker je pričala, da se še ne zaveda številnih nadlog, ki jih življenje še hrani zanjo.

Niti na misel mu ni prišlo, da bi popustil. Prvotno je bila muhavost, ki jo je nagnila, da je kljubovala njegovi volji in strla stari Menekreti srce. Zahtevala je, naj se natančno drži zakona, samo iz muhavosti. Sedaj je še njega mikalo, da se postavi na zakonito stališče in kljubuje njeni trinoški volji. Sedaj ji ni hotel zapati mlade Nole. Imel je druge načrte s siroto, ki so jo muhe visoke ženske pehnile v osamljenost. Ponižanega bi se bil čutil, ako bi mu v tej zadevi Dea Flavija vsilila svojo voljo.

Njeno moč je seveda poznal. Bila je bližnja sorodnica cesarju, njegova pohčERICA. Pri Cezarju je bila vsemogočna kakor tudi pri vseh drugih ljudeh, in to po svojem bogastvu, pa tudi s svojo osebnostjo.

Vendar on ni mislil, da bi popustil, ni mislil na bojazen. Videti je bilo, kakor da bi dve mogočni volji iznenada trčili druga ob drugo. Njegova volja zoper njeno! Moč možatosti in sile zoper besedo lepe ženske! Borba ni bila neenaka. Ako jo je on mogel streti

z enim dotikljajem roke, ga je ona lahko uničila z eno besedo na Cezarjeva ušesa. Njena zaveznica je bila vsa nebrzdana moč doma Cezarjev, in zoper njo je bil zgolj ta tujec, potomec osvobojenke iz neznane dežele. Za sedaj je imel velik vpliv nad duhom napol blaznega človeka, ki je sedel na cesarskem prestolu; ampak tej moči je lahko naredil konec vsak trenutek, vsak dogodek, šepet sovražnika, beseda kake ženske.

Dea Flavija je vse to dobro vedela, in ker se je zavedala tega, ji je bilo v zabavo, da se je poigrala z njegovo jezo. Oborožena s trojnim orožjem, z lepoto, s čistostjo in z močjo, ga je zasmehovala spričo njegove nemoči in se z zaničljivim sočutjem smehljala šibkosti njegove moškosti.

Tako se je obrnila k Noli in rekla nežno, a trdno: »Vstani, deklica, in pojdi z menoj!«

Ob teh besedah pa je poslednja sled spoštovanja izginila iz prefektovega vedenja. Sočutje bi bilo sedaj slabotna bedastoča. Da bi bil odnehal, bi bil zaničeval samega sebe.

»Dovoli, Nola, hči Menekrete, je sedaj last države in jaz odločim, kam pojde sedaj.«

»Do jutri, Taurus Antinor,« je odvrnila hladno, »kajti jutri mora biti zopet na suženjskem trgu in moji zastopniki jo bodo izdražili in kupili po moji volji.«

»Ne! Jutri ne bo naprodaj.«

»Na čigavo povelje, prefekt?«

»Na moje. Država mi je dala dovoljenje, da lahko kupim zase iz gospodarstva pokojnega cenzorja več sužnjev. In moj namen je, da kupim Nolo.«

»Nimaš pravice,« je rekla, še vedno govoreč na videz mirno, dasi se ji je vsa duša uprla zoper smelost tega človeka, ki se je upal ustavljati njeni volji, nasprotovati njeni besedi, »nimaš pravice jemati na ta način zakon v svoje roke.«

»No, kar se tega tiče,« je odvrnil enako mirno, »bom že odgovarjal za svoje ravnanje. Ampak sužnja Nola ne pride tebi v roke, Augusta! Dovolj si že povzročila zla. Bodi zadovoljna in pojdi svojo pot! Pusti otroka pri miru!«

V tistih časih nebrzdanih strasti in samopašnega trinoštva je človek, ki je na tak način govoril s hčerjo Cezarjev, govoril z nevarnostjo za svoje življenje. Dea Flavija in Taurus Antinor sta se oba zavedala tega, ko sta zrla drug drugemu v oči, dve duši, vzburjeni druga proti drugi: njegova nemirna, silna, z vročo krvjo, ki mu je plala po žilah in ga mamila glede njegove koristi, njegove bodočnosti, glede vsega razen čuvstva za neodvisnost pri zatiranju te rodovine trinogov, in njena malone vedromirna v zavesti brezmejne moči.

Za trenutek je prevladalo njeno čuvstvo dostojanstva. Najsi je utegnila v prihodnosti storiti, karkoli je hotela, sedaj je bila pravzaprav brez pomoči. Prefekt je bil na svojem mestu v izvrševanju uradne oblasti vsemogočen, podrejen samo cesarju.

Taurus Antinor je bil še vedno prefekt rimskega mesta, še vedno član senata in ljubljenec Kaligule. Njegovo stališče je bilo sedaj ugodnejše od njenega, enako, kot je bilo pred kratkim njeno, ko je nadaljevala javno dražbo sužnje Nole. Zaradi tega se je njegovemu silnemu kljubovalnemu pogledu odzvala z običajnim mirnim pogledom, dasi je bil tak, ki bi bil strl smelega človeka, in njene mirne roke so se skrčile v pest in bi ga bile na mestu kaznovale, ko bi bile imele moč.

»Govoril si, Taurus Antinor,« je rekla mrzlo, »in iz spoštovanja do zakona, ki ga zastopaš, se uklanjam tvojemu povelju. Ali si zadovoljen?« je pristavila, videč, da ne odgovori.

»Zadovoljen?« je vprašal v zadregi glede pomena njenih besedi.

»Da,« je rekla. »Vprašala sem te, ali si zadovoljen. Ponižal si Cezarjevo hčer in tega ponižanja ona bržčas ne pozabi tako kmalu.«

»Prosim te odpuščenja, ako sem prekoratil meje dolžnosti.«

»Dolžnosti? Ne, Taurus Antinor, dolžnosti možaka so tako mnogolične kot razpoloženje ženske in najmodrejši je, kdor zna prilagoditi drugo drugemu. Ni dobro, zapomni si, prekrizovati voljo Dee Flavije. Mnogo si moral že pozabiti, prefekt, da si upaš staviti svojo tako imenovano dolžnost nad izpolnitev moje prošnje.«

»Ne, milostiva,« je dejal preprosto, »ničesar nisem še pozabil. Niti tega, da je kipar Arhelaj Menas umrl, ker je tebe razsrdil, tudi tega ne, da je Julij Kampanij poginil v pregnanstvu, mladi Dekretas pa v sponah, in to spričo tvojega sovraštva. Dasi sem nekam tujec v Rimu, poznam precej njegove skrivne zgodovine, kakor vidiš, in dasi moje oči do danes niso zrle tvoje ljubkosti, so vendar moja ušesa mnogo slišala o tvoji moči.«

»In vendar si mi ključoval pri prvem srečanju!«

»Matere nimam, ki bi obžalovala mojo smrt, kakor Dekretas,« je odgovoril na kratko, »in žene tudi ne, ki bi postala žalujoča vdova, kakor kiparjeva.«

Ako je gojil željo, da prodere skozi pregrajo skoraj žaljive mirnosti, s katero je po vsej priliki obdala svojo lično osebo, se mu je to še predobro posrečilo. Stresnila se je ob njegovih besedah kot udarjena in oči, temne od jeze, so se ji zožile, da so bile videti zgolj razpore, obrobljene z zlatimi trepavnicami.

»Imaš pa življenje, Taurus Antinor,« je dejala, »in življenje je dragocena lastnina.«

Skomizgnil je z rameni in čuden nasmehljaj mu je zaigral okoli usten.

»In ti lahko ukažeš, da mi vzamejo to dragoceno lastnino,« je dejal hitro. »Ali si to hotela reči?«

»To in še več, kajti imaš še druge dragocene zaklade, morebiti vse bolj dragocene nego življenje; zato jih dobro čuvaj, Taurus Antinor!«

»Ne, milostiva,« je odvrnil in se še vedno smehljaj. »Imam samo eno dušo, kot imam eno življenje, in tudi ta je v rokah Boga.«

»Katerega boga?« je vprašala prekanjeno.

On pa ni odgovoril, ampak je pokazal s prstom proti sinjemu nebeškemu svodu, od katerega je beli frigijski marmor odseval na solncu.

»Njega, čigar cesarstvo je mogočnejše od rimskega.«

Vsa zavzeta ga je pogledala. Očividno ga ni razumela, on pa ji tudi ni skušal pojasniti. Vendar se ji je zdelo, kakor da bi se bila vsa njegova zunanost na mah spremenila, in misli so ji poletele nazaj k dogodku, ki mu je bila priča pred letom dni, ko je bivala v Ostiji in je videla, kako se je divjajoča nevihta nenadoma polegla.

»Ni mogočnejšega cesarstva od rimskega,« je rekla ponosno, »in meni se zdi, da si izdajavec, Taurus Antinor, sicer ne bi govoril o drugem cesarju razen o Cezarju, mojem sorodniku.«

»O nobenem cesarju nisem govoril, milostna,« je rekel preprosto.

»A mislil si na enega, čigar cesarstvo je mogočnejše od rimskega.«

»Moje misli,« je odgovoril, »so bile pri človeku, ki sem ga videl, ko sem pred nekoliko leti potoval po Judeji. Ubožen je bil in je bival med ribiči iz Galileje. Stali so okrog njega in poslušali, ko je govoril. Kjer je hodil, so šli za njim, kajti obdajal ga je žar, in besede, ki jih je govoril, so bile take, da jih ni bilo mogoče več pozabiti, če si jih enkrat slišal.«

»Ali si tudi ti slišal tiste čudesne besede, Taurus Antinor?« je vprašala.

»Samo dvakrat,« je odvrnil, »sem slišal besede, ki jih je on govoril. Pomešal sem se med množico in enkrat, ko so se njegove oči ozrle vame, mi je bilo, kakor da bi mi bile razodete vse tajnosti življenja in smrti. Njegove oči so se ozrle vame... bil sem eden v množici... ampak od onega trenutka sem vedel, da mi življenje na tem svetu nikdar več ne bo dragoceno, ker je najdragocenejši dar, ki ga ima človek, njegova neumrljivost.«

»O čudnih rečeh govoriš, prefekt,« je odvrnila, »in zdi se mi, da je izdajstvo v tem, kar govoriš. Kdo je ta človek, čigar pogled te je naredil za sužnja?«

»Sužnja njegove volje, praviš resnično, hči Cezarja! Da bi slišal njegovo zapoved, bi šel za njim skozi življenje in do smrti. Včasih se mi še sedaj zdi, da slišim njegov glas in vidim njegove oči... Takih oči nisi ti nikdar videla, Augusta — uprtih noter v mojo dušo. Pravkar sem jih videl, naravnost preko foruma, ko se je bedna osvobojenka kričeč oklepala mojih nog. Zrle so vame in me prosile, naj bom usmiljen. Niso ukazovale, prosile so... prosile sočutja, ki je spalo v moji duši. In sedaj vem, ako bi se tiste oči še enkrat ozrle name in me prosile moje krvi do

zadnje kapljice, ako bi me prosile, naj prenašam smrt, mučenje in celo sramoto, postal bi — suženj, kakor resnično praviš.«

Med govorjenjem ga je skušala prekiniti enkrat, dvakrat, a vsakokrat so ji besede, ki jih je hotela izpregovoriti, umrle na ustnicah. Tako čuden je bil videti ta rimski prefekt, čigar sodbe se je vsakdo bal, čigar točno izpolnjevanje dolžnosti so mladi gizdalini vedno radi zasmehovali. Tako zelo čuden je bil videti in govoril je tako čudne besede, besede, ki jih je štela v zlo, kajti zvene so kakor veleizdajstvo zoper dom Cezarjev, na katerega je bila tako ponosna.

Njej je bil Cezar kakor bog in ona je kot njegova sorodnica bila vzgojena, da ne časti v njem človeka — to bi bilo podlo —, ampak najvišjo oblast v cesarstvu. Niti na misel ji ni prišlo, da bi pomislila, ali je nizkoten, trinoški, napol blazen oblastnik brez duha, srca in čustva. Vedela je, kaj so govorili o njem, včasih je celo videla reči, ob katerih se je zgražala; toda njena duša, še vedno čista in še vedno ponosna, je mogla razločevati misel o svetem in mogočnem Cezarju od njegove sedanje ogabne telesnosti. In isto sveto spoštovanje do Cezarja je pričakovala pri vseh, ki so bili po njenih mislih vredni, da so živeli v bližini njegove svete osebe — ne kot njemu enaki, zakaj samo bogovi so bili taki —, najprvo pri njegovih sorodnikih, potem pri senatorjih, oblastnikih in patricijih, predvsem pa pri tem možaku — ki je bil skoraj tujec —, ki ga je bil Cezar blagovolil počastiti z zaupanjem.

In vendar je ta tujec govoril o nekem drugem, o človeku, kateremu bi mogel biti pokoren kot suženj v vsem, za katerim bi šel celo v smrt, o človeku, čigar moč je povzdigoval nad moč Cezarja samega.

»Kdo pa je ta človek?« je naposled vzkliknila skoraj nehote.

»Ubog človek iz Galileje,« je odvrnil.

»Kako mu je ime?«

»Tam zunaj so mu rekli Jezus iz Nazareta.«

»Kje pa je sedaj?«

»Umril je na križu v Jeruzalemu že pred sedmimi leti.«

»Na križu?« je vzkliknila. »Kaj pa je storil?«

»Bival je med ubogimi in jim prinesel mir in zadovoljnost, živel je med ljudmi in jih učil ljubezni in usmiljenja. Zaradi tega je rimski prokonzul ukazal, da so ga križali, in oni, katere je bil osrečil, so se radovali nad njegovo smrtjo.«

»Zdi se mi, da sem že nekaj slišala o tem. Tedaj sem bila še otrok, vendar sem se zelo zanimala za državne zadeve in moj oče je često govoril odkrito v moji navzočnosti. Spominjam se, da je govoril o nekem demagogu tam v Judeji, ki je trdil, da je kralj Judov, in ki je bil kaznovan zaradi veleizdaje in upora. Slišala pa sem tudi, da je naredil prav malo škode, ker je hodila za njim le tropa nevednih ribičev in ga poslušala.«

»Resnično si rekla, nevedni ribiči, Dea Flavija, in vendar je v mojih mislih, da se bo kmalu koleno vsakega patricija, da, vsakega Cezarja, pripogibalo pred mogočnim prestolom tistega človeka iz Galileje.«

»Tako si se naučil veleizdajstva, prefekt,« je odgovorila. »Demagogi in izdajavci iz Judeje so zasejali seme izdaje v tvojo dušo. Ko prejemaš z obema rokama darove od mojega sorodnika Cezarja, staviš drugega nad njega in ga častiš v svojem srcu.«

»Da, v svojem srcu, milostna; kajti jaz sem še bolj neveden nego oni ribiči iz Galileje, ki so čuli vsako besedo, ki jo je govoril Jezus iz Nazareta. Jaz sem ga slišal samo dvakrat v svojem življenju in samo enkrat so njegove oči počivale na meni in so privezale moje srce v njegovo službo, dasi vem še prav malo, kaj bi on želel, da naj storim.«

»Ni dvoma, da bi te hotel narediti za izdajavca svojega cesarja in da bi pozdravljal njega, demagoga, kot cesarja pred senatom in vojsko. On — —«

»Povedal sem ti že, da je mrtev,« ji je preprosto segel v besedo.

»In da so te njegove besede naredile upornega zoper Cezarja in žaljivega proti meni.«

»Tvoj ponižni služabnik sem, Augusta,« je odvrnil, smehljajoč se zoper svojo voljo, kajti sedaj je bila prav kot jezen otrok. »Samo zapoveduj in videla boš, kako bom poslušen!«

»Sužnja Nola!« je rekla oholo.

»Samo v tej stvari ti moram odreči.«

»Potem mi zaveži čevlje, razvezali so se mi.«

Glas, s katerim je govorila te besede, je bil tako prevzet in tako osoren, da so se celo njeni sužnji za njo s prestrašenimi očmi ozrli na prefekta, o katerem je bilo znano, da je bil tako ponosen, in na katerega je kratki ukaz moral vplivati, kakor da bi ga z bičem nenadno ošinil po obrazu.

Govorila je kakor z najzadnjim svojih služabnikov in bilo ji je v zabavo, da je tako žalila moža, ki se ji je upal nasprotovati in jo razdražiti. Vendar ni govorila premišljeno. Bil je nenaden nagib, želja, ki se je ni mogla obraniti, da bi ga videla pred seboj na kolenih, v položaju, ki je primeren za sužnje.

Komaj pa so ji bile besede iz ust, jih je že obžalovala, kajti njena zdrava pamet ji je pravila, da se ne bi noben patricij — najmanj pa Taurus Antinor — mirno uklonil taki javni žalitvi.

Že je imela hitro prijaznejše besede na ustnih, pogled nemege opravičenja se ji je silil v oči, kar je bil na veliko njeno začudenje prefekt brez vsake besede na kolenih pred njo.

»Ne,« je rekla, »samo pošalila sem se.«

»Prevelika je čast, hči Cezarja,« je rekel mirno, »da bi se ji sedaj odrekel.«

Mogočne njegove rame so se sklonile skoraj do tal, ona pa je zrla bolj zmedena in v zadregi nanj, na

tega tujca, čigar vsako dejanje je bilo videti vse drugačno od ravnanja njegovih bližnjih. Potisnila je nožico nekoliko naprej, in ko je vezal vrvico na njenih čevljih, je videla, kako drobna je bila njegova roka, krepka, a zožujoča se vse do elegantnih koncev prstov, roka patricija, dasi je izviral iz barbarskega severa.

Zdajci se je nasmehnila. Vendar ni videl smehljanja, ker je še vedno imel posla s čevljem, čutila pa je, da so bile tiste njegove drobne roke čudno nerodne. Nasmehnila se je, ker se je spomnila, kako podoben je bil v resnici svojim bližnjim, kako je očitvidno pozabil vso jezo in uklonil svoj ponos samo zaradi tega, da bi ji klečal pred nogami.

Takega poklanjanja je bila zelo vajena. Mnogo jih je bilo v Rimu, ki bi bili v tem trenutku z veseljem menjali s prefektom.

In Dea Flavija se je smehljala, ker je že ugenila — ali mislila, da je ugenila —, kaj se še zgodi: ponižno jo poljubi na nogo, kot naraven čin poklanjanja moških njeni lepoti in njeni moči.

Cezarjeva hči se je smehljala, ker ji je bilo pogodu tako suženjsko poklanjanje možaka, ki ga niso njen srd in grožnje vznemirjale, pa ga je naposled njena lepota spravila na kolena. In tako se smehljajoč je potrpežljivo čakala, zadovoljna, da je bil neroden, vesela, da je v daljavi pod lopo uzrla Hortenzija Marcija, ki je z razjarjenimi očmi opazoval vsako prefektovo gibanje. Rada bi bila vedela, ali je mladi gizdalin slišal besedni boj med njo in ponosnim možakom, ki je sedaj prav nerodno klečal pred njenimi nogami. Gotovo bo vse, kar je videl in slišal, pripovedoval na dolgo in široko prijateljem na gostiji, ki jo drugi večer priredi Kaj Nepos.

Za hip ji je bilo skoraj žal za klečečega orjaka. Poljub, ki ga je pričakovala z vso gotovostjo, bi v resnici dovršil njegovo predajo, ker je bila sklenila, da mu dá poljubiti prah s tem, da bi urno odmeknila nogo izpod njegovih ustnic, potem pa da se mu bo smejala in dovolila svojim sužnjem, da bi se mu še oni smejali in ga zasmehovali, ko bi ležal v prahu, držeč ogromne roke prekrizane na kameniti plošči pred njo.

Obšel jo je duh nagajivosti; veselje, da bi dražila velikana. Tako je za trenutek malone ugasnila jeza v njenem srcu in oči so ji bile jasne, modre, ko je zmagoslavje radostno igralo v njih globinah.

Taurus Antinor je opravil svoje delo. Ni se sklonil še niže, niti ni objel prahu. Pač pa je vzravnal široka pleča in vstal, ne da bi bil naredil poklon, ki ga je pričakovala od njega

»Ali imaš še kako povelje za svojega služabnika, hči Cezarjeva?« je vprašal mirno.

»Nobenega,« je odvrnila na kratko.

In poklicala je sužnje, stopila v nosilnico in potegnila zavese tesno okoli sebe, da je pogled nanj ne bi žalil.

(Dalje prihodnjč.)

P I S A N O P O L J E

Po okrogli zemlji.

Dogodki na daljnem Vzhodu in Evropi.

J. B. Šedivý.

Egipt.

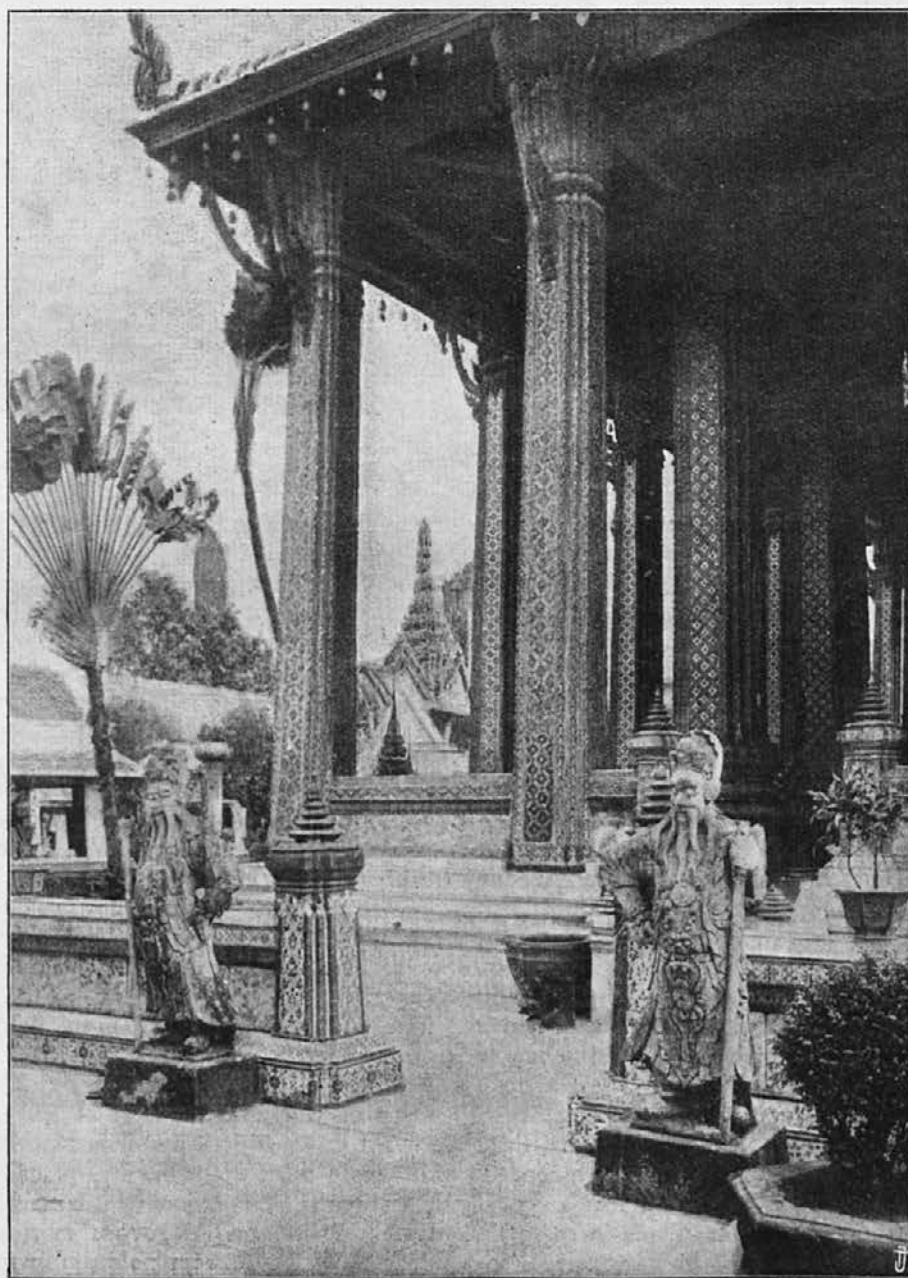
V Egiptu se pripravljala nevihta. Vzroki nezadovoljnosti segajo daleč v preteklost. Leta 1859 se je začel graditi Sueški prekop, ki sedaj spaja Sredozemsko morje preko Rdečega morja z Indijskim oceanom. Na stotisoče egiptskih kmetovavcev je obubožalo, ker so jim vzeli v ta namen posestva, a so jih zelo slabo plačali. Nad sedem milijonov angleških funtov šterlingov (okrog 1932 milijonov dinarjev) je stal Egiptčanem prekop. Ko pa je bil gotov, ga je egiptski kediv (kralj) dne 17. septembra 1875 prodal Angliji za 4.080.000 angl. funtov (1104 milijone dinarjev). Francozi so sicer ponujali večjo vsoto, a kediv ga je rajši prodal Angležem. Ta ugoden nakup je bil za Anglijo znak, da se usidra v Egiptu, kar se ji je l. 1882 tudi res posrečilo. Od tega časa je egiptski kralj vedno slepo orodje Angležev, ki imajo nad Egiptom nadoblast.

Nezadovoljstvo s kraljem je vedno bolj naraščalo. Narod se je začel čim dalje bolj bati, da kralj dá njim v škodo Angležem kako novo koncesijo. Zato so l. 1907 Egiptčani izsilili ustavo in narodno skupščino. Takoj nato se je ustanovila egiptska Narodna stranka, ki zahteva popolno neodvisnost Egipta in Sudana od Angležev in se noče z Angleži spuščati sploh v nikaka pogajanja. Dne 12. novembra 1918 se je ustanovila stranka Uafd. Ta stranka je sicer pripravljena, da se pogaja z Angleži, ne priznava pa Angležem pravice, da bi smeli širiti svoje imperialistične težnje v Egiptu in Sudanu. Zlasti se bori proti posebnim pravicam in višjim plačam, ki jih imajo angleški uradniki. Enako kakor Narodna in stranka Uafd se bori za popolno neodvisnost Egipta tudi Ustavna liberalna stranka, ki je vznikla l. 1922. Tem trem strankam se je pa l. 1925 pridružila še nova, nazvana stranka Itihad. To je stranka egiptskih kristolovcev, ki so vedno na strani tistega, ki jim več plača, za ljudske pravice in koristi pa se ne brigajo.

Za svetovne vojne so si znali Angleži z obljubami pridobiti egiptsko pomoč. Z velikim navdušenjem so sla-

vili Egiptčani zmago Angležev in njihovih zaveznikov, misleč, da jim bodo sedaj Angleži izpolnili vse obljube. Egiptčani so poslali 13. novembra 1918 k angleškemu ministrskemu predsedniku Siru George Lloyd pašo Saad Zaglula, voditelja najmočnejše egiptске stranke Uafd. Toda vse njegovo posredovanje je ostalo brezuspešno. Paša Saad Zaglula je začel s svojo stranko Uafd ostro borbo zoper Angleže, čeravno je bil ministrski predsednik v egiptski vladi, ki sta jo sestavljali stranki Uafd in Ustavna

liberalna. Na zahtevo angleškega maršala Allenbyja se je moral dne 24. novembra 1924 odpovedati ministrskemu predsedništvu, kralj pa je na angleško zahtevo razpustil narodno skupščino in razpisal nove volitve. Paša Saad ni smel več iz svoje hiše, ki so jo stražili angleški vojaki. Mesta ministrov paševih pristašev so zasedli Angleži in njihovi prijatelji. Pri volitvah pa se je vodil ves boj samo proti paši Saad in njegovi stranki Uafd. Uradnike, ki so bili njegovi pristaši, je vlada odpuščala, najplivnejše

Tempelj v Siamu.

pristaše paše Saada pa zaprla; razen tega je z angleškim zlatom kupovala duše. Toda ves ta vladni trud je bil zastonj. Ko se je 23. marca sestala narodna skupščina, je s 125 glasovi proti 85 glasovom izvolila pašo Saada Zaglula za svojega predsednika. Vlada je nato še isti dan razpustila narodno skupščino in razpisala nove volitve na 23. maj 1925. A te volitve se še dosedaj niso izvršile.

Čeprav je bilo to očitno zoper določila ustave, je ministrstvo paše Ziware vladalo dalje po angleških ukazih. Njegova nasilja so bila tako velika in tako protiustavna, da so dne 30. aprila 1925 podali 303 najznamenitejši egiptski pravniki egiptskemu kralju spomenico, ki so v njej zahtevali, naj bi preprečil nadaljno kršenje ustave. Ko pa je kralj molčal in je začela vlada te pravnike preganjati, je začelo borbo egiptsko časopisje. Že 9. julija je vlada ukinila s kraljevim ukazom svobodo časopisja. Z najhujšimi kaznimi je zagrozila ne samo pisateljem, urednikom in izdajateljem listov, temveč celo prodajavcem tistih listov, ki bi pisali zoper vlado, tiskarnam pa je v takem primeru zagrozila, da jih za vedno zapre. Ustavna liberalna stranka je nato odpoklicala svoje predstavnike iz vlade. Razen Itihad so vse ostale stranke vodile sedaj po zaupnih sestankih borbo zoper vlado, kralja in Angleže.

Na tisoče kralju zvestih Egipčanov je prosilo kralja, naj skliče parlament. Toda vlada je na te prošnje odgovorila z nezaslišanim nasiljem. Z ukazom z dne 26. septembra 1925 je strogo naložila vsem političnim strankam, da morajo v kratkem času predložiti seznam vseh svojih pristašev z natančnimi naslovi. Ako bi kakega svojega člana stranka ne vpisala ali pa bi ne bil naslov pravilen, bo vlada kaznovala dotičnega člana z zaporom do pol leta, organizacija stranke pa se v dotičnem kraju razpusti. Ta ukaz je imel za posledico, da se je Narodna stranka spojila s stranko Uafd. Pristaši Uafda so v tem času s silo osvobodili svojega voditelja pašo Saada iz zapora v njegovi hiši in ga privedli pred parlament, ki je bil obkoljen z vojsko in s policijo. Ljudstvo mu je utrla dostop v parlament, kjer je imel znamenit govor o trpljenju egiptskega naroda in o angleških nasiljih. Paša Saad se je čutil sedaj dovolj močnega, da je zoper voljo vlade in kralja sklical narodno skupščino. Vlada je zagrozila vsem poslancem, ki se udeležijo se-stanka, z občutnimi kaznimi ter je z močno posadko zastražila parlament.

Kljub temu pa se je zbralo dne 21. novembra 1925 od 210 poslancev 180 v nekem hotelu v Kairu, kjer so si izvolili pašo Saada za predsednika, člana Ustavne liberalne stranke za prvega, člana Narodne stranke pa za drugega podpredsednika skupščine.

Energičnemu Siru Georgu Lloydju, ki je postal medtem angleški komisar Egipta, se je posrečilo to revolucionarno gibanje vsaj na videz zadušiti. Vdala se je na videz celo egiptska visokošolska mladina, ki je uvidela, da bo prej pripravila svobodo Egipta z resnim strokovnim studijem in z visoko občeno naobrazbo ko pa z manifestacijami in politiziranjem. A ogenj pod pepelom tli in pride čas, ko bo izbruhnil z nepremagljivo silo, ki ji Anglija morda ne bo več kos.

(Dalje prihodnjic.)

Skeleča rana Francije.

Z drugimi državami bivše antante je tudi Francija izšla iz svetovne vojne kot zmagovavka. A le na videz. Kajti v notranjosti je krvavela iz mnogih ran, izmed katerih so bile nekatere tako globoke, da se do današnjega dneva niso zacelile in še razjedajo državno telo.

Najhujši udarec je Francija dobila radi uničenih severnih pokrajin. Cela oblastva so postala žrtev nemškega ognja. In takoj po vojni je bila Francija pred težko nalogo: pozidati je morala 750 tisoč hiš za stanovanje, na novo zidati ali popraviti do 23 tisoč tovarn in zgraditi 4000 km dolžine železniških prog. Priznati se mora, da je država storila vse, kar je bilo v njeni moči. Delalo je državno vodstvo, pomagal pa mu je ves francoski narod. In tako je bilo v kratkem dovršeno ogromno delo. Pozidanih je bilo do 600 tisoč hiš, popravljenih pa 182 tisoč. V glavnem so bila ob istem času dovršena tudi dela pri zgradbi tovarn in železniških prog. Vse to je pripomoglo, da so opustošene pokrajine zopet dobile predvojno lice in posfale tako privlačne, da je število prebivavcev poskočilo od 2,075.000 na 5,298.000.

Da se to velikansko delo ni dalo izvesti brez ogromnih denarnih žrtev, je razumljivo. Z letnimi dohodki jih vlada ni mogla kriti. Tudi ni zado-stovala vsota, ki jo je Nemčija plačala kot vojno odškodnino, ker je plačala le tretjino (1738 milijonov zlatih mark) vsote, ki bi jo po dogovoru morala plačati. V tem težkem položaju si je vlada pomagala z notranjimi državnimi posojili, ki jih je dobivala deloma

od naroda samega v obliki različnih bonov, deloma pa od narodne banke. Vsa posojila pa so močno narastla; država namreč dolguje narodu v obliki bonov krog 50, v obliki drugih posojil 100 milijard, narodni banki pa 39 in pol milijarde frankov.

Kako dalekosežne posledice bodo imeli ti državni dolgovi, v začetku ni nikdo mogel vedeti. Šele sedaj se vidi sled, ki jo je način državnega gospodarstva zapustil. Vladne krize, ki so se v najbližji preteklosti odigravale, so brez izjeme temeljile na teh neugodnih razmerah. Državne finance zaradi prevelike zadolženosti stojijo na tako šibki podlagi, da ni upanja, da bi v kratki bodočnosti zavledale normalne razmere. Eno pa moramo priznati: v sodelovanju za ozdravljenje teh razmer je udeležen ves francoski narod. Ni ga pravega Francoza, ki ne bi spremljal razvoja dogodkov ter razmišljal, kako bi se dala stvar rešiti.

Dosedanji finančni ministri s svojimi predlogi za zboljšanje razmer niso imeli uspeha. Z nekoliko večjim odobravanjem so bili sprejeti načrti nekaterih opozicijskih strank. Uresničili pa se tudi ti niso, ker so se premalo ozirali na dejansko stanje, dasi so na drugi strani imeli dokaj dobrih lastnosti. Večjega pomena so predlogi, ki so bili podani od strokovnjakov. Posebne važnosti in najboljši načrt pa je, ki sta ga podala Zveza francoske proizvodnje in Narodnega združenja. V načrtu pridobitveni krogi ponujajo državi materialno in moralno pomoč.

Kdaj se bo kocka obrnila in kaj bo v nadaljnjem razvoju odločilno, je sedaj še nejasno. Dejstvo je, da je dobra volja in požrtvovalnost na vseh straneh, in upati je, da bo to tudi Francijo rešilo.

Fr. K.

Zivljenjepisi.

Cankarjeva petdesetletnica.

Letos 10. maja je minilo 50 let, odkar je bil rojen (1876) na Vrhniki naš največji pisatelj Ivan Cankar, ki je umrl 11. decembra 1918, star torej šele 42 let. Umrl je telesno, duševno živi v Slovencih in bo živel, dokler bo živel naš narod. Nad trideset knjig, ki so izšle kot samostojna dela do njegove smrti, je napisal, člankov, črtic, ocen in razprav pa — skoro bi rekli — brez števila. Za mnoge niti vedeli imeni in kraticami. Šele zbrani spisi, ki sedaj izhajajo, bodo odkrili celega Cankarja.

Čudno, in vendar čisto naravno je, da je usoda vseh velikih duhov —

skoro brez izjeme — sorodna v tem: Vsi so bili od širokih plasti naroda neumevani. Le tesen krog najbližjih je sledil njih misli, a tudi ta le deloma. Tako se je zgodilo Cankarju, ki je ves ogorčen zapisal: »Vse sem ti dal, domovina, še svojo srčno kri, a ste me suvali kot psa, topli kot vola pred plugom... O domovina, ti si kakor vlačuga...« Tak vzkrík pisatelja, ki je ljubil svoj narod in svojo domovino kot nihče pred njim, je le izraz bolečine, kimu je grenila srce, ko ni bilo umevano. Kdor je živel z njim, ve sam, kako je vse osupnilo, ko je zaživelo njegovo pero. To je bil nov svet in nov izraz, nova iskrena ljubezen do resnice in boj zanjo, čisto novo pojmovana narodnost brez zlaganega rodoljubja, brez bobnečih public; nič umetno zvežjenega, potvorjenega, v »gotovih« mislih napisanega, iz »gotovih« sestavov zajetega ni bilo v njegovem pisanju. Bila je sama srčna kri, kakor je vrela v njegovem srcu in kakor je to srce srkalo sokove samo iz domače grude in od nikoder drugod. Zato je bil vsem, ki so bili vajeni tolikoplehkega, potvorjenega, izposojenega in votlo donečega čtiva — neužitni, ker nerazumljivi. In danes? Koliko šolanov ljudi je že priznalo: »Bog ve, zakaj nisem mogel Cankarja brati, ko se mi zdi danes tako blizu in tako umeven in tako lep?« Taka je usoda velikih duhov. In še ena je, zlasti pri nas Slovencih:

Skoro vsi ti možje so bili v sodobni človeški družbi tako silno nepomembni radi svojega nepomembnega socialnega stališča. Niso bili dvorni svetniki, ne župani, niso se jim svetile kolajne na prsiah. Še mi je v spominu tale dogodek: Cankar se razgovarja v krčmi, udarja, pika, zbada. Pa stopi predenj trški bogataš in ga vpraša s posmehom na ustnicah: »Kaj pa ste, to nam povejte?« In Ivan je odgovoril z vso vero v svoj poklic: »Pisatelj.« Bogataš se je zakrohotal, kot da je Cankar naredil slab dovtip. V očeh veljaka ni bil Cankar — nič, ker ni bil ne žu-

pan ne pravdarski dohtar, še kramar ne —. Tako se mu je godilo, toda zaradi tega ni za hip omahnil in ni okleval, da ne bi bil še nadalje samo pisatelj-umetnik. In kaj je dal ta mož slovenskemu narodu? Najbliže nam je njegov jezik. Prečudovit zvok ima njegova beseda. Umetno poje, ni naroden slog, a je tako pristno narodov, iz vseh dragocenih koščkov globoko občutene ljudske govornice sestavljen v podobe in vrste, da ga doslej in

Ivan Cankar.

poslej še nismo imeli takega mojstra naše slovenske besede. Služi mu kakor le hoče: sanja je, pesem, puščica, udar in božanje, globoko modrovanje in trdi rek hribovca. Kot mehka ilovica v prstih umetnika dobiva jezik pod Cankarjevim peresom obliko, ki je vselej najizrazitejši izraz misli, katero hoče ujeti.

Druga njegova lastnost je neizprosna odkritosrčnost. On gre preko vseh strank in strankarjev, ne gleda nikdar s strankarskimi očmi na dogodke v domovini, gleda vedno kot človek, ki hrepeni in išče resnice. Pravim: išče.

Res, ni se postavljaj na stališče človeka, ki mirno veruje razodete resnice. Zato je često v njem glodal dvom, tudi ni brez zablod, ako gledamo s strogo verskega stališča. Toda nikdar ni resnic, o katerih je morda dvomil, napadal, jih zaničeval ali celo blatil. In kakor je bil odkritosrčen v tem smislu, je bil še bolj odkritosrčen s svojim srcem. In vendar je tudi glede tega brez maske in zlaganosti povedal vselej resnico tako, da je bil daleč od vsake opolzlosti in grdote. Z rahločutnostjo velikega umetnika je izrazil najgorje — pa nikdar ni bil umazan. So stvari — kako naj bi bilo drugače —, ki so čtivo le zrelemu in resnemu, a jih je še mnogo več, ki so tako nežne, da more do njih uživanja res le čisto srce. Zato pa je večina njegovih del takih, da jih uživaš le v tih samoti, ob na pol priviti luči, ko ne slišiš drugega kot tiktakanje ure in udarce svojega srca.

Naj končno še poudarimo, da je njegova ljubezen do domovine in še do človeštva sploh tako ogromna in tako nesebična, da ji lepšega izraza ne izsledimo tudi pri genijih drugih narodov.

Tak je bil, tak je Ivan Cankar, medlo orisan. Kar smo že zapisali v »Mladiki«, ponavljamo: Treba ga je brati, doživljati — in uživali ga bomo. Komur je predaleč, pregloboko, naj dobi zrelega prijatelja, ki ga modro povede do njega, ob vsakem nadaljnjem koraku mu bo jasnejši in bolj ljubezni in spoštovanja in občudovanja vreden. F. S. F.

Nove knjige.

Obrtna, trgovinska, tvorniška in železniška terminologija. Nemško-slovenski del. Zbral Henrik Podkrajšek. Prevalje, 1926. Natisnila in založila tiskarna Družbe sv. Mohorja. — Ta knjižica, ki nam jo je dala naša Družba sv. Mohorja v priročni, žepni obliki, nam je bila potrebna kot vsakdanji kruh. Prav one panoge, katerim

je g. Podkrajšek sestavil slovar strokovnih izrazov, so bile navezane na tuje, mnogokrat močno pokvarjene izraze, kar se je najbolj žalostno občutilo pri pisanju; ko tuje spakedranke ni bilo mogoče rabiti, kakor se je rabila v delavnici ali v zasebnem razgovoru, je pisanje zastalo ali pa je pisavec sam tvoril izraze, ki jih nihče razumeti ni mogel. Zasluga te knjižice bo, da si bo vsakdo lahko na podlagi nemške besede poiskal pristen slovenski izraz in da bo tako zavlada v našem strokovnem izražanju potrebna enotnost. To delo je bilo nad vse potrebno dopolnilo našemu jeziku, ki se je v zadnjih tridesetih letih silno obogatil, ki je pa bil prav v strokovni terminologiji ostal negotov.

Na 260 straneh, ki jih obsega knjiga, je poslovenjenih kakih 14.000 strokovnih izrazov — pač ogromno število, ki je najboljši dokaz pisateljeve vestnosti in njegovega mnogoletnega truda. V zaslugi je pisatelju šteti tudi, da je tujko redoma prevajal z enim samim slovenskim izrazom, zakaj le po tej poti je mogoče priti do potrebne enotnosti. G. Podkrajšek je uvidevno pritegnil k sodelovanju vse strokovne kroge, v katerih je mogel svoje lastno preizkušeno znanje dopolniti, zlasti pa smo mu hvaležni, da je rokopis knjige izročil pred tiskom v pregled obema sedanjima mojstroma slovenske slovnice, dr. Brezniku in g. Ant. Mikušu, katerih imeni jamčita, da je slovar tudi v oblikovnem oziru pri tvorbi besed brezhiben. Knjiga se dobi pri Družbi sv. Mohorja na Prevaljah in po vseh knjigarnah ter stane vezana 60 Din. I. N.

Misijonska prireditve. Misijonske knjižnice 3. zvezek. Uredil Ante Kordin. Izdaja Misijonišče, p. Domžale. Natisnila Jugoslovska tiskarna v Ljubljani, 1926. — G. urednik Kordin pravi v predgovoru pričujoče zbirke: »...da prihajajo na Misijonišče pri Domžalah prošnje in poizvedovanja, če imamo kake misijonske igre, pesmi in predavanja.« In da bi ustregel takim prošnjam, je g. Kordin izdal knjižico »Misijonska prireditve«, ki jo je zelo spretno uredil in bo gotovo koristila misijonstvu na Slovenskem. Knjižica vsebuje predavanja o misijonih, popisuje misijonska polja in težkoče, ki jih prestajajo misijonarji, ter ima več pesmi in štiri igre, izmed katerih sta najboljši: Finžgarjeva: »Indijski siroti« in m. Elizabete: »Zamorčki«; objavlja tudi podroben načrt za misijonske prireditve ter seznam tozadevnih iger, deklamacij, pesmi, skladb in knjig. Lično knjižico priporočamo. Km.

Slovenske gorice. Opis. Sestavil M. Ljubša. Maribor, 1925. Cirilova knjižnica, XIV. zvezek. Tisk in zaloga Tiskarne sv. Cirila v Mariboru. — Knjižica je ponatisk iz »Straže«. Prav gotovo je zanimiva za domačina in za nedomačina. Ker se pisatelj opravičuje zaradi »dvoličnega tiska«, zaradi tiskovnih in jezikovnih hib, ki jih je mnogo, ne bomo o tem govorili. Vendar pa bi se bilo vse to dalo s kaj majhnim trudom in neznatnimi stroški izboljšati. Po pravici pa povemo, da stavka: »Posamezni okraji so v nasprotju z njivami in vinogradi obdelani«, stran 55, pri najboljši volji ne razumemo, ali stavek: »Izpustiti samo Brda.« (stran 10) kot samostojen, je nemožič. O zgodovini je nekaj stisnjenih stavkov. Več zgodovine bi bilo treba. Nepogrešljiv pa je zemljevid, najsi bi bil še tako preprost. Kdor ne pozna krajev kot očitivec, ne ve ne kam ne kako z imeni rek, hribov, vasi. Škoda, da se ni še to žrtvovalo za sicer skrbno zbrano gradivo. F. S. F.

Schönherr - Skrbinšek: **Zemlja.** Življenska komedija v treh dejanjih. Izdala Zveza kulturnih društev. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1925. 8. zv. zbirke gledaliških iger »Oder«. Stane 15 Din.

Čeprav smo Slovenci kmetiški narod, vendar nam je življenje in mišljenje, kakršno je v tej komediji, precej tuje. Nismo tako do dna zaverovani in zakopani v zemljo in imamo — hvala Bogu — še kaj višjega. Igra je tako že znana in je dosegala na odrih lepe uspehe. Je v tem delu zdravje in moč: krčevit boj starega kmeta korenine Kremena in njegovega sina Janeza za posestvo. Ženski značaji pa niso naši, saj jim nedostaje prav vse mehkoče, ki jo pa slovenska kmetiška žena vendarle zmore, čeprav je svoj živ dan »v zemlji«. Jezik je dober, vendar tu in tam nekoliko hrapav. Knjižo priporočamo odraslim. Km.

Daniel Defoe, Robinson Crusoe. Za slovensko deco priredil Vladimir Levstik. Založila Ig. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Natisnila Delniška tiskarna v Ljubljani, 1925. 8°, str. 162. — Med knjigami, ki jih poznajo vsi omikani narodi, je »Robinzon« ljub mladim in odraslim. Leta 1919 je minilo 200 let, kar jo je prvič izdal v Londonu Anglež Daniel Defoe, oče angleškega časnikarstva. Hitro je bila prevedena na vse evropske jezike in zato ni čuda, da jo beremo tudi Slovenci v tej vsaj že šesti izdaji. (Mohorjeva družba je izdala l. 1921 Robinzona v 4. natisu, Blasnik l. 1924 okrajšano izdajo.) V tej Levstikovi

prireditvi je slog lep, snov pa tako odbrana, da je izločenih več nepotrebnih dolgovnosti. Tudi opombe o pisatelju, tujih merah in denarjih so umestne. Vendar pa bi bilo svetovati za morebitno nadaljno izdajo nekaj poprav: 1. Tuja imena pišimo ali po sluhu ali pa tako, kot so v tuji obliki navadna, ter v oklepaju dodajmo izreko: Daniel Defoe (Defó), Robinson Crusoe (Robinsen Krúso). Nikakakor pa ne gre tako znane povesti »presajati«, n. pr. »Tržačan«, »Kruzovec«. Če slovenimo, pa bodi pridejano ime, ki ga imajo zemljevidi, n. pr. Santos (zaliv Vseh svetnikov, pravilno Zaliv vseh svetnikov), da bodo zlasti dijaki mogli kraje na zemljevidu poiskati. Po nepotrebnem hodi na posodo po nožice (hrv.) za naše škarje, po kapétana za kapitana, po košuljo, ko je v slovenski srajci tudi dostojen. Kladev, poluživalski so morda tiskovne napake. Izvirne slike, osem jih je, so lepe, zlasti naslovna; vendar pa se nam toži tudi po starih tradicionalnih. Ač.

F. Ks. Svoboda: **Popok.** — **Bogatin in smrt.** Iz češčine prevel dr. Fr. Bradač. Oder, 13. zv. Ljubljana, 1926. Izdaja Zveza kulturnih društev. Založila Tiskovna zadruga. 16°, str. 62. — »Oder«, zbirka gledaliških iger, je zelo delaven; v prav kratki dobi je izdal v 13 zvezkih 15 iger, izvirnih, prestavljenih, ponatisnjenih; le škoda, da se med splošno dobre vrine tudi katera slaba. — **Popok** je veselo-igra v enem dejanju. Na prav prisrčen način odkriva razvoj mlade dekliške duše, ki nekam hrepeni, pa v svoji ljubki nedolžnosti ne ve, odkod to hrepenenje in kam jo žene. Prav ta preprostost pa jo dela vsem ljubju in privlačno. Anica misli, da Kljuna ne ljubi, dasi ga v resnici ljubi; ko jo pa oče Grivec vpraša, kako more to vedeti, pa pravi: »Ne vem, kako to vem« (20), tako da si oče iz neprestanih zadreg ne ve drugače pomagati ko samo z vzdihom: Preklicana ljubezen! — **Bogatin in smrt** je igra v enem dejanju. Bogatin je brezobziren mož, ki hoče, naj pred njim vse trepetja in se mu pokori; ki le eno bitje ljubi: svojo mlado in lepo ženo; ki se le enega boji in ga zato nad vse sovraži: smrt. Vse drugo se mu klanja, le smrt ga noče ubogati in mu hoče uropati mlado ženo. Pa tudi smrti hoče zapovedovati: ponj naj pride prej ko po njegovo ženol! Ko je žena v poslednjih dihih, izpije bogatin strup in se umiraje smrti roga: Jaz sem te ugnal! — Ali jo je res? Če ni le ona njega... Ač.

Otonu B., sedmošolcu v Novem mestu. Izmed poslanih nam Vaših prvencev smo, kakor vidite, natisnili »Belokranjsko mater«. Zdi se nam lepa; na prvi hip je vsa umljiva, globoko sega v življenje naše domovine, v usodo toliko in toliko slovenskih mater, nima nikakršnih nepotrebnih mašil; pred vsem pa je taka, da mora vzbuditi občutje, t. j. sočutje z zapuščeno materjo. Izraz »ob krosnih«, t. j. statvah, nas ne moti.

P. Marinšku, v gimnaziji v Št. Vidu. Izmed Vaših treh drobnih prvencev ima »V noč...« nekaj v sebi, kar nas sili, da postojimo in se — vsaj za hip — zamislimo: vkljub veličastvu neba in zemlje smo ljudje malodušni, se plazimo kot črvi... Ta misel je še dosti dobro izražena. Zato smo pesemco natisnili.

J. T. K. v Kranju (?). Javite nam svoj popolni naslov!

V. N. v Murski Soboti. Pesem »Med dnevom in nočjo« vsebuje lepo misel, da nam je Bog zvečer, ko se naša duša iz brezprostorja vrača sama vase in se zopet zbere, tako blizu. Zaradi nekaterih nepesniških izrazov pa je celotni ugodni vtisk skažen. Naj pesem sledi, da Vam pokažemo, kje je — seve po naši nemerodajni sodbi — disharmonija.

Tiha, razkošna ura leži
na prehodu dneva v noč.
Ko dan izzveni in dalja,
v našem srcu tiho odpeva,
ko duša se vrača iz brezprostorja,
večer tiho pripoje in vetrič ga spremlja.
Med dnevom in nočjo leži zvenenje,
mehko kot Ave v igrajočem vetru.
Ko pride večer v obisk, čutiš,
da skozi večnost plove tvoj Bog,
ki ti je blizu takó...

Kaj nam ne ugaja? Ura in zvenenje »leži« je slabo. »Na prehodu dneva« je prozaično. V vrsticah »ko dan...« do »ga spremlja« ne moremo najti, kje je glavni stavek (ali sta morda dva?).

Mladika 1926.

»Zvenenje« ni dobro. »Ko pride večer v obisk« je nepotrebno, ker je že prej povedano, da je večer pripel (»večer tiho pripoje«). — Tudi Vaša »Jutranja« ima marsikaj lepega v sebi; pa spet jo kazi ena velika napaka. Oglejmo si pesem!

V mlado jutro grem.
Življenja sem poln in zato
v duši viharji mi vstajajo
in čutim, kako me po Oceanu
mečejo semtertja...
Sredi širnega vodovja sam!
Ocean življenja buči, burja besni,
a duša je sama in brez moči...
Življenje sem svoje
Solncu posvetil —
zdaj se čolnič pogreza,
vrtinci drže me tesno,
in pred mano — Večnost zijá!
O sestra, moli zame!

S to pesmijo hočete vzbuditi v nas predstavo, da ste mornar, in vzbuditi sočutje s slikanjem nevarnosti, ki Vas obkrožajo. Nekaj takega poznamo že iz Prešerna; njegov »Ribič« nas pretrese vselej, kadar ga beremo. Zakaj? V »Ribiču« gledamo Prešerna samega, vedoč iz njegovega življenja in iz pesmi, pred »Ribičem« zloženih, da je bil naš poet v resnici na las »Ribiču« podoben. O Vas pa 1. nič ne vemo, 2. nam vso našo iluzijo sami razderete s prvo vrstico, trdeč, da doživljate ta strašni vihar — na lepem pomladanskem izprehodu. Poezija mora vedno čuvati videz resničnosti.

V. B., osmošolec v Št. Vidu. Vaš ljubki dialog »Bolno detece« bi zelo radi natisnili spredaj. Ima pa neko slabost. Morda sami uvidite.

Dete: Ah, mamica,
kje si sedaj?
Moj srček poglej,
je li žareč,
kot bil je nekdanj?
Je li še rdeč
kot češnjev je gaj?

Mati: Tiho, tiho, detece moje,
v mojem naročju je srcece tvoje,
srcece rdeče,
srcece toplo.

Dete: Kot snežec je belo,
kot vetrc ledeno
v moj srček prišlo...

Mati: Detece moje,
oj spavaj sladko!

Naj bo razgovor med detetom in mamico še tako naiven in otroški, si vendar ne moremo misliti, da bi dete reklo: »Moj srček poglej!« In tudi konec je sumljiv. Če dete že čuti ledeni dih smrti, ga ne bo mamica tako tešila.

M. R. Emer. Trinajst drobnih pesemc ste nam poslali. Semtertja vidimo, da bridko občutite socialno krivico; tudi naša narodna nesreča na Koroškem

Vam je zelo pri srcu. Žal, da v nobeni pesemci ne najdete pravih besed. Same rime, ki se Vam dobro posrečijo, še niso pesem. Vzemimo n. pr. Vašo »Krivogledu«:

Skeptik si, to dobro vem,
ali vendar ni me strah
pred strogoštjo Tvojo.
Kar zapisal sem, oceni,
prosim Te, in vrzi v koš,
če je vredno počen groš,
da ne bo v napatje tam,
kjer nam dela red
Krivogled!

Takoj prva beseda je napačna: ne skeptik, ampak sitnež, čmernež, izbirčnež... bi morali reči. In na koncu beseda, da Krivogled »dela red«, tudi ni prava. Red je treba delati tamkaj, kjer so poredni otroci; Vaše pesemce so pa pohlevnejše kot ovčice; na ti-soče bi jih šlo v en hlev, pa bi še bil popoln mir.

Lenihorski v Tržiču. »Na tvojih bregovih« se takole začenja:

Na tvojih bregovih,
o ljubljani dom,
med jelšami, brezami
v tiho dolnico
virček solzi. lid.

Najprej nagovarjate neki »dom«, kaj vem, kateri, potem pa tisti »virček«, ki se sladko smeje — ves v neoplavah (!) potočnicah. Nobene izmed poslanih ne moremo natisniti. Zelo smo Vam pa hvaležni za opozorilo, ko pravite: »Da boste vedeli, g. urednik, v obliko ne polagam tako globoke važnosti, ker čas bodočnosti nam gre sigurno s čim večjo nevezano, preprosto formo nasproti; ako ne z nami, pa preko nas.« Treba se bo torej pripraviti.

J. K., sedmošolec. V Vašem »Trojnem hrepenenju« ter »Tedaj, ko je solnce zahajalo« je vse preveč nabuhlosti, nakopičenih praznih besed. Kako preprosto je n. pr. Jenkovo »Trojno gorje«!

E. K., Trst. Vašo pesemco o »ptičkah« smo z zanimanjem prebrali; je pa še brez oblike.

Gorotan. »Mi Korošci smo v slovenščini samouki; zato trpi naša leposlovna oblika. Vkljub temu prosim nepristranske kritike.« Gotovo: ako bi šlo samo za obliko, bi jo mi — tu v Ljubljani — radi popravili. Gre pa tudi za vsebino pesemc. Motivi Vaših (4) erotičnih so že zelo obrabljeni. Tako n. pr. Vaša »Prevara« poje isto, kar je — oprostite — mnogo lepše povedal A. Žužek v »Mladiki« 1925, str. 10. Domovinski pesmi (2) kažeta sicer Vašo dobro voljo, tudi dobro opazovanje politike, toda poezije ni v njih.

Prijatelj našega lista nam je poslal zanimivost: med svetovno vojno je na Krfu izhajal časopis »Zabavnik«, ki je poleg srbohrvatskih prinašal tudi slovenske sestavke, med drugimi vselej kako slovensko pesem. Znano je, da je Odisej, po zmagi nad Trojo, zablodil tudi na otok Krf. In v »Zabavniku« je en slovenski sonet govoril o novih Trojcih (SHS), ki jim bo kralj Peter zgradil skupen dom. Kadar se bomo vozili mimo Krfa — in večkrat se zdaj nudijo prilike —, se bomo s hvaležnostjo spomnili te literarne epizode.

Raznim. Dolgo je čakal in gledal glavni urednik »Mladike«; prihodnjič izpregovori še on o vseh, ki pošiljajo — v teh novih, tako burnih časih — take stare, obrabljene motive.

J. Krivogled.

Naše slike.

Andrea del Sarto: Sv. Janez Krstnik. Sv. Janez Krstnik je ena najbolj občudovanih slik v Palazzu Pitti v Firenzi. Izvršil jo je Andrea del Sarto (rojen 1486 v Firenzi, umrl 1531 tudi tam), ki sicer ni bil vodilen mojster svojega časa in ne velik umetnostni reformator, ki je pa znal zbrati vse slikarske pridobitve italijanske visoke renesanse in jih porabiti za svoje kompozicije. Tako nam kaže tudi slika sv. Janeza Krstnika vse odlike, do katerih se je bila povzpela italijanska umetnost v začetku 16. stoletja: vzorno oblikovano človeško telo, čigar anatomske pravilnosti pričajo o mnogih desetletjih slikarskega studija; kako izrazit je na primer obris nadlehtja in zlasti podlehtja Janezove desne roke, kako členovito so oblikovani prsti in zapestje! To telo je resnično telesno, vsaka vzboklina na postavi se s pomočjo rahlega obsenčevanja dviga iz ploskve in se zakrožuje. Prav tako značilno za dobo Andrea del Sarta pa je dejstvo, da je pojava svetnika v vsakem oziru idealizirana. To je postava mladega dečka, a po lepoti telesa, po načinu stoje, pregiba in pogleda je to že mlad junak; njegova napol otroška, kodrasta glava govori o resnobi in zamišljenosti, kakršna njegovim letom ni lastna. Tudi svetlobo je slikar porabil za to, da dvigne Krstnika nad povprečnost; samo njega in predmete v ospredju obseva od desne strani močna luč, vse drugo tone v temi in poltemi, tako da stoji mladi prerok pred nami kakor svetla prikazen iz drugega, lepšega sveta. Opravil ga je Del Sarto zelo slikovito, s kožo divje zveri, ki mu visi preko hrbta, in s suknem plaščem, ki mu v težkih

gubah pada preko levice, v eno roko mu je potisnil skledo, v drugo papirnat zvoj, znak preroštva; tako stoji brezposlen, a trdno ukopan in široko razmahnen pred gledavcem in gleda nekam v daljavo, kakor da sanja o svojih bodočih velikih nalogah in o mučeniški smrti, ko bo umrl za pravico. A treba je tudi pripomniti, da je ves poudarek, kakor pri večini slik visoke renesanse, tako tudi pri tem delu, zlasti na telesni lepoti, medtem ko je svetniška oznaka kaj skromna in se omejuje prav za prav le na križ, ki za silo zvezan sloni spodaj na desni ob pečini, tako da bi ta slika Janeza Krstnika mogla prav tako predstavljati tudi kakega drugega mladega junaka, recimo mladostnega Herkula. Ob tem času se je umetnost bila približala staremu telesnemu lepotnemu idealu, a prav toliko se odmeknila od srednjeveške duševne iskrenosti in notranje, vsebinske izrazitosti.

Siam je dežela v Indiji; je neodvisna monarhija, ima nekaj nad 6 milijonov prebivavcev, kralja iz stare dinastije in je zelo bogata dežela. Ima razne rude: zlato, baker, cin, železo. Ima mnogo premoža, pa tudi žlahtnih kamnov, zlasti rubinov in safirov. Tam je doma poper, pridelujejo pa zlasti riž, bombaž in svilo. Izmed živalstva so razen tigra zlasti sloviti sloni. Po veri so prebivavci večinoma budisti. Imajo 5000 templjev in 60.000 duhovnikov. Katoliški škof ima sedež v Bangkoku. Občudovanja vredne so stavbe, zlasti templji, ki so resnične umetnine, kakor vidimo na naši sliki.

Slovniki in slovarski brus knjižne slovenščine.

I. Koštiál.

odoleti komu * ustaviti se komu; kos biti, ne dati se premagati.
odporen (č.) * zoprn, ostuden.
odpotovanje * odhod; bil je že na odpotovanju * odhajal je že.
odpraviti * opraviti v takihle primerih: odpraviti službo božjo * opraviti; zdaj gremo domov, ker smo že odpravili * opravili.
odstraniti se * odti.
odvadi se čemu * česa.
odvraten * zoprn.
ogelj, oglja * ogel, ogla; toda **oglje** (skupno ime).
oglušiti v neprehodnem pomenu * oglušeti.
ogrožati * ogroževati (prim. dovoljevati: dovoliti) ali ogražati (kakor zgražati se).
ojster * oster.
okititi * olepšati, okrasiti.

ondot * ondod.

opoldne (samostalnik) * poldne, poldan; sredi solnčnega opoldneva * poldne(va).

opolnomočenec (shrv.) * pooblaščenec.

oprema stanovanja * pohištvo, sobna oprava.

oprezovati s predmetom v tožilniku * prežati na kaj; oprezoval jo je (žensko) * zalezoval jo je, stregel je na njo.

oprostiti koga (se) **od česa** * česa (brez predloga!).

oprotiveti (ruski) * priskutiti se.

oriti (shrv. oriti se) * oglašati se, glasisi se, razlegati se, odmevati.

orjak (shrv. iz madž.) * velikan.

orodnik brez predloga * kak sklon s predlogom; n. pr. začetkom zime * ob, v začetku seje; koncem zime * konec zime, ob koncu zime; imenovan je predsednikom * za predsednika; tekom poletja * v teku poletja, med poletjem; ne čutim se pripravljenim, vrednim * -ega; ravnodušnost ga dela prijetnim družabnikom * prijetnega družabnika; napravil je žensko prvim damam svoje domovine * za prvo damo (tu je celo množinski dajalnik namesto edninskega orodnika!); **rodom** * po rodu.

orodnik edn. pridevnikov v moškem in srednjem spolu na -em * na -im; predvčeranjem * -njim.

orodnik množ. moških o-jevskih osnov na -mi * na -i; n. pr. z možmi, s prstmi * noži, prsti. Končnico -mi imajo: ljudje, mož, las, zob, vol, rog, voz, same osnove na -í ali -u.

orodnik množ. pri samostalnikih srednjega spola na -mi * na -i (izjemi le: z drvimi, s tlemi); n. pr. z ustmi * z ustí; za vratmi * za vratí.

orodnik množ. ženskih i-jevskih osnov na -i * na -mi (-imi); n. pr. pod košatimi jablani * jablanmi; z drhtečimi nozdrvi * nozdrvmi (ali pa nozdrvami in jablanami po a-jevski sklanjatvi); pod gostimi obrvi * obrvmi; pred avstrijskimi oblastmi * oblastmi; z gorkimi kopelji * kopelmi; s kokoši vred * kokošmi; z malenkostimi * malenkostmi.

osporeni (shrv.) mandati * izpodbijani, sporni.

ostrožena peta (= z ostrogo oborožena ali opremljena) * obstrožena peta.

osupnelost * osuplost.

osvestiti se (shrv.) * zavedeti se.

otika * otká.

otrok; množ. or. z otroci, mestn. pri otrokih * z otroki, pri otrocih.

(Dalje prihodnjič.)

GOSPODAR IN GOSPODINJA

O lepem vrtu.

M. Hume k, višji sadjarski nadzornik.

Trajnice.

Kdo ne pozna lepo dišečih vijolic, belih lilij, živo rdečih potonk, plamenic ali floksov, modrih perunik, binškošnih in belih škotskih nageljnov, jesenskih nebin ali aster, krizantem itd.! To so trajnice ali perene — sicer starejša plemena, pri nas že davno znana in razširjena do zadnje gorske vasice. To so trajnice, ki rasto povsod brez vsake nege in brez vsake strežbe.

V novejši dobi so pa vzgajali še brez števila drugih plemen in nešteto sort s prekrasnim cvetjem v vseh barvah in oblikah.

Trajnice so dandanes v pravem pomenu besede modne rastline, ki so izpodrinile že marsikatero lepoto in ki hočejo zavzeti prvo mesto na lepotičnih vrtovih. Saj pa tudi zaslužijo to prednost, kajti primerno odbrane in okusno razvrščene razveseljujejo naše oko od prvih spomladnih dni pa prav do pozne jeseni. Razen rož je malo vrtnih cvetic, ki bi se mogle meriti s trajnicami v krasoti cvetja ali v lepoti in neizmerni različnosti barv.

V vrtnarskem zmislu prištevamo k trajnicam vsa ona mnogobrojna plemena zeliščnatih rastlin, ki rasto po mnogo let (trajno) na istem mestu. Vsako pomlad poženejo iz korenin liste in stebila; ko se razvijejo, cveto, potem prej ali slej v tistem letu dozori in nadzemeljski deli (stebila in listi) odmrjejo in se posuše. Korenine pa ostanejo žive in so po večini neobčutljive za našo zimo. Nekatere moramo pa vendar nekoliko zaodeti, da ob hudi zimi, zlasti če ni snega, ne zmrznejo.

Trajnice so jako različne oblike in rasti. Najmanjše so komaj nekaj centimetrov visoke. Sadimo jih navadno za obrobek ob gredah. Največje pa dosežejo celo dva metra in tudi čez. Prav tako so trajnice glede oblike in barve cveta kakor tudi glede dobe cvetenja silno raznovrstne. Mnogo jih je, ki vcveto takoj, ko odleze sneg, druge cveto meseca aprila ali maja, zopet druge poleti ob najhujši vročini in prav mnogo plemen se razvije šele na jesen in nekatera cveto potem še do trde zime.

Vobče cveto trajnice samo enkrat na leto — nekatere krajšo, druge daljšo dobo, vendar traja cvet izvečine po več tednov. Pri izbiri je treba paziti na to, da si zagotovimo cvetje vse leto, brez daljših presledkov.

Vse trajnice imajo to posebnost, da se njihova korenina neprestano razrašča in širi. Ako posadimo še tako neznačajno bilko, bodisi te ali one vrste, v nekaj letih se navadno razšopiri v mogočen grm, tako da nam je včasih nadležna in ga moramo na razne načine in s silo zadrževati v določeni meji, drugače bi prerastel in zadušil neželnejše sosede ali pa zalezal celo na pota in druge neprimerne prostore. Prav zaradi te lastnosti se trajnice prav lahko razmnožujejo. Ob ugodnem času — pri nekaterih spomladi, pri drugih proti koncu poletja — vzamemo korenino iz zemlje ter jo razkosamo na več delov, ki jih porazsadimo vsakega zase kot novo rastlino. Na ta način dobimo iz ene obširne rastline včasih kar na desetine manjših rastlin, ki se prav rade primejo in se potem na svojih mestih iznova razširijo in razrastejo. Precej jih je tudi, ki rode kalivo seme in se dajo razmnoževati s setvijo. Pripomniti pa moramo, da je ta način razmnoževanja bolj počasen, kajti včasih traja po več let, preden se iz semena vzrasla rastlina razvije v normalno obsežnost in da cvete. Nekaj jih je tudi, ki se jako uspešno in lahko razmnožujejo s potaknjenci.

Negovanje trajnic je kaj preprosto. Ker ostanejo po več let na istem mestu in se širijo na vse strani, jim je treba zemljo temeljito pripraviti, torej na globoko zrahljati in dobro pognojiti s kompostom ali starim, predelanim gnojem. S tem je pa glavno in najtežje delo opravljeno. Vse poznejše negovanje obstoji v tem, da jih plevemo in pazimo, da se med seboj ne zajedajo in ne dušijo. Zato jim je dati že izpočetka, ko jih sadimo, dovolj prostora, da se morejo razvijati po mili volji. Čez več let jih moramo tudi pognojiti, zlasti ako opazimo, da bi utegnile pešati, kar se pozna po rasti in po barvi listov in steblovja.

Ščasoma pa vse negovanje ne pomaga več. Zemlja opeša in rastline je treba presaditi. Pri tej priliki jih navadno razkosamo na več delov. Vse tiste vrste, ki cveto spomladi in zgo-

daj poleti, presajamo in razmnožujemo z delitvijo avgusta meseca. Tiste pa, ki cveto pozno poleti in v jeseni, presajamo pa spomladi — najbolje meseca aprila.

Se najtežavnejša stvar pri krašenju vrtov s trajnicami je izbira in razvrstitev.

Omenjeno je že bilo, da izbiramo tako, da imamo cvetje vse leto brez presledka. V prihodnji številki bodo našteje najlepše trajnice v tem redu. Glede razvrstitve pa velja načelo, da je najlepša in za trajnice edino primerna naravna razvrstitev brez strogega reda in somerja, kakršnega smo vajeni gledati po gredicah, ki so obsajene s poletnimi cveticami ali kakor so uravnane cvetlične preproge po parkih in drugih lepotičnih vrtovih. Po naših preprostih vrtovih bomo sadili trajnice v poljubnih naravnih skupinah. Lepo se n. pr. podajo ob živih mejah, pred lepotičnimi grmi, posamez po trati, pod visokim lepotičnim drevjem, naposled pa tudi po obrobni gredicah ob potih. Toda povsod, kjer jih naj bo po več skupaj, jih sadimo mešano, brez prisiljenega reda, v večjih ali manjših skupinah. Pri tem se pa ozirajmo na velikost (na višino) rastline in na čas cvetenja.

Kdor hoče trajnice okusno razvrstiti, mora imeti precej razvit čut za lepoto in mora vsako rastlino (vrsto) natančno poznati.

* * *

Ali ste že pogledali po sadovnjaku za listnimi ušicami in raznimi drugimi zajedavci, pincirali prtilično drevje, privezali voditeljice, zavarovali poganjke iz cepičev precepljenega drevja, posadili pozno zelje, ohrovt, kolerabe, poletno endivijo, fižol, zadnji grah, okopali in osuli rane kapusnice, kumare, pustili za seme najlepše glave solate, presadili pozno solato, podzemeljske kolerabe, rdečo peso, privezali paradižnike h kolom, obrali zalistnike pri paradižnikih, nehali rezati šparglje, zalivali ob dežju z gnojnico, porezali ocvetele rožne cvete, privezali vzpenjalke, cepili na živo oko, žveplali zoper rožno plesen, sejali vrtno in turške nageljne, »gorečo ljubezen«, naredili potaknjence od pelargonij in drugih lončnic, osnažili pota in pokosili iznova trato?

O prehrani.

Piše dr. Anton Breclj, zdravnik
v Ljubljani.

6. Množina potrebne hrane.

Po vsem tem razmotrivanju o pičli in obilni hranitvi ter o prebavljivosti posamičnih hraniv sili v ospredje vprašanje, koliko hrane je prav za prav treba človeku, da bo lahko živel in delal, ne da bi se redil ali hujšal, da se bo ohranil, kakor pravimo, v pravšem ravnotežju?

Učenjaki, ki se bavijo s fiziologijo (vedo o delovanju našega telesa) ali higieno (vedo, kako se ohranimo zdrave), so to važno zadevo preiskovali na več načinov, v različnih krajih in razmerah ter prišli do precej soglasnih zaključkov. Starejši raziskovalci, ki so delali prve prehranjevalne preizkušnje v Monakovem (na Bavarskem), kjer so ljudje navajeni obilne hrane, so določili, da je treba odraslemu moškemu, ki ima 70 kg telesne teže in opravlja zmerno delo, na dan 118 g beljakovin (dušičastih spojin, kakršne so v mleku, jajcu, mesu, sočivju in drugod), 56 g tolščice (rastlinske ali živalske) in 500 g sladkornin (ali sladkorja, kakor je v mleku, sadju, medu in drugod, ali pa škroba, kakor je v sočivju, žitnem zrnju, krompirju i. dr.). Kesnejši raziskovalci so drugje ugotovili, da se potrebuje beljakovine znatno manj, za silo zadošča celo polovica (60 g) beljakovin, povprečno pa se računuje kot dnevna potrebščina 75 do 80 g beljakovin.

Glede na hranilno vrednost enodnevne hrane, izraženo v kalorijah,* so prišli učenjaki do soglasnih zaključkov: odraslemu moškemu, ki tehta 70 kg in zmerno dela, je treba na dan 2500—3000 kalorij, od teh naj dobi v obliki beljakovin najmanj eno desetino (250—300 kalorij).

Ta vsakodnevna potrebščina se da izraziti in dejansko doseči na različne načine, kakor kažejo naslednji primeri.

* Kalorija (k) je ona množina toplote, ki je potrebna, da se segreje 1 dm³ (kubični ali prostorni decimeter = 1 liter) vode za 1° (stopinjo) Celzija. Ta toplotna mera se rabi za kuriva, n. pr. 1 kg šote daje 2500 k, 1 kg bukovih drv 4000 do 5000 k, 1 kg premoga 3000—8000 k, 1 kg petroleja 9000 k. To merilo se rabi tudi za hraniva, ki dejansko izgorevajo v našem telesu ter mu dajejo pri tem toploto ali drugačno (delovno) moč. Tako so učenjaki ugotovili, da daje 1 g tolščice 9.1 k, 1 g škroba ali sladkorja 4.1 k, 1 g beljakovin pri popolnem izgorenju 5.6 k, v telesu pa, kjer ne izgoreva do konca, samo 4.1 k.

80 g beljakovin	320 kalorij
50 g tolščice	450 »
500 g sladkornin	2000 »
	2770 kalorij

ali:

80 g beljakovin	320 kalorij
100 g tolščice	900 »
400 g sladkornin	1600 »
	2820 kalorij

ali:

100 g beljakovin	400 kalorij
150 g tolščice	1350 »
250 g sladkornin	1000 »
	2750 kalorij

ali:

150 g beljakovin	600 kalorij
100 g tolščice	900 »
300 g sladkornin	1200 »
	2700 kalorij

Človeku, ki opravlja težko, naporno delo, je treba dosti več hrane, 4000 kalorij in čez, ki naj jih dobiva večinoma iz sladkornin, dočim je potreba po beljakovinah in tolščah bistveno neizpremenjena. Človek, ki opravlja svoje posle v mrazu, potrebuje istotako več kalorij, kakor če dela na toplem, a za te kalorije je najprimernejša oblika — tolščica. Človek pa, ki se raste ali ki naj nadomesti po bolezni ali stradanju izgubljene sestavine svojega telesa, potrebuje več kalorij v obliki telotvornih snovi — beljakovin.

Po vsestranskih poizkušnjah in opazovanjih velja dandanes kot vodilo, da je treba odraslemu zdravemu človeku na 1 kg telesne teže na dan:

pri popolnem mirovanju (ležanju)	20—25 kalorij
pri lahkem delu v sobi	30—35 »
pri srednjem delu	35—45 »
pri napornem delu	50—70 »

To se pravi: Isti človek, 70 kg težak, se ohranja v ravnotežju, če leži, s 1500 kalorijami; če opravlja lahko delo, mu je treba 2200 kalorij; pri srednjem delu 3000 kalorij, pri napornem 4000—5000 kalorij.

Kdor dela, naj je izdatno, kdor miruje iz tega ali onega razloga, naj je zmerno, sicer se pojavijo zdravstvene nepravilike, in če traja med opravljenim delom in zaužito hrano napačno razmerje kaj več časa, nastopijo trajna in resna motenja: kdor mnogo dela, a malo je, ali kdor malo dela, a mnogo je, zapade bolehanju in boleznim!

Množino hrane naj pri odraslem človeku določuje in ravna delo!

Tudi na vada je velikega pomena, koliko hrane se uporablja. Že iz vsakdanje izkušnje poznamo ljudi, ki jedo zelo mnogo, a ne vidi se jim ne pri delu ne na telesu. Mnogokateri narodi

žive skromneje, nego smo vajeni mi, a pri nas se hranimo znatno bolj pičlo ko Američani in Angleži. Italijanski zidarji, opekarji in drugi delavci so nam znani izza predvojnih časov po svoji delavnosti in skromnosti v prehrani. V tem pogledu posebno slovijo Japonci, izredno žilav in vztrajen narod. Evropski zdravnik je popotoval po notranjosti glavnega japonskega otoka. Najel si je, kakor je običajno v tistih krajih, nosilnico, ki sta jo nosila dva nosača po strmih potih, drugih vozil in prometnih sredstev ni. Dan za dnevom sta ga prenašala po 30 km daleč, za hrano sta imela nekaj perišč riža in nekoliko sadja. Potujoči zdravnik je ponudil nosačema iz usmiljenja svojo izdatnejšo hrano, ki bi bila po njegovem mnenju bolj primerna za tolik napor. Nosača sta ponudbo sprejela, toda po dveh dnevih sta izjavila, da rajši opustita službo in nadaljnje prenašanje popotnika, kakor da bi se morala hraniti po evropsko.

Glede spola niso še učenjaki edini, ali je treba ženski v popolnoma enakih razmerah toliko hrane kolikor moškemu ali manj. Na splošno prevladuje mnenje, da shaja ženska z manj hrane ko moški, kar nam potrja tudi vsakdanja izkušnja, saj je očitno, da moški več jedo ko ženske pri istem delu in enaki teži. Ta pojav si razlagamo z vsakdanjo primero. Vsaka gospodinja pozna razliko med dobro sestavljeno pečjo (ali dobrim štedilnikom) in slabo sestavljeno pečjo (ali slabim štedilnikom). Dobra peč ali dober štedilnik rabi malo kuriva, a izdatno greje, slaba peč ali slab štedilnik rabi mnogo kuriva, a nepovoljno greje. Po tem naziranju je uporaba hrane pri moškem bolj potratna, pri ženski pa bolj varčna, kar se povsem sklada z okolnostjo, da je ženski organizem na sploh bolj skromen in trdoživ kakor moški.

Splošno znano in priznано pa je dejstvo, da je treba otrokom in sploh rastočim ljudem razmeroma veliko več hrane kakor doraslim ljudem. Mnogi se čudijo, da zdravi otroci in mladi ljudje tolikanj jedo, ne pomislijo pa, da otrok raste ali množi svojo telesnost in da tudi njegova živahnost, ki se javlja v igranju, nagajanju, kričanju in drugačnem, navidez nepotrebnem delovanju, zahteva kot delovanje več hrane.

Oglejmo si človekovo rast! Otrok v prvem letu potroji svojo telesnost (od 3 kg na 10 kg), v nadaljnjih 6 letih jo podvoji (od 10 kg na 20 kg pri 7 letih), v nadaljnjih 6 letih jo vnovič po-

dvoji (od 20 kg na 40 kg okoli 13. do 14. leta), v nadaljnjih 6 letih jo poviša za polovico (od 40 kg na 60 kg okoli 20. leta), v nadaljnjih 10 letih doseže višek (70 kg okoli 30. leta), kar pomenja samo $\frac{1}{3}$ prirastka. Morebitno pomnoževanje telesne teže po 30. letu pomenja navadno samo pomnoževanje mrtve teže — tolašče, le pri zelo delovnih ljudeh narašča tudi mišičje.

Živahnost je nujna lastnost otroške dobe. Zdrav otrok mora kakorkoli gibati, da se usposobi za kasnejše življenje, le telesno ali duševno bolan otrok miruje. Zdrav otrok ne miruje, najrajši se igra, in najljubše so mu igre, kjer mora mnogo in naporno gibati, tek mu bolj prija ko enakomerna hoja, rajši skače ko koraka, ljubi krik in vik, umerjenost gibanja in varčevanje moči sta mu tuja in zoprna. Zdrav otrok je nagajiv in siten ljudem, ki ne pojmujejo njegovih življenjskih potreb in ki ga ne znajo ali ne morejo primerno zaposljevati. In vse to navidez nepotrebno dejstvovanje otroka zahteva zelo mnogo silotvornih snovi (poleg precejšnje množine telotvornih snovi). Zato pa je otrok ali rastoč človek tudi tako ješč, željan in resnično potreben razmeroma več hrane ko odrasel človek.

Naslednji razkaz predoča potrebnost hrane po vidikih, ki smo jih pravkar omenjali:

Vrednost dnevne hrane	Hranjenec	Starost	Teža	
			kg	Potrebščina na 1 kg teže kal.
300	dojenec	prvi tedni	3	100
750	otrok, ko shodi	okoli 1 l.	10	75
1200	otrok v igralni dobi	2—5 let	15	80
1500	otrok, goden za šolo	6—8 let	20	75
1750	deček	8—10 let	25	70
1750	deklica	10—13 let	25	70
1750	moški ¹	odrasel	70	25
2100	deček	10—13 let	35	60
2100	dekle	14—17 let	40	50
2400	mladenič	14—17 let	50	48
2400	dekle ali žena ² .	18—24 let	60	40
2400	moški ³	odrasel	70	35
3000	moški ⁴	odrasel	70	45

¹ mirujoč (ležeč), ² pri gospodinjstvem delu, ³ pri lahkem delu, ⁴ pri srednjem delu.

Iz te razpredelnice je razvidno, da uporablja dojenec, ki samo leži, glede na svojo težo vprav štirikrat toliko hrane kakor odrasel človek, ki istotako miruje, da je treba 2—5letnemu otroku, ki se samo igra, dvakrat toliko hrane ko odraslemu človeku, ki opravlja resno delo!

Obilna hrana je torej otroku in rastočemu človeku potrebna, zavoljo prepričle hrane zastane otrok v razvoju in nastajajo škode, ki se kasneje ne dajo več popraviti.

(Dalje prihodnjic.)

Mati.

Nekaj o vaji volje.

Navada je največja moč v človeškem življenju. Če se je otrok od mladega navadil pokorščine, mu ne bo tudi v poznejših letih delala težav. In pokorščine je treba človeku do sive starosti. Pa to ni najvažnejše. Pokorščine se naravnost drži božji blagoslov, kakor ga zagotavlja četrta božja zapoved. Ta blagoslov pa ni razumeti le tako na zunaj, kakor če rečeš otroku: »Če boš priden, ti dam jabolko.« Vse drugače, na znotraj, je zvezan s pokorščino.

Če pregledaš vzgojo svojega malega, opaziš, da nobena stvar tako ne krepí njegove volje kakor baš pokorščina. Če pa je volja utrjena in navajena pokorščine, je prav gotova močna in vztrajna za vse drugo. Ako se pojavi kdaj v poznejšem življenju izkušnja v katerikoli obliki, gotovo jo bo človek, ako je izza mladosti vaje pokorščine, z lahkoto premagal. Pokorščina je takorekoč merilo za moč volje. Moč volje pa osrečuje človeka. Ne to, kar človek na zunaj vrši, je nekaj vredno, ampak to, kar človek v svoji notranjosti hoče, četudi uspeh ni vedno isti.

Ne šolska ne življenjska vzgoja ne more otroka vzgojiti v pravi pokorščini, če ni že mati v najnežnejši mladosti pričela s to vzgojo. Vzgoja otrokove volje pa ima ves svoj začetek v pokorščini na prvo besedo! Zakaj na prvo besedo? Človekov časni in večni blagor je odvisen od tega, kako zna slušati svojo vest. Svoji vesti se mora človek vselej in v vsakem slučaju pokoriti. To pa zna le toliko, kolikor se je navadil ubogati svoje starše, v prvi vrsti mater. Torej vidiš, mati, da je nujno in neobhodno potrebno, da se otroci že zgodaj navadijo slušati na besedo.

Vsi pa vemo, da je treba za vajo v volji in pokorščini že majhnemu otroku velike samoopovedi. Spet je materina naloga, da ga tega nauči. Ne boj se, mati! Gotovo mora tvoj mali tudi kaj dobrega imeti; tudi marsikatero željo mu smeš izpolniti. Nikdar pa ne smeš ugoditi njegovim trmoglavosti! Kadar je treba, mu moraš tudi kaj odreči v jedi in pijači, igri in obleki. Kadar je treba! Ni treba, da bi bilo vse njegovo, kar vidi in more doseči. Ko mu nekaj odrečeš, ne trpi kislega in čmernega obraza! Če se je naučil deček, da si zna kaj odreči, bo skoraj vedno tudi mladenič kos svojim strastem. Če si je deklica znala pritrpati, ji kot mladenki ne bo

težko odreči se ničemurnim željam in zbujačim se strastem, ki bi ji sicer uničile njeno časno in večno srečo. Česar se otroci niso učili, tega mladina ne zna. In tako je kriva mati, ki nima moči, da bi otrokom kaj odrekla, da pada naša doraščajoča mladina in se vedno bolj pogreza.

Nobena stvar pa poleg nepokorščine otrokove volje tako ne kvari kakor sladkosnedenost in laž. Sladkosnedenost, ne mislim tu na ono, ko otrok mater prosi, naj mu vendar dá prav velik kos, ker ima dotično jed tako rad, ampak ono, ko si skrivaj sam vzame in jemlje, si za nedovoljeni denar kupuje ali v ta namen jemlje; ta sladkosnedenost je vselej kazniva. Istotako so kaznive tudi te vrste laži. Paziti je treba, da otrok ne dobi napačnih pojmov in nepravilno ne ocenjuje svoje vesti. Pri zaslišavanju je treba takega otroka vselej opozoriti, naj dobro pomisli, preden odgovori. Če pa kljub temu laže, je kazen nujna. Vsaka mati naj bi si dobro zapomnila: Otroki, mladenič, deklica, ki laže, ne zna ubogati in je sladkosneden, tudi v šesti božji zapovedi ne bo trden. Vzrok: pomanjkljiva vaja volje!

(Iz Wiesebachove knjižice »Mütter«.)

Umna gospodinja.

Mezga in kis iz vrtnice.

»Lepa kot gartroža,« to je višek vse pohvale, ki doleti pri nas dekleta. Saj vrtnica ni plevel, ki raste za vsakim plotom; gosposka roža je, in ubogi, drobnolisti šipek, ki raste med trnjem in kamenjem, je samo reven sorodnik plemenite goščavke. Zato uživa poleg diž in mahovk, rumenk in pogrobnic in drugih vrst žareča goščavka največ spoštovanja, za zdravila in dišave uporabljajo največ njeno listje. Pri nas ni več tako v navadi, da bi pripravljali zdravila in sládká iz njenih listov. Dragoceno cvetje vidimo, kako leži po vrtilih na tleh. Zelo pa cenijo to zdravilno moč vrtnic v Turčiji, v Bolgariji in na našem jugu. Na Bolgarskem pridelujejo dragoceno olje iz vrtnic, ki ga je dobiti redkokje samorodno, ker dá 300 kg lističev komaj 30 g olja. Uporabljajo ga za dišave, dišeče vode. O slavnostih poškopri Bolgarka svojo hišo z njim. Pri Turkih delajo različne mezge in sladke jedi iz vrtničnih listov, tako tudi v Srbiji in v Bosni. Žgo tudi vodo, ki je dobra za oči, ter nastavljajo kis in med, ki so ju, kakor pričajo stare zeliščne knjige, prej tudi pri nas zelo čislali kot zdravilo za vročinske bolezni, glavobol, prisad. Rožni med so

uživali, kis je bil za obkladke in po žlici v kozarcu vode hladilo za žejo in notranjo vročino. Mezgi iz rož pravijo v Bosni in v Srbiji »sladko« in je, kakor poroča neka gospa iz Sarajeva, jed, ki jo ponudijo samo dobrodošlim gostom, kakor dobi pri nas na kmetih dobrodošel snubec suhih klobas z zeljem.

Sladko se napravi: Na 1 kg rožnih lističev vzemi 2 kg sladkorja. (Lističi morajo prej malo zveneti.) Na sladkor vlij nekaj žlic vode, da se raztopi, in postavi k ognju, da prevre, potem pa spuščaj polagoma lističe vanj. Vre naj polagoma, pri tihem ognju in pri kraju ognjišča. Ko se nekoliko zgosti, spravi mezgo v kozarce. Ohrani se nekaj let. Trda mezga se lahko razredči s kapljo gorke vode. Za zaprtje in vročino uživajo v Bosni žličko mezge na kozarcu vode. (Za zaprtje na tešče.) Zelo važno je, da je tista posoda samo za kuhanje te mezge, sicer dobi neprijeten vonj.

Kis: Lističe, nekoliko ovenele, naloži v steklenko (do polovice), nalij dobrega, domačega vinskega kisa in postavi za nekaj dni na solnce. Potem spravi na hladnem.

Za kis velja v Bosni samo cvet cepljenke, to je cep plemenite rože na šipkovo deblo.

Operek suhih rožnih lističev je dober za grgranje in izpiranje ust in grla, nosa, oči, če imaš katar ali napeete bezgavke.

Suhi lističi dajo tudi perilu in obleki prijeten vonj. L. F.

Kuharica.

Naravni zrezek z jajcem.

Kos lepega telečjega mesa (20 dkg) od stegna potolci in posoli; položi ga v razgřeto mast, ki je za eno žlico, prideni košček čebule ter ga po obeh straneh rumenkasto zapeči. Ko se zrezek zarumeni, mu prilij žlico kisle smetane, ki jo zmešaj z malo žličico moke in osminko litra mrzle juhe. Ko potem zrezek v tej polivki pet minut vre, ga položi na krožnik s polivko vred, na zrezek pa deni posajeno jajce.

Peteršiljev krompir.

En krožnik kuhanega, olupljenega krompirja zreži na listke. Razgřej v kozi za pol jajca sirovega masla, pridaj eno žlico drobno zrezanega zelenega peteršilja in krompir, ga osoli in potresi s ščepom popra. Vse skupaj narahlo premešaj, prideni en rumenjaki in vse še enkrat narahlo premešaj ter postavi kot prikuho na mizo.

Solatna juha z rižem.

Tudi iz solate se da napraviti okusna juha. Deni v kozo 5 dkg sirovega masla, v razgřeto stresni en krožnik oprane in na rezance zrezane solate (dobra je tista, ki je za solato prezelenjena), premešaj in pokrito duši pol ure; med dušenjem prilij kako žlico vode, nato prideni solati $\frac{1}{8}$ l riža in ga duši s solato par minut. Nato jo zalij z dvema litroma juhe od kosti ali z gorke vodo in naj vre tri četrt ure. Nato juho precedi in pretlači skozi sito v drugi lonec ter ji primešaj par žlic kisle smetane, nekoliko soli in ščep popra. Preden pa postaviš juho na mizo, ji primešaj en rumenjaki in stresni vanjo nekaj pesti opečenih krušnih kock.

Zeliščno sirovo maslo.

Zeleni peteršilj, drobnjak, kislico, pehtran, rman, liste od šalotke, trpotec, jagodove liste, krebujico, prav malo luštreka, vse prav drobno zreži (vsega naj bo za dve žlici) in v možnarju dobro stolci, prideni $\frac{1}{4}$ kg sirovega masla, nekoliko soli in ščep popra. To vse skupaj pretlači skozi sito, naloži v polževi obliki na krožnik in postavi z rženim kruhom na mizo. Ali pa namaži to maslo na rezine Kneippovega kruha.

Jagodni polmesci.

Najprej nalij v lonček tri žlice mlačnega mleka, prideni mu žličico sladkorja in 1—2 dkg drožja; vse to zmešaj z žlico in postavi v stran, da vzide. Nato zmešaj v večji skledi pol litra toplega mleka, 8 dkg sladkorja, en rumenjaki, 12 dkg sirovega masla ali 10 dkg masti, kavno žlico soli ter pripravljene kvas; vse to zmešaj in zasuj s $\frac{3}{4}$ kg moke; nato vse močno s kuhalnico stepaj vsaj $\frac{1}{4}$ ure. Stepeno testo potresi po vrhu z moko, pokrij in postavi na gorke, da vzhaja. Vzhajano testo stresni na desko, potreseno z moko, ga rahlo razvaljaj za pol prsta debelo in izreži z velikim obodcem (kakor je za krofe) hlebčke. Na sredo vsakega hlebčka deni žličico rdečih jagod, katerim si primešala nekoliko sladkorja. Vsak hlebček pomaži ob kraju z raztepenim beljakom, testo čez upogni, da dobiš obliko polmesca, pritisni robove narahlo skupaj, pokladaj jih na pomazan pleh in postavi za pol ure na gorke, da vzidejo. Polmesce pomaži nato z jajcem ali beljakom in peci v srednje vroči pečici. Pečene pa še potresi s sladkorjem in postavi gorke ali mrzle na mizo.

Jagodne plošče.

Deni na desko 30 dkg moke, eno jajce, par zrn soli, 6 dkg masti, 5 dkg sladkorja, 5 žlic mrzlega mleka in polovico pecivnega praška. Iz tega napravi testo, ga razvaljaj za pol mezinca na debelo, ga položi na pomazan, z moko potresen pleh in ga speci v srednje vroči pečici, da se rumenkasto zapeče. Ko je pečeno, ga pomaži s posladkorjenimi jagodami ali z jagodno mezgo; razen tega napravi še sneg dveh beljakov, primešaj mu 5 dkg sladkorja in ga enakomerno razmaži po plošči. Deni ploščo še za par minut v pečico, da se pena nekoliko zarumeni, nato jo zreži na poljubne ploščice in postavi gorke ali mrzle na mizo.

Jagodni odcedek.

Kuhaj $\frac{1}{2}$ kg sladkorja s $\frac{3}{8}$ l vode toliko časa, da je prav gost, nato pa prideni $\frac{1}{2}$ kg rdečih jagod; ko prevrejo, jih postavi na stran, da se ohladi. Mrzle jagode precedi skozi prtiič (to je: priveži prtiič na obrnjen štirinogat stol, pod prtiič pa postavi snažno skledo). Kar priteče prvič, zlij na prtiič še enkrat. Potem steklenico napolni in dobro zamaši. Jagode, ki ostanejo na prtiiču, porabi za plošče, polmesce itd.

Jagodni odcedek po drugem načinu.

Stlači v lončeni skledi s čisto kuhalnico ali z roko rdeče jagode. Pokrij skledo z redko tkanino, da ne pridejo muhe do jagod. Pusti jih tako en dan. Potem jih pretlači skozi močen platneni prtiič (eno zajemalko na enkrat). Ko si vse pretlačila, jih deni zopet v prsteno skledo, pokrij in pusti čez noč; drugi dan čisto tekočino odlij in skuhaj s sladkorjem (na vsak liter jagod po 1 kg sladkorja). Ko si četrt ure kuhala, odstavi in še gorke nalij v nekoliko ogrete steklenice; ko se popolnoma ohladi, steklenice dobro zamaši in postavi v klet. Odcedek je najbolje kuhati v kotliču ali pločevinasti kozi, ki še ni bila mastna.

Jagodna sirova mezga.

Stresi 1 kg zrelih rdečih jagod v lončeno ali porcelanasto skledo, prideni 1 kg sladkorja in mešaj dve do tri ure. S to mezgo napolni kozarce z ozkim vratom; po vrhu potresi s salicilom in shrani na suhem. Namesto, da potreseš mezgo po vrhu s salicilom, jo lahko tudi obliješ prst na debelo z gosto kuhanim sladkorjem. Ta mezga je izvrstna, vendar pa se ohrani samo nekaj mesecev. Kozarce zaveži s pergamentnim papirjem. M. R.

Š A L E I N U G A N K E

Za smeh.

V drogeriji.

Sivolas mož: »Vi, mladenič, kaj imate za sive lase?«

Vajenec: »Gospod, samo spoštovanje.«

*

»Kako to, da Vaš kanarček danes poje, saj ga še nikdar nisem slišala peti.«

»Včeraj mu je samica poginila.«

*

Gost (domači hčerki): »Gotovo veliko pomagata materi pri domačih opravkih.«

Hčerka: »O pač, nekoliko že. Danes sem jaz na vrsti, da preštejem žlice, ko boste vsi odšli.«

*

»Kako bi zabil žebelj, da se ne bi po prstih kresnil?«

»Drži kladivo z obema rokama!«

*

Neki podjetni lastnik tobačne tovarne je dal o posebnih cigarah »Tin-Tan« v časopise sledeči oglas: Tobak za smotke »Tin-Tan« pridelujejo samo v cvetličnjakih. Smotke izdelujejo na mizah iz mahagonijevega lesa pristni Kubanci, ki so oblečeni v frake in imajo oblečene bele rokavice. Kadar kdo kadi tako smotko, se mu zdi, kakor bi po zraku plaval. Sanja se mu, da ima kravatno iglo z dijamantom in obleko za 95 dolarjev na sebi ter da se je pravkar bogato oženil. Njegovo dihanje je sladko, zobje so snežnobeli in v petih tednih mu gotovo zrastejo brki.

Tiskovna napaka.

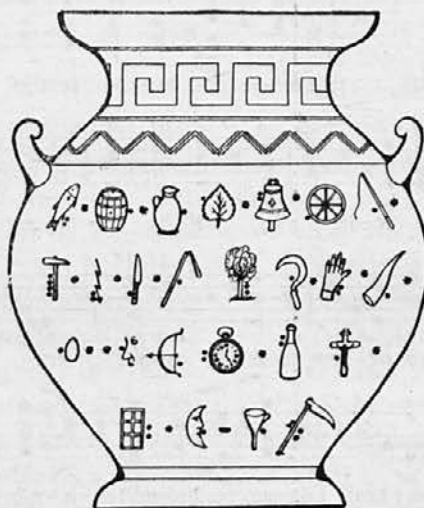
Maribor je trgovsko mesto, ki leži ob deroči Kravi.

Uganke.

Urednik: Peter Butkovič-Domen,
Zgonik, p. Prosek, Italija

1. Lonec.

(Miroljub, Kočevje.)

2. Šaljivka.

(Stric Jože, Bloke.)

Kateri koš ima kuharica najrajši?

3. Klas.

(Plašnik, Škofja Loka.)

4. Star napis.

(N. P., Kočevje.)

5. Križni stik.

(Miroljub, Kočevje.)

1		3
a	9	a
5	a a a a a a a a a	6
b	b c c	č
č	e e	g i
11	i i i i i k l	12
l	m m n n	
n	o o o o	
7	o p r r r r s š š t	8
t	10	v
2		4

1-2 del orodja, 3-4 delavnica, 5-6 delavnica, 7-8 kača, 9-10 rastlina, 11-12 godbenik, 9-11 ima vsakdo rad, 9-12 notranji del telesa, 11-10 rimska obleka, 12-10 mrzlokrvna žival.

6. Magični kvadrat.

(Miroljub, Kočevje.)

.	,	:
,	?	!
:	!	:

Namesto ločil postavi zloge z dvema črkama tako, da boš čital od leve proti desni in od vrha navzdol: 1. žensko ime, 2. del noža, 3. delo.

7. Sonce in dež.

(Domen, Zgonik.)

Dijaka Peter in Pavel sta sklenila prebiti nekaj dni počitnic na Gorenjskem. Prvi je sicer ugovarjal, češ, da bo vprav nameravane dni slabo vreme; Pavel pa je po praksi trdil nasprotno. Slednjic se tako pobotata: Za vsak deževen dan dá Pavel Petru 5 Din, za vsak solnčni dan pa da Peter Pavlu 4 Din. Po dvanajstih dneh je dobil Pavel od Petra 12 Din. Koliko dni je bilo deževnih in koliko solnčnih?

8. Grad.

(Stric Jože, Bloke.)

9. Črkvonica.

(Miroljub, Kočevje.)

- • • • ica prostor na kmetiji,
- • • • ica poljska delavka,
- • • • ica vodnjak,
- • • • ica žito,
- • • • ica del postelje,
- • • • ica zlo,
- • • • ica bolezen,
- • • • ica del hleba,
- • • • ica gliva,
- • • • ica pot,
- • • • ica vojni oddelek,
- • • • ica ime iz srbske narodne pesmi,
- • • • ica star denar,
- • • • ica množina,
- • • • ica rastlina brezvenčnica,
- • • • ica bakterija,
- • • • ica posoda.

Postavi namesto pik in zvezdic primerne črke, da dobiš besede poleg stoječega pomena. V vrsti, zaznamovani z zvezdicami, čitaš slovenski rek.

10. Uganka v sekiricah.

(Miklavič Oskar, Livek.)

Pomladanska.

11. Lovsko pravilo.

(Stric Jože, Bloke.)

12. Kaj je to?

(Tone, Sarajevo.)

V gori leseni jeklen je gradič, v stolpu okroglem zaklet je deklíč. Jopo iz svetlega jekla ima, krilo medeno pa kot iz zlata. Nič mu ne bije svinčeno srce. — Veš li gradiču-deklíču ime?

Razpis nagrad.

Za pravilno rešitev ugank: 1. Kdor reši vseh 12, dobi za nagrado bronasto soho (sportnika) na marmornatem podstavku. — 2. Za rešitev 9 ugank (katerihkoli) eleganten dnevnik (spominsko knjigo). — 3. Za rešitev 6 ugank pisalno garnituro.

Ako bo več rešivcev, določi žreb.

Vse rešitve — tudi iz inozemstva — je treba poslati vsaj do 20. junija 1926 v zaprtem pismu na naslov:

Uprava „Mladike“, Prevalje.

Rešitev ugank v 5. številki.

1. Rožice. Po številu odpadlih venčnih lističev dobiš:

Tudi jaz sem rožica,
v božji vrtec vsajena,
skrivam se zdaj tu, zdaj tam,
trgati se pa ne dam.

2. Računska naloga:

$$\begin{array}{r} 925 \frac{1}{4} \\ - 73 \frac{0}{10} \\ \hline 999 \end{array}$$

3. Čebelnjak. Panji odgovarjajo črkam abecede. S številkami označene panje (črke) vzameš po tolikrat, kakor kaže številka (na primer: a trikrat, d dvakrat itd.). Začneš pri ž (ena čebela ob številki), nadaljuješ pri i (dve čebeli) itd. Konec sestaviš iz preostalih črk ter dobiš:

Življenje ni praznik, je delaven dan.

4. Šaljivka: Davek.

5. Zlogovnica. Gaga, Niko, tempo, toga, reka, brezno, črevo, dama, tein, niče, šcene, vera, Moste, brezje, nasol, zaboj.

Ga ni potoka brez voda
in ni neveste brez solza.

Simon Gregorčič.

6. Pogled z Marsa. Izpolniš vodoravni rob z abecedo, navpični pa s številkami. Vsaka zvezda znači eno črko, ki od spodaj navzgor zvezane povedo, da je naša zemlja: Druga od leve na desno v devetnajsti vrsti.

7. Partitura. Vsaka črta navzdol pomeni eno črko abecede:

Kraljica majnika, prosi za nas!

8. Kvadrat:

1	2	3	4	5	6
6	5	4	3	2	1
5	3	6	1	4	2
4	1	5	2	6	3
2	4	1	6	3	5
3	6	2	5	1	4

Prve črke naprej in druge nazaj ti povedo, katere številke imaš vstaviti v prvi dve vrsti. Če bereš tako, dobiš za prvi dve vrsti: očitár, avhada = adahva. Izpolniš še ostale kvadrate in dobiš: Očita rad, a hvalo nerad priznava slepi ljud.

9. Polž. Polževe tipalke kažejo, da beri v vsaki vrsti najprej pikčaste, potem črte, bele in črne črke: Polž roge pokáže, kadar ga nihče ne vidi.

10. Majnik. Abecedo razdeli na 5 delov, katerih poglavarje imaš v ključu pod sliko. Označeni so z rimskimi številkami. Kazavci pri teh številkah kažejo, katero črko v tisti skupini vzemi. Začni levo od ključa z II₃ = g, pojdi na III₃ = l v notranjem krogu, vzemi II = e na zunanjem krogu itd. Dobiš:

Glej, narava cvetje siplje
na tvoj majniški oltar,
in srce, ki gorko utripuje,
to, Marija, je naš dar.

11. Trdnjava. Začneš z V in vlečeš s potezami trdnjave. Dobiš:

Vedno je boljši dober beg kakor slab boj.

12. Konjiček. Stavi na polja, po katerih skače konjiček, črke iz kvadrata. Na mesto d 8 črko u; na b 7 črko k; na a 5 črko č itd. Dobiš:

Vse človek preboli
v palači, v gradu, v koči;
srce premnogim poka,
a malokomu počí.

13. Monogram:

